

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 31
(1/2024)

Протојереј
Дејан Јовановић
ДРВО ЖИВОТА У
ПЕЋИНИ ПРОЦВЕТА
ОД ДЈЕВЕ

Протојереј ставрофор
Богдан Букур
АВРАМОВО
ГОСТОПРИМСТВО:
ОД ТЕОФАНИЈЕ
ДО ТРОЈИЧНЕ
СИМБОЛИКЕ

Протођакон
Дејан Николић
ИЗ СВАКЕ СЛЕДЕЋЕ
КРИЗЕ ИЗЛАЗИМО
МАЛО ЈАЧИ

Академик
Светислав Божић
СВЕТИ САВА –
НЕЗАЛАЗНА СВЕТОСТ
НА ПУТУ КА
СВЕТОСТИ

Први број
прве серије
објављен
1899. године

Издаје четири
пута годишње

ISSN 2560-3469

COBISS.SR-ID
229429004

Издаје са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
г. Арсенија

Пета серија, број 31 (1/2024)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Издаје четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка
Адреса: Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш
E-mail: glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Игњатије Ђорђевић
јереј Владе Капларевић
јеромонах Николај Јоцић
јереј Далибор Мидић
ђакон Лазар Павловић
др Дарко Крстић, проф.
Александар Глишовић, проф.
Јелена Љубеновић

Уредник:
Ивица Живковић

Лектура:
Милена Мишић Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

На предњој корици:
Епископ нишки г. Арсеније на
прослави градске и храмовне славе
Светих мученика тивериопољских у
Струмици, Северна Македонија –
сусрет са народом

На задњој корици:
Свеноћно бденије у Саборном храму
Силаска Светога Духа на апостоле у
Нишу, на дан Светог исповедника
Доситеја загребачког и нишког –
детал са богослужења

Фото: Медијско-информативна
служба Епархије нишке

Штампа:
„Пергамент Принт”, Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке
излази уз помоћ
Управе за сарадњу са црквама
и верским заједницама
Министарства правде
Владе Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и културу/
уредник Ивица Живковић. -
2024, бр. 31 (фeбруар). -
Ниш : Епархија нишка, 2024. -
(Ниш : Пергамент Принт). - 30 ст

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке
(Ниш. 2024)

COBISS.SR-ID 229429004

УВодно слово

1 ДРВО ЖИВОТА У ПЕЋИНИ
ПРОЦВЕТА ОД ДЈЕВЕ
Протојереј Дејан Јовановић

БОГОСЛОВЈЕ

2 Свети Јован Златоусти
РОДИО СЕ ПО ТЛУ,
ДА СЕ ТИ РОДИШ ПО ДУХУ

3 Протојереј ставрофор Богдан Букур
АВРАМОВО ГОСТОПРИМСТВО:
ОД ТЕОФАНИЈЕ ДО ТРОЈИЧНЕ
СИМБОЛИКЕ

6 Јереј Стефан Милановић
ТЕОФАНИЈА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ
СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

8 Свети Симеон Солунски
О БОГОСЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ
СВЕТИХ МОШТИЈУ

10 Григорије Павловић
ДИНАМИКА ОВАПЛОЋЕЊА
по 38. беседаи Светиој Григорија Богослова

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

12 НАЈБИТНИЈА ЈЕ ЉУБАВ СВЕШТЕНИКА
ПРЕМА СВОЈОЈ СЛУЖБИ

Разговор са протојерејем ставрофором
Јованом Илићем, пензионисаним
свештеником Цркве Светиој великомученика
Пантелејмона у Нишу

14 Архимандрит Емилијан
МОНАШКИ ЖИВОТ ЈЕ ПРИМЕР
ЉУДСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

16 Протођакон Дејан Николић
ИЗ СВАКЕ СЛЕДЕЋЕ КРИЗЕ
ИЗЛАЗИМО МАЛО ЈАЧИ
Лечење душе у цркви и у психотерапији

19 Марко Трајковић
У СВЕТУ, АЛИ НЕ И ОД СВЕТА
Хришћанство у сусрећу са државом

21 Илија Стојановић
ШТА ОН ТО ИМА, ШТО НЕМАМ ЈА?
О све већој популарности будизма

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

23 Презвитер Александар Миловановић
ЛАИЦИ КАО (НЕ)ПОСВЕЋЕНИЦИ

25 Јован Вељковић
ЖИВЕТИ КАО ЦВЕТ У БАШТИ
ГОСПОДЊОЈ, ђесма

26 Његово преосвештенство
Епископ нишки г. Арсеније
ДЕЛОМ СВЕТОГА САВЕ
ПОСТАВЉЕНИ СУ ТЕМЕЉИ НАШЕГ
БАЛКАНСКОГ МИКРОКОСМОСА
Поздравно слово на Светиосавској академији
2024. године у Нишу

28 Академик Светислав Божић
СВЕТИ САВА – НЕЗАЛАЗНА СВЕТОСТ НА
ПУТУ КА СВЕТОСТИ
Беседа одржана на Светиосавској академији
2024. године у Нишу

ИЗ ПРОШЛОСТИ

32 ОКОВ РУДАРСКОГ ЈЕВАНЂЕЉА

33 Зоран Стевановић
АРХИМАНДРИТ НИКОДИМ ТОШИЋ,
ИГУМАН МАНАСТИРА СВЕТОГ СТЕФАНА
У ЛИПОВЦУ

36 Јеромонах Игњатије Ђорђевић
БОГОРОДИЧИНИ МАНАСТИРИ
У СИЂЕВАЧКОЈ КЛИСУРИ

37 Невена Милосављевић
ПОЕТСКИ ЕЛЕМЕНТИ У СРПСКОЈ
ЖИТИЈНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ XV ВЕКА

39 Биљана Јоцић
„ДА ЈЕ СВАКА ЂЕЛИЈА НА СВОМ МЕСТУ”
Др Милан Јовановић Бајић –
лекар и просветилац

КАТИХЕЗА

41 Миливоје Петровић
СВЕТИ ВЕЛИКОМУЧЕНИК ДИМИТРИЈЕ
Драмски текст

42 Татјана Петровић Драгутиновић
ЈЕДНО „ДА” КОЈЕ ЈЕ ЗАУВЕК
ПРОМЕНИЛО СВЕ
Благовести за савремено доба

45 Ђакон Лазар Павловић
„ГДЕ ЈЕ БЛАГО ВАШЕ...”
Бојанство и сиромаштво у
хришћанском животију

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

47 АКТИВНОСТИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ
СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
„ДОБРИ САМАРЈАНИН”

49 ШКОЛА ВИЗАНТИЈСКОГ ПОЈАЊА
У НИШУ

51 ОДЈЕЦИ ДРЕВНОГ НАИСУСА
Монографија Милице Ситанковић

53 ВЕЧАН СПОМЕН
Јеромонах Дорошеј Забуновић,
Игуманија Харитијина Сурдуловић

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

54 ЈЕЗИК СВЕТОГ ВЛАДИКЕ –
ПРАВИ ЛИНГВИСТИЧКИ ИЗАЗОВ
О калиталном делу др Владана Јовановића

СЛУЖБЕНИ ДЕО

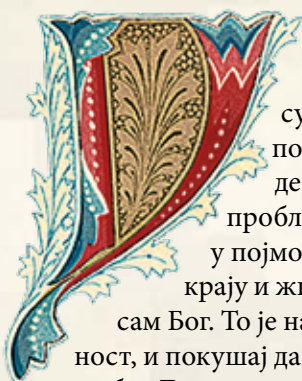
57 ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

58 СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА
НИШКОГ Г. АРСЕНИЈА

60 Епископ нишки Арсеније
ПОРОДИЦА КОЈА ИМА ЈЕДНОГ
ДУХОВНОГ ОЦА
Реч изговорена на Светиосавској академији
2024. године у Лесковцу

ДРВО ЖИВОТА У ПЕЋИНИ ПРОЦВЕТА ОД ДЈЕВЕ

сусрету са животним приликама и неприликама сваки човек понаособ, као и сва заједница, прибегава разним устаљеним дефиницијама, категоризацијама и систематизацијама својих проблема. Он покушава да сваку појаву која га окружује уоквири у појмове као што су: човек, друштво, економија, социологија, те на крају и живот и смрт. Те и такве категоризације свакако није лишен ни сам Бог. То је најлакши начин за човека да заобиђе своје проблеме и запитаност, и покушај да се сам, својим снагама и својим могућностима оствари, да се сам, без Другога, спасе. То је покушај самоспасења. Исти онај покушај-промашај који први човек чини кушањем дрвета познања добра и зла, а који није тек неки морални преступ, већ пад, отпадништво и који у њему траје кроза сва времена.

И поред тог покушаја самоспасења и самоостварења без Другога, човек у себи крије жељу и чежњу за истинском заједницом с Дрветом живота. Огледа се то у свим трагањима древног света, у настајањима разних религија и философских система, од којих готово сва говоре о човеку који постаје бог, но ниједна о Богу који бива човек и који се рађа као човек. На последњем степену тог и таквог трагања древнога света, човек спознаје своју немоћ самоспасења, те у познатој Есхиловој трагедији *Оковани Прометјеј*, у Хермесовим речима назиремо то познање да без Бога, да без Богочовека, не бива:

„А крају тих се мука
немој надати,
Док бог се један
замјеником не јави
Тим јадма твојим..”

А када дође пунота времена, будући да сама та вера и познање нису довољни да се човек успне, Бог приклања небеса и шаље Сина свога Јединороднога, „јер Он најпре заволе нас” (1. Јн 4. 19). И онда, уместо дрвета познања добра и зла, Бог поново нуди човеку Дрво живота: „јер Дрво живота у пећини процвета од Дјеве, мислени рај се показа у њеној утроби, и у њему божански плод. Од њега једући живи ћемо бити и нећемо умрети као Адам. Христос се рађа, да обнови пали људски лик”.

И „Бог постаје човек”, јер само у општењу с Дрветом живота и кушањем њега, човек може да „постане бог”.

„...јер
Дрво живота
у пећини
процвета од
Дјеве, мислени
рај се показа
у њеној утроби,
и у њему
божански плод.
Од њега једући
живи ћемо
бити и нећемо
умрети
као Адам.
Христос се рађа,
да обнови пали
људски лик”.

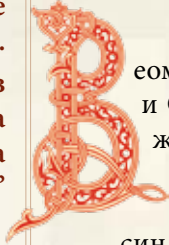
Протојереј
Дејан Јовановић

Свети Јован Златоусти

РОДИО СЕ ПО ТЕЛУ, ДА СЕ ТИ РОДИШ ПО ДУХУ

Из Дела
Свештој Јована
Златоустиој,
том дванаести,
издање Епархије
нишке 2023.

Одломак из
„Беседе друге на
Светог Матеја
Еванђелисту”

еома је необично чути да Бог, који је неисказив, неизречив, и непојаман, и Оцу раван, дође кроз материцу девичанску, и прихвати да се роди од жене и да има за претке Давида и Авраама. То слушајући, дигни се и немој подозревати ништа ниско, него се понајвише због тога задиви што он, Син будући Бога беспочетнога, и Син истинити, прихвати да је син Давидов, како би тебе сином Божјим учинио; прихватио је да му отац буде слуга, како би теби, слуги, господара оцем учинио.

Виде ли одмах на почецима какве су то благе вести? Јер ако се двоумиш у погледу твога (усиновљења од Бога), по Његовом и у то веруј. Много је теже, наиме, колико је до човекове рачунице, Богу човек постати, него човека за сина Божјег узети. Кад, дакле, чујеш да је Син Божји син Давидов и Авраамов, не двоуми се надаље да ћеш и ти, који си син Адамов, бити син Божји.

Јер није залуд и улудо себе толико унизио, да није намеравао нас узвисити. Родио се по телу, да се ти родиш по Духу; родио се од жене, да ти престанеш да будеш син жене. Због тога је његово рођење било двоструко: и наликује нашем, и надилази наше. То, наиме, што је рођен од жене, налик је нама, а то што није од крви, нити од жеље телесне или мужа, него од Духа Светога, надилази нас и унапред оглашава будуће рођење, које нам је намеравао од Духа даровати. А и све друго је такво било. Па и (крштењска) купељ је таква: имала је нешто од старог, а имала је и нешто од новог. То што је (Христос) од Пророка (Јована) крштен, показивало је оно старо, а што је Дух (на њега) сишао, то је оно ново потцртавало. И као што неко, ставши између двојице људи међу-

собно размакнутих, испруживши обе руке и узевши их – њих спаја, тако је и он учинио, Стари (завет) са Новим спојивши, божанску природу са човечанском, своју са нашом. Виде ли блесак онога града, коликом те на почецима обасја светлосћу? Како ти одмах показа Цара у твојем облику, као да је у војном табору? Јер цар се и овде (на земљи) не јавља непрестано своје достојанство показујући, него почесто оставивши порфиру и круну, обуче одело обичног војника. Али (то ради) да не би, препознатљив поставши, на себе непријатеље навучао, а овде супротно, да не би препознатљив поставши, припремио непријатеља да избегне окршај са њим, и све своје довео у пометњу, јер потрудио се спасти, а не поплашити. Због тога га је одмах назвао тим именом, *Исус* га назвавши. То име, наиме, није јелинско, него се он тако зове на јеврејском језику; на јелински језик се оно преводи као *Сошир*, а Спаситељ је по томе што је спасао народ свој.

Кад, дакле, чујеш да је Син Божји син Давидов и Авраамов, не двоуми се надаље да ћеш и ти, који си син Адамов, бити син Божји. Јер није залуд и улудо себе толико унизио, да није намеравао нас узвисити.

Протојереј ставрофор Богдан Букур

АВРАМОВО ГОСТОПРИМСТВО: ОД ТЕОФАНИЈЕ ДО ТРОЈИЧНЕ СИМБОЛИКЕ

Историја рецепције теофаније у 18. глави Књиге постања бележи прелазак са христолошког тумачења овог одломка, распрострањеног у раним вековима, ка тројичном читању, доминантном после петог века. Пре него што нешто кажемо о историји тумачења овог одељка, напоменимо да овај текст није композитан, већ потиче из једног извора. Утолико је дакле упечатљивија смена референци у једнини и множини у самој причи: *Господ се јавио Авраму* (18. 1); *Аврам њојде очи и уледа њри човека* (18. 2); „*Госпoде*” (18. 3); „*умијџе се и одмориџе*” (18. 4); *људи су се окренули* (18. 22); *Господ је оџишао* (Пост. 18. 33). Са наративне тачке гледишта, ова алтернација одражава сталне промене гледишта са којег се прича препричава. Те тако из „објективне” перспективе коју деле наратор и читалац, *Господ се њојавио*; али, гледано патријарховим очима, изненадна појава тројице људи представља тест гостопримства. Шта или кога је Аврам видео? Историја тумачења, како јеврејска, тако и хришћанска, нуди неколико одговора.

Извор:
Bogdan
G. Bucur,
„The Early
Christian
Reception of
Genesis 18:
From Theophany
to Trinitarian
Symbolism”.
*Journal of Early
Christian Studies*,
Johns Hopkins
University Press.
Volume 23,
Number 2,
Summer 2015.
pp. 245-272.

Предео:
Александар
Глишовић

Утајанственим гостима Филон види „Оца свемира” и његове пратеће две силе, стваралачку и краљевску – у библијским терминима, Он-Који-Јесте, „Бог” и „Господ”. Јасно је, међутим, да ово нису различити ентитети, већ аспекти једног неизрецивог божанства, и да алтернација између једнине („Господ”) и множине („тројица људи”) учи пажљивог егзегету о вишем и нижем начину духовног опажања. Друга јеврејска тумачења овог одељка имају тенденцију да праве разлику између јављања Бога (18. 1) и тројице посетилаца (18. 2), како би подвукли/истакли Аврамов одважан/храбар избор гостопримства као врховне верске дужности и уједно указали на Божје одобравање овог избора. Анђеоски посетиоци третирају се као посебни ликови којима су поверене појединачне мисије. Старији извори остављају их неименованим, док новији сматрају да су то Михаило, Гаврило и Рафаило.

Што се тиче раних хришћанских егзегета, они генерално – ако оставимо по страни оне случајеве у којима је теофанијски аспект *Посџања 18* засенчен другим, строжим интересима (нпр. подстицање/опомена на гостопримство или мистичко сагледавање) – виде у тројници посетилаца Сина Божјег и његова два помоћника анђела. Ово тумачење одражава чувене Јованове тврдње: *Аврам, оџац ваџи, био је рад да види дан мој; и виде и обрадова се; Пре неџо Аврам насџаде, Ја јесам...* (Јн 8. 56, 58). Шта год да је четврто јеванђеље намеравало са овим стиховима, оно је накнадно прочитано као поистовећивање „Господа” из *Посџања 18* са хришћанским „Господом” – ангелоликим Сином Божјим. Овакав

Фото:
www.svots.edu

Текст
Посџања 18
није
композитан,
већ потиче из
једног извора.
Утолико
је дакле
упечатљивија
смена
референци
у једнини и
множини
у самој причи:
Госџод се јавио
Авраму (18. 1);
Аврам њодигже
очи и уџледа ѝри
човека (18. 2);
„Госџоде” (18. 3);
„умијџе се и
одмориџе” (18. 4);
људи су се
окренули (18. 22);
Госџод је оџишао
(Пост. 18. 33).

вид тумачења присутан је и код главних писаца другог и трећег века, као што су Јустин Мученик, Иринеј Лионски, Тертулијан, Климент Александријски, Ориген, као и у *Писму шесторице еџискоја* које је упућено Павлу Самосатском. Они ту не само да сведоче о примљеној катихетској традицији, већ је користе и као вредно оружје у разним полемичким (антијеврејским, антидуалистичким, антимодалистичким) контекстима.

Христолошки аспект читања/сагледавања теофаније код Мамрије остаје нормативан и за касније ауторе. Сусрећемо га код Новацијана, Јевсевија Кесаријског, цара Константина, Атанасија, Григорија Елвирског, Иларија из Поатјеа, Хроматија Аквилејског, Созомена, Теодорита Кирског, Јована Златоустог и у *Аџостолским усџановама*. Исто егзегетско сагледавање теофаније јавља се и у Атанасијевом *De synodis* 52 и *De synodis* 26–27. Конвергенција толиког броја теолошки различитих извора о христолошком тумачењу *Посџања 18* указује да је овде реч о једној поштованој и широко распрострањеној традицији.

Раним вековима такође је позната и алтернативна егзегетска традиција. Иако Ориген говори о тројици посетилаца као о Логосу и његовим анђелима, за њега је овакво примљено предање само одскачна даска за дубље теолошке спекулације у духу Филона. Овакав низ тумачења заинтересован је за духовно значење свих детаља овог извештаја: појава виђења у „подне” (*μεσημβρία / meridies*), на улазу у шатор (*σκηνή / tabernaculum*); три посетиоца, три мере брашна и захтев да Сара испече *εγκυρίας* – колаче „сакривене” под врелим пепелом, што егзегети виде као „мистичне” колаче. Управо овај спекулативни приступ доводи до тројичне преоријентације у тумачењу *Посџања 18*. Чињеница да Аврам жури да дочека тројицу, али да се клања/богослужи једноме, као и спомињање три мере брашна које се пеку, сугеришу Оригену да *Посџање 18* намерава да саопшти „нешто више”; заиста, све што се наводи у извештају је мистично и светотајинско. Оно што се овде сугерише је, наравно, тајна Бога као Тројице. Крај (Оригенове) проповеди, можда значајно, подстиче слушаоце да траже тајну Тројице кроз открочење Христово. Даља веза између тројице анђeosких посетилаца и тројичне тајне експлицитно је приказана у *Коменџару на Песму над џесмама*, вероватно уз малу Руфинову помоћ.

Оригенова фраза „Аврам је видео тројицу, али се клањао/богослужио само једноме”, која је највероватније пореклом од Филона, постала је изузетно популарна крајем четвртог века. Међутим, она је могла да има различито значење код различитих писаца. Ориген је, како Бунге примећује, „овог ’једног’ схватио као Господа, који је Христос, док је два сапутника видео као двојицу анђела”. Слично томе, када Иларије из Поатјеа пише, у свом спису о Тројичности, – *Аврам је уџледао ѝројицу и њоклонио се једном и ѝризнао Госџоде*, он мисли, иако су тројица људи присутна, и иако међу њима нема разлике, да очи вере упућују Авраму да се поклони само *једном од ѝројице*, пошто је у њему, колико је могао, уочио тајну будућег оваплоћења.

Амвросије такође зна за формулу *уџледа ѝројицу и једном се Госџоде* *Обратиџи*, коју он разумева као истицање Господа (Христа) и двојице анђела служитеља. Међутим, његово тумачење *Посџања 18* с правом је названо „двосмисленим” или „амбивалентним”. Наиме, он се понекад недвосмислено залаже за традиционално (христолошко) сагледавање, у којем је „Господ” из *Посџања 18 Реч*, јер се Бог Отац не појављује у теофанијама, док у другим пак случајевима, он примењује формулу *Аврам је видео ѝројицу и обожавао једноџи* и окреће се ка тројичном читању истог, како би изразио снажну проникејску теологију: код Мамрије Аврам је „видео лик Свете Тројице” и схватио да је ту „један Бог, један Господ и један Дух”. Амвросије, дакле, у овој причи користи оба ишчитавања: са једне стране, он пише, да је Аврам угостио Господа и два анђела која су била присутна, док је Лот примио само анђеле, Господ Исус Христос ту бива одсутан; док са друге стране, „тајна вере” саопштена кроз тројицу посетилаца и три мере брашна, јесте Бог као Тројица.

У шестом веку Прокопије из Газе описује прилично флуиднију ситуацију на Истоку: „Неки сматрају тројицу људи као тројицу анђела; јудаисти, међутим, кажу да је један од тројице Бог, док су друга двојица анђели; док други и даље сматрају да тројица људи носе тип свете и јединствене Тројице, који се ословљавају са *Господе* у једнини”. Свети Максим Исповедник сугерише да је тројично тумачење брзо добило нормативни статус.

Прелазак са христолошког на тројично тумачење *Посињања 18* такође се може приметити у химнографији и иконографији. Није изненађујуће, међутим, да се промена дешава знатно касније у овим конзервативнијим областима хришћанске рефлексije. Према Роману Мелоду, на пример – чије композиције из шестог века остају присутне до данас у великом делу византијске празничне химнографије – теофанија у Мамрији била је *зајонейка и сенка*: Бог се јавио Авраму, али патријарх га није могао видети, пошто је Бог био сагледан само као анђео. Насупрот томе, хришћани га виде „у самој његовој личности”, јер је *Реч* постала тело. Очигледно је да Роман посматра теофанију у Мамрији као христолошкo, претпостављајући да је Аврам видео *Реч* на прикривен начин.

Тројична егзегеза *Посињања 18*, која је постала широко распрострањена од петог века надаље, била је проглашена као канонска тако што је унета у химне недељне полуноћнице, и на тај начин популаризована широм огромног подручја. Аутор ових химни, писац из деветог века Митрофан из Смирне, говори о томе да се Бог Авраму јавља у људском облику и тако „јасно”, а опет „у лику”, што открива чисту доктрину троипостасног божанства.

Најраније хришћанске слике су фреска из касног четвртог века у катакомби *Via Latina*, мозаик из раног петог века у Санта Марији Мађоре, рукопис из касног петог века познат као *Cotton Genesis* и мозаик из шестог века у Базилици Светог Виталија у Равени. У Санта Марија Мађоре централна фигура јасно је издвојена од друге две импозантном мандорлом. У Базилици Светог Виталија, такође, централна фигура је истакнута испред друга два лика. Христолошка егзегеза се наставља и у каснијим уметничким представама *Посињања 18*. На прелазу миленијума, иако је централна фигура јасно идентификована као Исус Христос, иконе гостопримства почињу да се означавају као „Света Тројица”. Тек средином другог миленијума, а посебно са чувеном иконом „Свете Тројице” Андреја Рубљова, прелазак са христолошког на тројично значење био је завршен. Занимљиво је, међутим, да је ова икона, која је насликана за Тројице-Сергијев манастир, постављена на иконостас као прва икона десно од царских двери – чиме је приказана као икона Христа. ■

Амвросије у овој причи користи оба ишчитавања: са једне стране, он пише, да је Аврам угостио Господа и два анђела која су била присутна, док је Лот примио само анђеле, Господ Исус Христос ту бива одсутан; док са друге стране, „тајна вере” саопштена кроз тројицу посетилаца и три мере брашна, јесте Бог као Тројица.

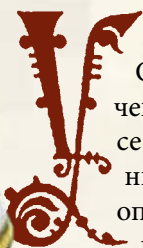
Аутор
је парох
станачки и
студент
мастер
студија на
Православном
богословском
факултету

Јереј Стефан Милановић

ТЕОФАНИЈА ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

И крстивши се Исус изиђе одмах из воде; и гле, отворише му се небеса, и видје Духа Божијега гдје силази као голуб и долази на њега. И гле, глас са небеса који говори: Ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи (Мт. 3. 16–17).

Послије му се јави Господ у равници Мамријској кад сјеђаше на вратима пред шатором својим у подне. Подигавши очи своје погледа, и гле, три човјека стајаху према њему. И угледавши их потрча им на сусрет испред врата шатора својега, и поклони се до земље; и рече: Господе, ако сам нашао милост пред тобом, немој проћи слуге својега (Пост. 18. 1–3).

Старом завету Бог се јављао људима на различите начине, почевши од самог стварања света. Човек Блиског истока изражава се веома конкретно, али у исто време и сликовито. Ми смо склони рећи да је Бог свесавршен и свевидећи, док Семити исто то описују речима: „Бог има четири уха и четири ока.” Народ тог поднебља није исповедао своју веру у догмама, већ кроз интерпретацију догађаја. Њихово поимање света и земље одређено је границама њиховог запажања.

Аутори библијског текста Старога завета су Израилци, људи који се изражавају и мисле као Семити. За њих је тумачење догађаја важније него њихово описивање. Они наглашавају смисао догађаја више него његову историчност, одакле извучимо закључак да је порука битнија од самих чињеница. У том духу и оци цркве, када тумаче Стари завет, стављају акценат на саму поруку библијског текста и усаглашавање живота према њему, пре него на анализу књижевних врста. Целокупни Стари завет није само најавна Христа као обећаног Месије, већ и најавна Свете Тројице, што видимо већ у тријадолошкој типологији *Посиј 1*, где су оци цркве спознали да је стварање света дело Свете Тројице.

Период од стварања света до патријарха Аврама називамо „праповест” (Пост. 1–11). Прелазак са праисторије на историју спасења уобличава се кроз приказ живота једне личности, а то је патријарх Аврам. Од приповедања о општем стању човечанства прелази се на приповедање о појединцу и његовој породици. Управо на овом месту, кроз лично искуство Бога које је постало кључни елемент опстанка читавог народа Израиља, видећемо и како се на један загонетан начин Бог јавио патријарху Авраму.

Када Јован Крститељ проповеда да се приближило Царство небеско, склони смо да мислимо да нас упозорава на близину краја света, апокалипсу, али гледано у контексту богојављења изгледа да он као весник Божји мисли управо на Рождество Христово. Јер Син Јединородни и Бог Логос, сишавши међу људе,

Прелазак са праисторије на историју спасења уобличава се кроз приказ живота једне личности, а то је патријарх Аврам. Од приповедања о општем стању човечанства прелази се на приповедање о појединцу и његовој породици.

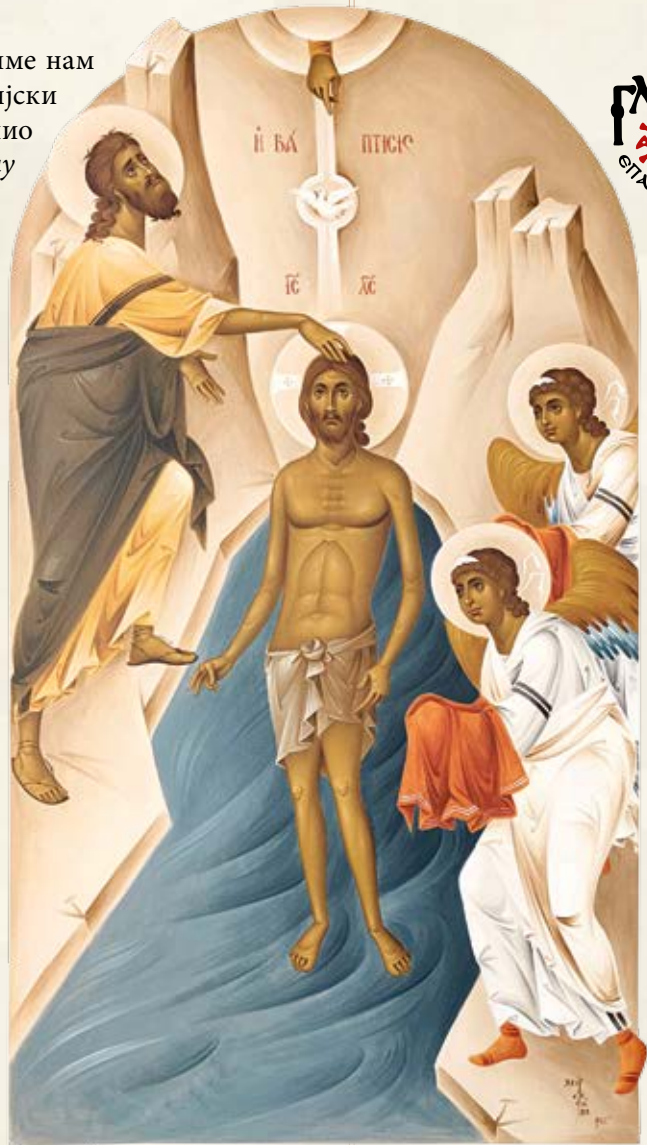

јавивши се у телу, даривао нам је себе на жртву и тиме нам приближио Царство небеско. О томе нас уче и библијски извори који говоре да, пошто је Исус Христос напунио тридесет година старости, *дође реч од Боја Јовану сину Захаријину у јусињи да иде и кршћава водом* (Лк. 3. 2) и на тај начин припреми пут за долазак Месије. *Онај који ме посла да кршћавам водом, Он ми рече: На која видиш да силази Дух и осћаје на њему јо је онај који кршћава Духом Светиим* (Јн 1. 33).

Поред тога што Христово крштење у реци Јордан има сотириолошки карактер јер се његовим крштењем, крштавамо и ми у њему, оно има и теофанијски значај. Иако крштење као символ спирања греха водом Христу није било потребно, он је пристао да се крсти – не само да би са људи спрао грехе, већ да би испунио старозаветни закон, да би се старозаветно богојављење још једном потврдило и употпунило у богојављењу Новог завета. Било је то једно од Христових месијанских деловања, јер он као Месија доводи себе у заједницу грешника. По Светом Симеону Солунском, није Христос имао потребу да се крсти, него је његова сила била потребна крштењу. Оно је било почетак његовог самоунижења, самоодрицања, саможртвовања „нас ради и ради нашега спасења”.

Својим крштењем Христос нам открива тајну Свете Тројице и богојави оно што је Свето писмо Старог завета више пута у симболима најављивало. У причи о гостољубљу Аврамовом (Пост. 18) тајанствено се појављују три личности. У њој остаје мноштво недоречености које тек кроз новозаветно Богојављење добијају значење. Чини се да Аврам познаје три човека које прима и веома се труди да их угости. Иако су то три личности, он им се обраћа као Господу и то у једнини. Оци цркве су у Аврамовом гостољубљу препознали теофанију Свете Тројице у виду три путника, гласника. Најпознатији сликарски приказ овог извештаја је икона Андреја Рубљова „Гостољубље Аврамово”, на којој су Света Тројица изображена у лику три анђела. Читаоцу је јасно да се ради о самом Богу када се зачује Сарин смех иако она није у просторији, и посебно када се испуни тада дато обећање, рођење Исака. У тексту се преплићу једнина и множина када је реч о ова три путника, који прво говоре као један (Пост. 18. 2–9) док се у *Пост. 18. 10* Авраму обраћа само један од њих.

На Исуса Христа сиђе Дух Свети у телесном виду голуба. Тада се чуо глас са неба *Ти си Син мој љубљени, јши си јо мојој вољи* (Лк. 3. 22). Речи Очеве представљају открочење Исуса Христа Богочовека, као другог лица Свете Тројице и онога који испуњава превечну замисао Свете Тројице о стварању и искупљењу света (Јн 1. 3). Ова тројична теофанија нам открива да човека не спасава само једна божанска ипостас, већ сва Света Тројица. Силазак Светога Духа у виду голуба јесте порука упућена људима да је један и исти Бог Старог и Новог завета. Богојављење је један од циљева оваплоћења Бога Логоса и крштења Христа у реци Јордан, сâмо откривање тројичног Бога, који је створио човека (Пост. 1. 26), који га сада кроз крштење пресаздава и духовно обнавља. И као што рече јеванђелист Матеј, цитирајући старозаветног пророка Исаију, *народ који седе у ѿами виде светлост велику и онима који седе у обласиима и сени смртној засија светлост* (Мт. 4. 16). Управо та светлост, светлост непролазна, сија и до данашњих дана. То је светлост Христовог јеванђеља које он поче проповедати одмах по крштењу, одакле закључујемо да Богојављење представља не само јављање Свете Тројице, већ и почетак јеванђеља.

Он је пристао да се крсти – не само да би са људи спрао грехе, већ да би испунио старозаветни закон, да би се старозаветно богојављење још једном потврдило и употпунило у богојављењу Новог завета. Било је то једно од Христових месијанских деловања, јер он као Месија доводи себе у заједницу грешника.

Извор:
 Свети Симеон
 Солунски,
 О свѣтом храму
 и његовом освећењу
 (PG 155, 320-321.332)

Превео:
 Дарко Крстић

Свети Симеон Солунски

О БОГОСЛУЖБЕНОЈ УЛОЗИ СВЕТИХ МОШТИЈУ

ГЛАВА 115

Да љосле освећења архијереј износи ѿлаино, и ѿлаже моштии.

Ако, пак, није могуће завршити [обред] освећења [храма], скинувши свете одежде, архијереј одлази, и сутрадан завршава чин [освећења храма]; ако је, пак, могуће, износи једино платно, пошто је завршио гроб Христов, са архијерејском одеждом чинодејствује и остало [што следује], и полагаје мошти, отвара врата, и свршава литургију, пошто је она врхунац свих божанских [тајни].

ГЛАВА 116

Зашто се моштии мученика ѿлажу испод олтарѧ?

Отишавши у свети стари храм, где раније беху положене мошти, и рекавши две молитве, које садрже захвалност Богу, због дара од мученичких моштију, изнад главе их носи. И дошавши полагаје их као што је обичај. Јер није дозвољено без моштију мученика или блажених светитеља извршити освећење [храма], јер су мученици темељи Цркве, који су назидани на темељу који је Спаситељ; и у цркви треба да буду испод олтара, јер и то је Црква, пошто је [олтар] и престо Божји и гроб Христа Бога. Отуда се [олтар] и миром помазује, и садржи Јеванђеље, и испод њега [олтара] је добро што су мошти светитеља, и без моштију није могуће осветити [храм], као што одлучише свети [оци]. А мошти се претходно одлажу у наос, јер су освећене и удови Христа и жртве које су биле принете за њега [Христа]. И стављају се на најсветији дискос, јер заједничаре у истој части у Владици [Христу], они који су се за њега изборили до краја. И постављају се на освећену [часну] трпезу, пошто саумреше са Христом, и налазе се како стоје одмах поред божанског престола његове славе. Због тога их архијереј и носи изнад главе на дискосу, и поштујући их [мошти] као да су заиста божанске тајне, Владикино тело и крв. Јер ако свим вернима Павле ово каже: *А ви сѣте ѿело Христѡво и удови ѿнаосод* (1. Кор. 12. 27), колико више ће тело Христово и удови бити они који су се борили за славу његову, и смрт његову опонашали.

Јер није дозвољено без моштију мученика или блажених светитеља извршити освећење [храма], јер су мученици темељи Цркве, који су назидани на темељу који је Спаситељ; и у цркви треба да буду испод олтара, јер и то је Црква, пошто је [олтар] и престо Божји и гроб Христа Бога. Отуда се [олтар] и миром помазује, и садржи Јеванђеље, и испод њега [олтара] је добро што су мошти светитеља, и без моштију није могуће осветити [храм], као што одлучише свети [оци].

СВЯТЫЙ
 СИМЕОН
 СОЛУНСКИЙ
 СЕРБИИ

ГЛАВА 117

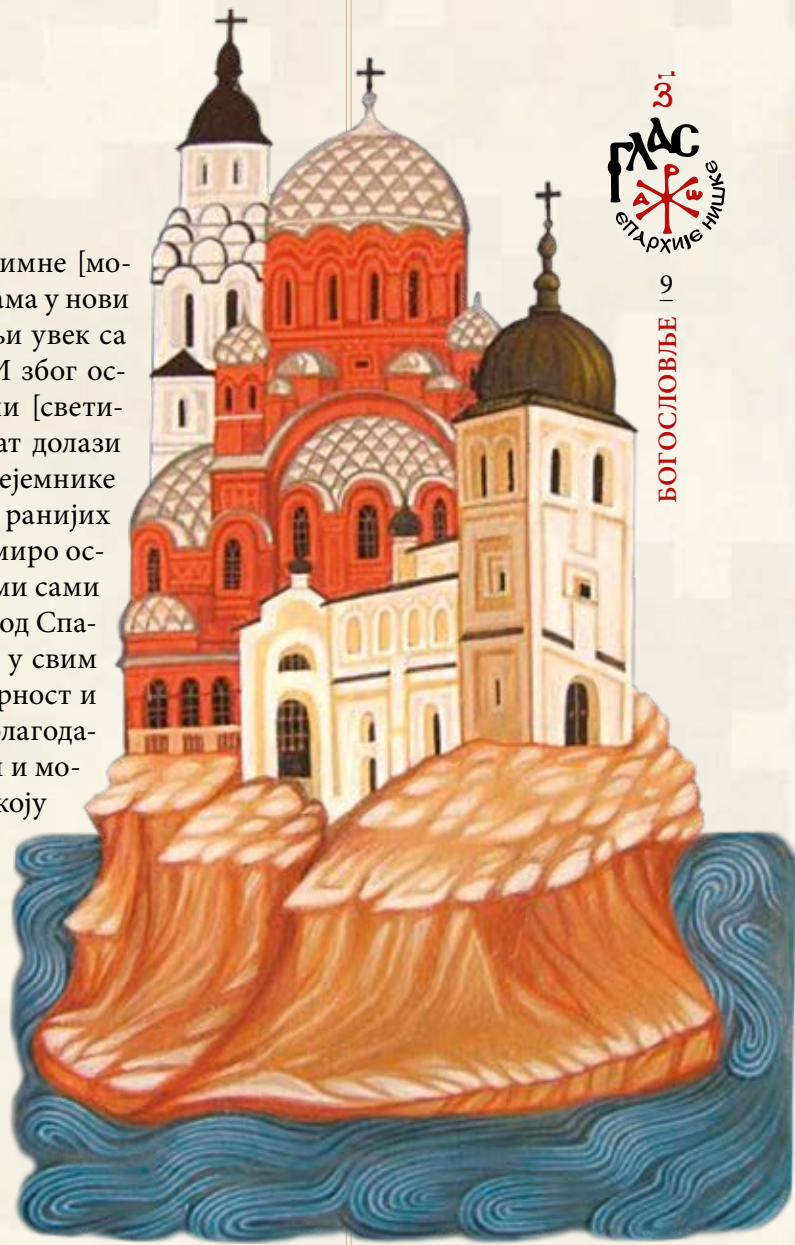
Зашто се из старог храма доносе мошти у нови?

Због тога се уз процесију и кађење и свеће и химне [мошти] носе из старијег, претходно освећеног храма у нови [храм], показујући овим чином да су светитељи увек са Богом; и јесу и са нама, као што је Христос. И због освећујуће његове [Христове] благодати у нама, и они [светитељи] су са нама. И као што по прејемству благодат долази ка нама, од Спаситеља кроз апостоле и њихове прејемнике [епископе] кроз рукоположење, тако прелази преко ранијих храмова на новије; као што се и миро освећује кроз миро освећено на олтару; то нас подучава да не дејствујемо ми сами од себе, већ благодат Духа, која је [благодат] потекла од Спаситеља као од извора, и кроз ученике његове и оце у свим нараштајима стигла је до нас. И имамо велику сигурност и потврду; јер немамо храброст у нама самима, већ у благодати Духа [која дође до нас] кроз оце, као што то тврди и молитва која каже: „Захваљујемо ти јер ону благодат коју си изливао на свете твоје апостоле и блажене оце наше, удостоји нас да стигне и до нас ништавних.” Изговарају се захвалне молитве, као што смо рекли, у старом храму од стране архијереја, и химне се поју на путу [ка новом храму], и свеће и кађење се приносе у част светитеља. И у близини новог храма много пута се изговара „Слава теби, Христе Боже”, у част његову и његових апостола и мученика, и у славу Свете Тројице, или [се изговара] проповед о светитељима.

ГЛАВА 126

Зашто се миро излива над моштима, и њостављају се испод олишара?

Затим ставивши мошти у унапред припремљен ћивот од сребра или бронзе или камена, и изливши божанско миро над њима – јер су се сјединили са Христом истинитим миром, и мученици су пуни миомириса благодати, истовремено објављујући и погреб Христов и њихов, пошто се и испод гроба Христовог, који је света трпеза, полажу као сахрањени, и да треба да страдају и да буду сахрањени [и помазани] миром жене којим би помазан Спаситељ – [архијереј] покрива тај ћивот, и са сваке стране га осигурава, да се не би нешто од тих светих моштију изгубило. И полаже ове мошти испод [часне] трпезе као темеље, јер они то и јесу; и без њих не служи се литургија. Стављају се испод [часне] трпезе у ћивот, у средини између два стуба окренутих ка истоку, пошто су они [мученици] стубови вере, и дају ослонац Цркви својим исповедништвом и крвљу, и опонашавши невечерњи Исток, Христа, и ревновавши [за њега]. Затим изговоривши свету молитву, и захваливши за полагање мученика, и казавши да је то дар њима одозго дат [од Бога], то што су њихове мошти разасуте по целој земљи, на изградњу Цркве, и излечење и освећење верних, моли [архијереј] Господа за уобичајена чудотворства и да се у овом храму кроз њих дешавају [чуда] на душевно и телесно излечење побожних. И одмах додаје друге две молитве, да заједно са њима [мученицима] имамо удела у Христу, и да кроз њих чувани и излечени и освећени, и овде да будемо сачувани од смрти и у будућем веку. Јер то је сврха целокупног божијег дела, наше спасење.

И полаже ове мошти испод [часне] трпезе као темеље, јер они то и јесу; и без њих не служи се литургија. Стављају се испод [часне] трпезе у ћивот, у средини између два стуба окренутих ка истоку, пошто су они [мученици] стубови вере, и дају ослонац Цркви својим исповедништвом и крвљу, и опонашавши невечерњи Исток, Христа, и ревновавши [за њега].

Узвишено богословље и раскошна химнографија Рождества сазидани су на темељима типоса оваплоћења, односно постању света, одувек намењеног да постане Црква.

Аутор је студент Православног богословског факултета у Београду

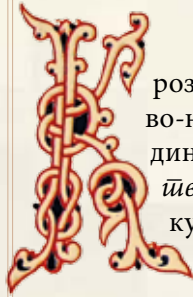
Григорије Павловић

ДИНАМИКА ОВАПЛОЋЕЊА

Њо 38. беседе Свѣтої Григорија Боїослова

Бестелесни се отеловљује, Реч се материјализује,
Невидљиви постаје видљив, Недодирљиви нам је доступан,
Безвремени прима почетак, Син Божји постаје сином човечјим;
Исус Христос, јуче и данас, Он и у векове.

Свѣти Григорије Боїослов

Кроз ове и овакве описе, богоначалне комплементарне парове видљиво-невидљивих благодатних божанских дејстава, открива нам се јединствена преузвишена димензија оваплоћења Господњег као *озарења ѿворевине* (Трећа стихира на *Госїоди возвах*), освѣћења нашег целокупног бића кроз преображај у благодатно битије, односно као спасење кроз задобијање јединства људи у Сину. На тај начин је отелотворење спасења *par excellence* искупитељски чин старог човека кроз рођење новог, јер назначује есхатонско саборно постојање кроз подобност Богомладенцу Христу. У светлу есхатологије кроз симболично прожимање овог небеског и надвременог феномена у земаљској историји, домостроју спасења, Свети из Назијанза богослови како на истинити начин схватити и славити Рождество Богомладенца Христа, указујући на неизрециво широки дијапазон последица оваплоћења за људски род – просијавања светозарне светлости кроз њега у нама.

Најпре се наше разумевање упућује на узрочно сазнање прослављања празника: *...наслађујмо се речима и законом Божјим, разноврсним казивањем о узроцима или разлозима насїалої славља* (Богослов). Узвишено богословље и раскошна химнографија Рождества сазидани су на темељима типоса оваплоћења, односно постању света, одувек намењеног да постане Црква. Другим речима, рађање Господње је фундамент васпостављења Цркве, јер Христос својим присуством чини свет Црквом кроз тајну Тела и Крви његове. У таквом свету могућ је нови начин постојања, јер како је *їреїрагни зиг їорушен, їламени се мачеви дају у беї и од дрвѣїта живоїта уклања се херувим...* (Прва стихира на *Госїоди возвах*), тако и ми поново хитамо у рајско насеље. Нестанак огњеног мача, за који се претпоставља да као приказ неизбежне смрти потиче од

персијске кочије са косом, означава Христову победу над смрћу. Огањ смрти је превазиђен дрветом крста и угашен водом крштења, јер смо се крстом избавили од смрти, а водом светотајински родили као *нова ївар* (Гал. 6. 15). Кроз Синовљево отелотворење се уипостазира смртна људска природа и заодева кроз обновљење у спасоносну нову твар, тако побеђујемо смрт и не налазимо јој жалац. Та тајанствена сила оваплоћења Суштог сједињује небо и земљу, чини Дјеву пространијом од неба, обеснажује змију, и грешног човека као *оїїїадника од дожансївеної живоїта изнова їресаздава... целої їа їроже својим дожанским бићем* (Прва песма Канона јутрења). Христос је узрок света и Адама, а у исто време и „отисак првообразне красоте” коју је саздао, он као *доїаїташ осиромашује – осиромашује до їелесносїти моје да бих се ја обоїаїшио њеїовим дожансївом* (Богослов). Његова, нама несхватљива љубав и неизрециво сједињење две врсте света и постојања у њиховом узроку дали су човеку, као бићу сазданом од земље и даха Духа, обожење разумне душе и спасење света кроз очишћење у боголикост.

Другим речима, рађање Господње је фундамент васпостављења Цркве, јер Христос својим присуством чини свет Црквом кроз тајну Тела и Крви његове.

Доксолошко, тајноводствено богословље Светог Григорија позива на крстоваскрсно слеђење архетипа и основе постојања који јесте Христос. Господ је премостио јаз између греха и спасења, својим унижењем нас опет учинио делатељима бесмртнога, обновио нас у лик првостворених. Управо се то на тајанствен начин дешава на светој евхаристији, која је апсолутни парадокс за људску рационалност. Евхаристијско постојање јесте тајна која се чува у божанском отелотворењу. Ту се есхатолошки одражавају историјска, откупитељска дела божанске промисли, јер је то простор литургијског времена где *слово усљукњује, дух ја надјачава, сенке њрођоше, а њихово местио заузима истина* (Богослов). Односно, евхаристија је место где се сједињујемо са Христом, јер је *једини њрави садржај времена у ствари њприсуство Христѡа у њејовом ѡрајању* (Дионисије Аеропагит).

Евхаристијским видом кроз богослужбено биће Цркве ћемо, ишчекујући његово славно и величанствено Рођење, заиграти од радости као Јован у утроби матери своје. Витлејем ће нам отворити Нови Едем, где ће нас звук клепала као звезда позивати, водити да уђемо у Витлејемску пећину – Цркву, и да се поклонимо пред јаслама – испред олтара. Ту ћемо га познати као *во јосјодара своја и као мајарац јасле јосјодара своја* (Исаија 1. 3), односно као не више отуђени већ позвани и изабрани познаћемо Цара славе и заоденути се хаљинама које нама даде – божанском благодаћу. Као мудраци даћемо дарове Христу, односно кроз наше дарове, службе унутар црквеног јерархијског постојања, учествујемо у складном функционисању и расту Цркве, како би се Христос умножио док не постане све у свему. Запеваћемо као арханђели на небесима, славити и разгласити као пастири, јер нам дође Спас, јер он Црквом и даље бива присутан са нама, тј. уводи нас у рај кроз црквени начин постојања. Дивићемо се херувимском престолу, сместилишту Несместивог – Пресветој Богородици. Како *ѡтајна не доушѡа истиѡивање* (Прва стихира на Хвалиће), јер нам је тешко ткати похвале ономе што је неизрециво, молићемо се Дјеви да нам да снагу према нашој намери да славимо Сина његовог и да се он у нама усели кроз Духа Светог. Он, који има власт над постојањем, роди се као слуга, како би служио нама за принос њему. На литургији, дакле, живимо Христа као догађај, како би нас он преобразио и познао као своје, јер вера као *ѡјосѡас* (Јевр. 11. 1) своје постојање манифестује евхаристијом.

На крају, оваплоћење Бога Логоса као врхунац откривења подаје људској природи могућност усиновљења. Кроз рођење, страдање и васкрсење са Христом, односно кроз литургијски начин постојања као Спаситељеви сапутници на путу ка Оцу, проживљујемо тајну његову у историји из које нас Дух Свети уводи у облагодаћену реалност. У том смислу се Христос рађа у нама, а ми растемо у *меру расѡа висине Христѡове* (Еф. 4. 13). ■

Кроз рођење, страдање и васкрсење са Христом, односно кроз литургијски начин постојања као Спаситељеви сапутници на путу ка Оцу, проживљујемо тајну његову у историји из које нас Дух Свети уводи у облагодаћену реалност.

Разговор
водио
јеромонах
Игњатије
Ђорђевић

Фотографије:
Медијско-
информативна
служба
Епархије
нишке

НАЈБИТНИЈА ЈЕ ЉУБАВ СВЕШТЕНИКА ПРЕМА СВОЈОЈ СЛУЖБИ

Разговор са протојерејем ставрофором Јованом Илићем,
пензионисаним свештеником Цркве Светог великомученика
Пантелејмона у Нишу

Поштовани оче, захваљујемо што сте пристали да са нама поделите неколико речи из свој искуства. Како је текао Ваш живот и рад у цркви?

Хвала вама што пажљиво пратите све у нашој епархији, па не забрављате ни нас који смо је некада носили, а данас смо у мирвини, иако и даље активно учествујемо у њеном животу. Рођен сам 1956. године у Великом Трњану код Лесковца. У родном месту сам завршио основну школу, а богословију у Призрену. Дипломирао сам на Теолошком факултету у Београду. Са својом супругом Славицом имам сина Ненада. Ђаконски и свештенички чин примио сам од Епископа нишког Иринеја 1977. године, када сам постављен за пароха у Вртишту. На том месту провео сам десет изузетно лепих и пријатних година.

Након тога, 1987. године постао сам сабрат Цркве Светог великомученика Пантелејмона у Нишу. Године 2012. Епископ Јован ме је поставио за старешину Цркве Светог Пантелејмона, којом приликом ме је и одликовао чином ставрофора, односно напрсним крстом. У то време осликали смо фрескама целокупни храм. Пензионисан сам 2021. године. Пантелејска црква је и даље мој дом, где са радошћу боравим и служим.

Како је било време када сте поштовани за пароха у Вртишту и какве су биле прилике у парохији?

Иако је било доба комунизма, народ је у Вртишту био веома добар и привржен цркви. Постављен сам као млад за пароха, са свега двадесетак година. Још на самом почетку сам остварио леп однос са парохијанима, нарочито са млађима, што је било од кључног значаја за комуникацију са осталима. Парохија је у то доба била доста запуштена. Са народом сам убрзо подигао парохијски дом, који је и данас у функцији. Био сам под будном присмотром власти, као и многи други свештеници. Овакве ситуације биле су веома непријатне и нелагодне, али је

Био сам под будном присмотром власти, као и многи други свештеници. Овакве ситуације биле су веома непријатне и нелагодне, али је људскост, љубав и истрајност побеђивала сваког ко нас је без разлога сматрао непријатељима.

људскост, љубав и истрајност побеђивала сваког ко нас је без разлога сматрао непријатељима. Наш труд се увек исплатио, и преокретао њихов презир у поштовање и уважавање. Након неколико година стекао сам интегритет међу људима и више није било проблема, нити икаквих бојазни или подозрења.

Веома се разликује садашње доба од времена које можемо назвати прошлим веком. И овде у Пантелејској цркви пре двадесет година, иако у великом броју, само су старији активно учествовали у литургијском животу цркве. Данас живимо у бољем времену, јер смо окружени младима. Они су наша будућност и будућност наше цркве. Тако се и на овом месту појавила потреба за проширивањем наше старе Пантелејске цркве, из које је никла садашња, импозантних димензија. Однос свештеника и парохијана некада је био другачији. Иако искрен, био је донекле формалан. Данас су више него некада учестали спонтани, отворени и поверљивији разговори између свештеника и људи, што се може видети по исповести. Народ активно осећа и живи литургијски живот цркве.

Шта сматрамо бићним за свештеничку службу у цркви?

За овај позив најбитнија је љубав свештеника према тој служби. Све што човек воли, у томе ће напредовати и такве ствари постају очигледне свима са стране и не могу се сакрити. Братство Светог Пантелејмона увек је било познато по колегијалности својих свештеника и изузетној међусобној сарадњи, што се неминовно одражавало на целу нашу заједницу. Такво стање било је и у оно доба када нас је било мало, и сада када су нас наследили млађи свештеници. Показатељ нашег живота је наша колегијалност, свакога у свом домену, која се огледа у приступачности и искреној отворености једних према другима.

Највећи успех у свештеничкој служби је такође и присност са парохијанима. Деца у парохији су ме увек са осмехом, трчећи дочекивала на капијама својих дворишта и обавезно у повратку испраћала. Волео сам их, био сам пажљив према њима и никада нисам долазио код њих празних руку. А деца и те како осете љубав и памте је и носе заувек. Они су сада одрасли људи и данас ме зову на своја венчања и крштења своје деце.

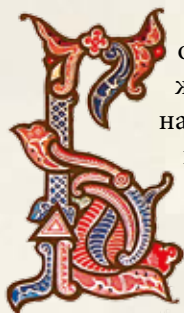
Шта сматрамо бићним за духовни живот?

Најбитније за човека је да има честиту душу. У томе је почетак на коме се може градити. Таква душа изграђује међусобне односе са другима. Градећи себе, изграђује и друге и лечи их и радује. Трудим се да носим ту душу. ■

Братство Светог Пантелејмона увек је било познато по колегијалности својих свештеника и изузетној међусобној сарадњи, што се неминовно одражавало на целу нашу заједницу. Такво стање било је и у оно доба када нас је било мало, и сада када су нас наследили млађи свештеници.

Архимандрит Емилијан

МОНАШКИ ЖИВОТ ЈЕ ПРИМЕР ЉУДСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

ог жели да ми у свом свакодневном животу будемо племенити, тако да нас други воле и да им будемо пријатни, да могу да опште са нама, да нам изразе своју радост, своју тугу, своје проблеме, да осећају да смо срца која су блиска, једно у другом, па један другом можемо да помажемо.

Монаштво је стварна заједница, један збор и сабор. Монаси у манастиру нису просто имена и појединци, него сви скупа сачињавају једно срце, једно тело. Не разликују се. И пошто манастири у већини имају више монаха него келија, они се налазе један поред другог, и тако један удише љубав срца оног другог. Све што у манастиру постоји јесте по угледу на небеско. Црква узима небеске узор и даје их верним, као што су чинили и свети оци.

Свет мисли да неко када оде у манастир одлази и из заједнице, да „подивља”. Људи то говоре, јер не знају да су монаси понајвише људи заједнице. Да знате да нико не може постати монах ако није друштвен човек, ако дакле не може да заједничари са људима и да се суочава са тешкоћама у заједници. Ако је некоме тешко да уђе у брак, да створи породицу, он такође не може ни да постане монах. Треба да осећа сигурност у животу. Манастири нису уточишта, азили. Монах стога може постићи све претходно наведено, које воли и чију вредност не пориче, што не осуђује, што не презире, али за себе радије бира нешто узвишеније.

Извор:
Архимандрит
Емилијан,
Степени
духовног
живота
од пада до
вечности,
Манастир
Жича
2007.

Још, у манастиру умешност није мерило. У свету онај ко је бистар уписује факултет, а онај ко није бистар остаје ван игре и мучи се како би преживео. У манастиру карактеристике: бистар, мудар, немудар, образован, учен, добар, лош, нејак, болестан, какав год, не узимају се у обзир. Оно што се углавном узима у обзир јесте духовна корист душе која је дошла Христу да би стекла вечност и рај. Ово послушање јој је од помоћи, друго је умара. Даћемо јој, а да она то ни не зна, послушање које је од помоћи.

Такође се узима у обзир оно што је на корист братству. Видели сте да сам навео реч послушање, а не занимање, јер у манастиру својим

радом служим брату свом, бивам његов слуга, стичем занимање Исуса Христа, који „није дошао да му служе него да служи”. Монаха држи та жеља да служи другима. Сходно овоме, други критериј је послушање, корист братству.

Видите ли, браћо моја, колико тананости, финоће, нежности налазимо у Цркви, а понављам више код светитеља? Светитељи су пажљиви, јер су окусили мир и сладост Светога Духа, и ако не буду пазили на то, изгубиће мир. Светитељи се увек труде да не ражалосте ниједног човека, а ни животиње. Другога посматрају као да је Христос. И заиста и јесте Христос, јер је икона Божија. Сходно томе, они воле човека јер је икона Божија. Тако Христос и човек постају једно у срцу њиховом, у највећим дубинама њиховим.

Свети оци наглашавају, да бисмо могли да будемо такви људи, никада не треба да кажемо „не” другоме, него свом самољубљу. Други се према теби лепо понаша? Ти се према њему понеси још боље. Неко се према теби понаша лоше? Ти се према њему понеси на најбољи могући начин, јер такво понашање тражи одрицање од свога „ја”. Нека други осети да мирно седим и са поштовањем га слушам. Никада немој повредити човека, ни зарад добра ни зарад зла. Све, дакле, и духовни напредак и хришћански подвизи, и врлина, и молитва, полазе од племенитости и склоности човека ка дружењу.

Монашки живот је пример људске заједнице. Ни демократија, ни краљевина, нити социјализам не могу поседовати то савршенство. Ниједан систем не постиже савршенство монашког устројства живота, јер је монашко устројство живота заиста једна ангелска заједница, рекао бих и отачка, дакле онаква какву су и оци Цркве живели. Али и наша брачна заједница, наши односи у свету јесу светотајински.

Ако не живите у миру, него у несугласицама, „зар нисте телесни”, каже Свети апостол Павле. Када се надговарате, када један другог вређате, зар нисте телесни људи? Како је тешка ова реч Светог апостола Павла!

Да би неко, дакле, постао монах, он треба да је друштвен, радостан, да трпи све што други чине, да цени друге, да према другима има добру вољу, дакле да не побија њихове ставове, чак и када је сам у праву. А, у свету где су сви други у журби, уморни, где један другог изједају, треба да будемо много више друштвени и радосни.

На завршетку ћу вам прочитати два ретка из једне беседе Светог Василија Великог: „нека

Све што у манастиру постоји јесте по угледу на небеско. Црква узима небеске узор и даје их верним, као што су чинили и свети оци.

Нека лице твоје буде свесјајно сунце, тако да други у току разговора који ћете водити и даље осећају исту развеселеност. „Радуј се сваком успеху ближњег свог”: радуј се заједно са својим ближњим, било који дар да има и било који успех да постигне.

реч утехе претекне остатак речи твојих запечаћујући твоју љубав према ближњем”. Ти који си у манастиру, када приђеш брату свом; ти који си супружник, када прилазиш супрузи или супругу свом; ти који си отац, мајка, када приђеш детету свом, „нека претекне реч утехе”. Шта год да кажеш, шта год размишљаш да кажеш, то и кажи, пошто преходно кажеш и две-три речи које ће донети радост, утеху, предах. Учини тако да други каже: *одахнух, обрадовах се!* Учините тако да се други диче вама, да вас воле, да поскакују од радости кад вас сретну. Јер сви људи у животу свом, у свом дому, у телу и души имају неку бол, болести, тешкоће, муке, и свако у свом

скривеном завежљају, у срцу свом, у дому свом скрива бол своју да га други не би познали. Тако ја не знам каква тебе бол мучи, нити ти знаш каква мене бол мучи. Можда се смејем, можда вичем, можда се радујем, али у дубини сам болан; смејем се и вичем да бих сакрио тугу своју. Због тога се прво насмеши другоме.

Инаставља Свети Василије: „постави се ведра лика, да би ономе са ким разговараш пренео радост”. И пошто учиниш да се други насмеши, нека твоје лице не престаје бити насмејано: то значи ово „ведра лика”. Нека лице твоје буде свесјајно сунце, тако да други у току разговора који ћете водити и даље осећају исту развеселеност. „Радуј се сваком успеху ближњег свог”: радуј се заједно са својим ближњим, било који дар да има и било који успех да постигне. „Јер су његови подвизи твоји подвизи, као што су и твоји подвизи његови.” Будите једни другима савезници. ■

Архимандрит Емилијан, фото:
orthodoxwayoflife.blogspot.com

Аутор је протођакон, професор Богословије Св. Кирила и Методија у Нишу и породични психотерапеут

Текст приређен на основу предавања одржаног у парохијској сали при Храму Успења Пресвете Богородице у нишком насељу Доња Врежина

Протођакон Дејан Николић, проф.

ИЗ СВАКЕ СЛЕДЕЋЕ КРИЗЕ ИЗЛАЗИМО МАЛО ЈАЧИ

Лечење душе у цркви и психотерапији

Тема односа психотерапије и вере је врло интригантна, можда на неки начин контраверзна. И са стране цркве и са стране психотерапије постоје различити ставови о оном другом. Има верника, као и свештеника, који су стриктно против психотерапије, као што има и психотерапеута са врло негативним ставовима о вери, који у склопу своје праксе преносе те ставове на своје клијенте, упркос етичким стандардима професије. Међутим, када се вера и психотерапија схвате на најбољи начин и у најбољем светлу, могуће је да те две области буду у једној врсти сарадње, где доприносе обогаћењу човека те нису ни на који начин супротстављене.

Није лако дати дефиницију лечења, зато што није лако дефинисати шта тачно значи здравље. Обично под њиме подразумевамо одсуство симптома, да човек нема неке значајније потешкоће и да се добро осећа у својој кожи. Међутим, шта ако се неко добро осећа у својој кожи, али се људи око њега не осећају добро – због њега? Шта је, пак, са човековом аутентичношћу? Можемо бити без симптома, а да наш живот буде шаблонски, шематизован, монотон. У том случају нећемо реализовати своје значајне потенцијале, богодане таленте. У исто време, неко други ће можда имати неке симптоме, неке психолошке потешкоће, али ће бити изузетан у неким другим сегментима живота. Достојевски је одличан пример некога ко је у себи имао генијалност, узвишену стваралачку имагинацију, спојену са симптомима психичких болести. Ако бисмо се држали неког једноставног критеријума, да ли бисмо могли да кажемо да је он био здрав или болестан човек? То није лако рећи, зато што се здравље и болест не могу изразити помоћу једне линије, помоћу обичне скале од један до десет. Човек је мултидимензионалан. Потешкоће које неко има, у коначном збиру његове личности могу бити део једне прелепе слике.

Међутим, оно што увек можемо, јесте да на неки начин радимо на себи, да поправљамо оно за шта са сигурношћу видимо да шкрипи. И не постоји крај у напредовању. Не постоји крај у Царству Небеском, већ увек напредовање „из славе у славу”. Не постоји ни у свету ништа статично. Од атома у овом столу, који се непрестано крећу, преко микроорганизама, живих бића, до људи – све је у непрестаном кретању. Нема коначног циља, нема коначног здравља, нема коначне аутентичности, нема коначне зрелости и пуноће. Наш живот је датост, али пре свега задатост. Увек смо усмерени ка неком циљу. Поправљамо оно што нам у овом конкретном тренутку ствара потешкоће, оно што је за нас изазов у овом конкретном животном тренутку.

Живот се одвија у циклусима, где се периоди стабилности смењују са периодима нестабилности. Живот је препун турбуленција. Добра вест је да у тим периодима кризе, у периодима када смо мало пољуљани, заправо напредујемо и растемо. Тада своју напуклу грађевину преслажемо и градиво чвршћу. Из сваке следеће кризе ми излазимо мало јачи, мало зрелији и

Здравље и болест се не могу изразити помоћу једне линије, помоћу обичне скале од један до десет. Човек је мултидимензионалан. Потешкоће које неко има, у коначном збиру његове личности могу бити део једне прелепе слике.

мудрији, са бољом, усавршеном мрежом међуличних односа. Зато процес лечења није једнократан. Душа се стално лечи, развија и расте. Да ли је то кретање кретање од болести ка здрављу или од неког нижег ка неком вишем степену духовности – тешко је рећи сасвим одређено.

Душа се стално лечи, развија и расте. Да ли је то кретање од болести ка здрављу или од неког нижег ка неком вишем степену духовности – тешко је рећи сасвим одређено.

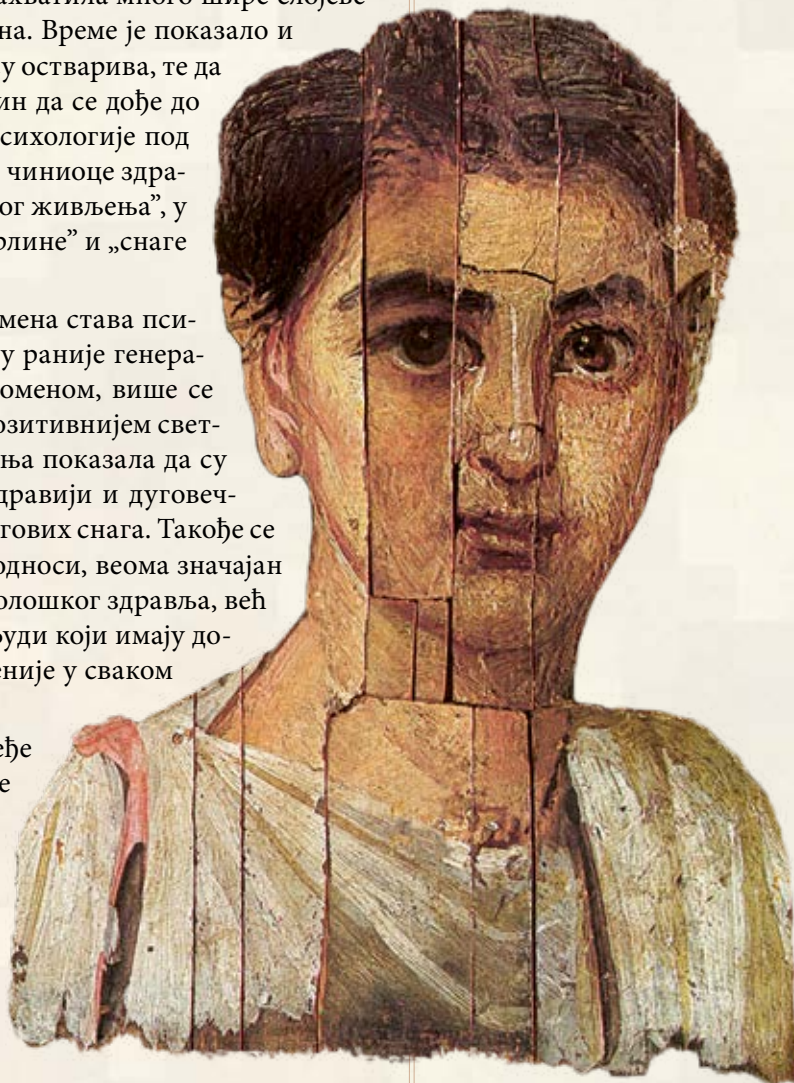
Педесете и шездесете године прошлог века обележене су снажним развојем индивидуализма у култури. Тај талас индивидуализма дубоко је утицао на формирање вредносног језгра значајног броја психотерапијских праваца који су управо у то време настајали, а који су и данас актуелни. У центар пажње стављена је идеја личног развоја, без много осећаја за човекове породичне и друштвене (моралне) обавезе. Тако, чак и данас, психотерапија врло често има ефекат подизања човековог ега. Кад одете код психотерапеута, он вас научи да кажете „не” захтевима других, да се супротставите, да будете асертивни. То, премда у многим случајевима врло корисно, са друге стране, нарочито ако се пренагласи, може водити урушавању човекове породичне и друштвене заједнице.

На срећу, много се тога у психотерапији променило и то нарочито у последњих неколико деценија. Постмодернизам је довео у питање централне конструкте модерне психологије. Постмодерно гледиште је да сваки пацијент заслужује своју теорију. Секуларни идеал је доживео свој пад и све доци смо раста религије у савременом западном свету. За разлику од Фројдовога времена када је била намењена само елити, у међувремену је психотерапија захватила много шире слојеве друштва у којима је већина религиозна. Време је показало и

да нека претенциозна обећања психотерапије нису остварива, те да су у многим случајевима лекови ефикаснији начин да се дође до резултата. Уз то, развила се читава једна грана психологије под називом „позитивна психологија”, која истражује чиниоце здравог, успешног, испуњеног живота, живота „вредног живљења”, у којој су место поново задобили појмови попут „врлине” и „снаге карактера”.

Оно што је за нашу тему најважније јесте промена става психологије према религији. На религију, коју су раније генерације сматрале инфантним и патолошким феноменом, више се не гледа с презиром. На религију се сада гледа у позитивнијем светлу, између осталог и због тога што су истраживања показала да су озбиљно религиозни људи најчешће срећнији, здравији и дуговечнији. Вера пацијента препознаје се као једна од његових снага. Такође се испоставило да су лични односи, блиски лични односи, веома значајан фактор квалитета живота, не само у смислу психолошког здравља, већ да врло директно утичу и на физичко здравље. Људи који имају добре емотивне везе живе дуже, срећније и испуњеније у сваком погледу.

Свети оци цркве оставили су нам богато наслеђе сподвижничке, аскетске књижевности, које се може сматрати неком врстом хришћанске практичне животне филозофије, неком врстом хришћанске психотерапије. Оно што ствара потешкоће у примени те отачке мудрости на наш савремени живот јесте чињеница да је велики број тих писаца живео и стварао пре више од

Исцељење
није само
унутрашње
психичко, већ
и интер-
персонално,
међулично.
Здравље
подразумева
здравог
појединца у
заједници.

хиљаду година, у поприлично различитом друштвеном контексту. Уз то, нема ниједног класичног дела аскетске литературе које је написао неко ко није био монах.

Класична аскетска литература је писана тако да подстиче на покајање, побуђује у читаоцу осећање кривице. Можемо претпоставити да је такав тон представљао најадекватнији начин обраћања средњовековном читаоцу, који је у свом животу имао много мање структуре, у просеку је био много мање „васпитаван”, много мање социјализован, много „сировији” у односу на нас данас. Таквог читаоца је требало покренути из стања неосетљивости, пробудити у њему нека финија, самокритична осећања. Међутим, наступили су векови дугорочне христјанизације читавих народа и друштава, векови описмењавања и васпитавања. Друштво је постављало пред појединца све више моралне захтеве, тако да је човек двадесетог века веома социјализован – више него икада у историји он се пита шта ће други мислити о њему, пита се да ли је довољно добар. Таквом човеку, притиснутом осећањем кривице, потребније је охрабрење од критике. Када неко ко иначе има прејакосећање кривице чита аскетску литературу, нарочито ако то чини без одговарајућег разумевања контекста,

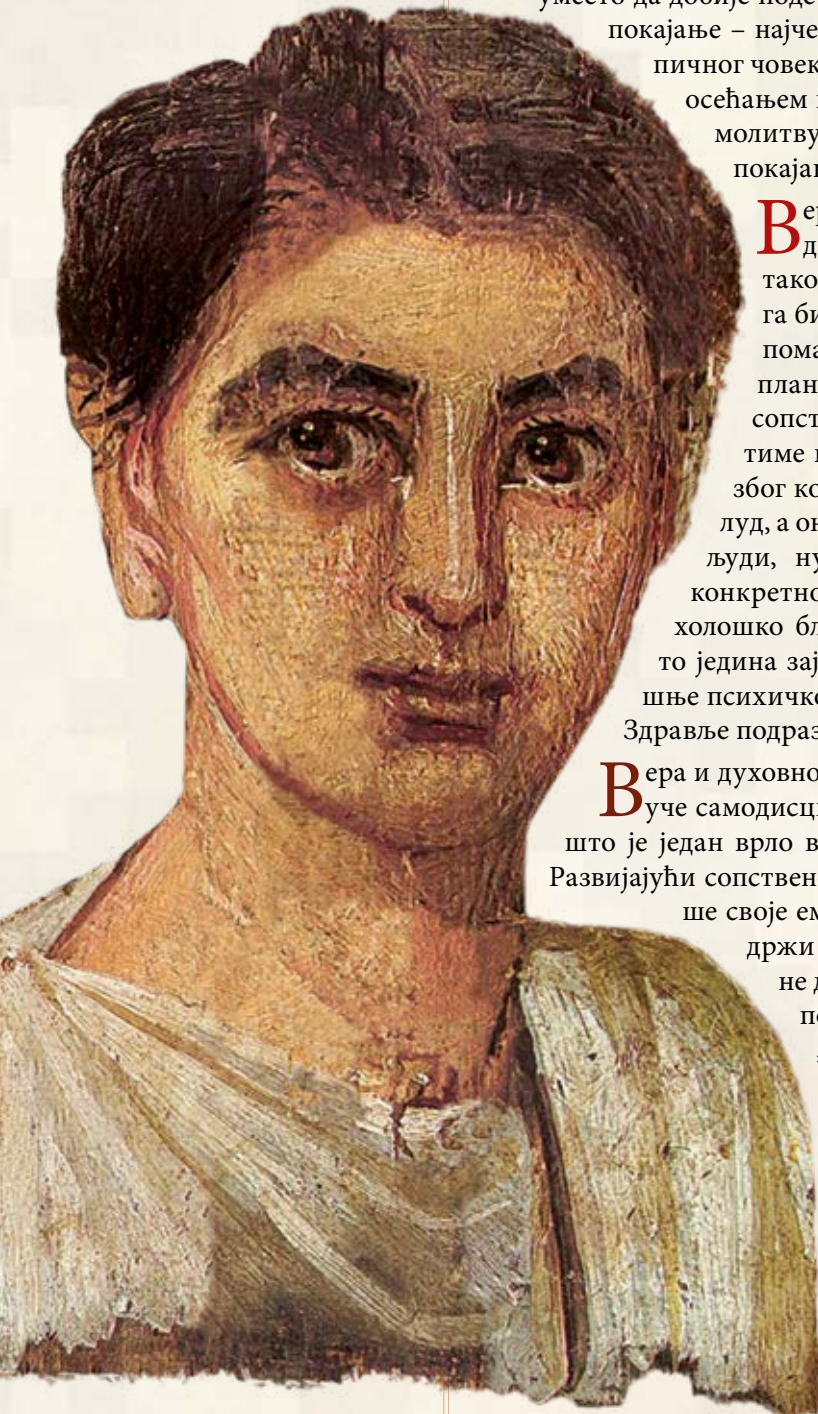
уместо да добије подстицај на преумљење, духовно делање, покајање – најчешће почиње да клизи ка очајању. Типичног човека двадесетог века, човека оптерећеног осећањем кривице, пастири треба да упућују на молитву благодарности више него на молитву покајања.

Вера доприноси исцељењу човека у фундаменталном, онтолошком смислу, тако што га сједињује са извором његовога бића, са Богом. Али такође вишеструко помаже и на конкретном психолошком плану, помаже нам да се боље осећамо у сопственој кожи, у своме животу, пре свега тиме што даје смисао животу, крајњи циљ, због кога све што радимо у животу није узалуд, а онда и због тога што црква, као сабрање људи, нуди могућност учествовања у једној конкретной заједници, што је јако битно за психолошко благостање човека. Многим људима је то једина заједница. Исцељење није само унутрашње психичко, већ и интерперсонално, међулично. Здравље подразумева здравог појединца у заједници.

Вера и духовност такође помажу човеку тиме што га уче самодисциплини, регулацији његових емоција, што је један врло важан критеријум душевног здравља. Развијајући сопствене врлине, верник се учи да контролише своје емоције – не да их потискује, већ да их држи под контролом, да оне њему служе, а не да господаре њиховим одлукама. То се постиже стрпљивим и дугогодишњим „вежбањем” (аскезом).

Развијајући
сопствене
врлине,
верник
се учи да
контролише
своје
емоције –
не да их
потискује,
већ да их
држи под
контролом,
да оне њему
служе,
а не да
господаре
њиховим
одлукама.
То се
постиге
стрпљивим
и дугого-
дишњим
„вежбањем”
(аскезом).

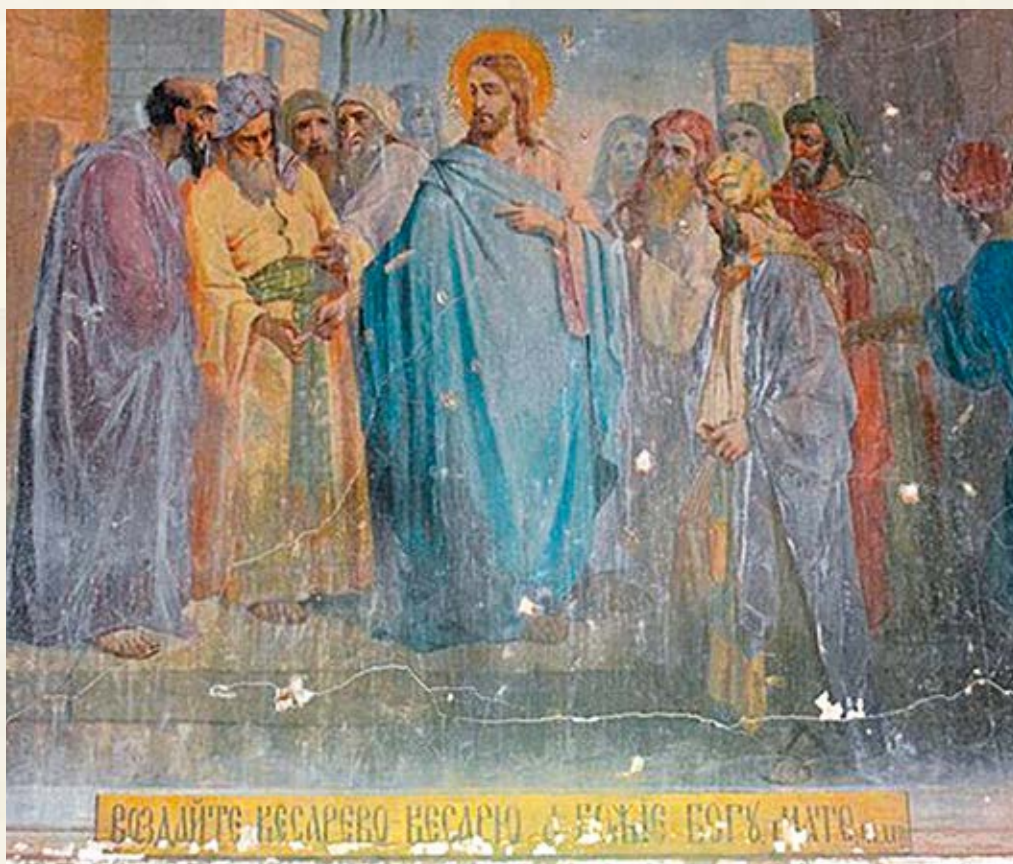
Прихватање живота као непрестане борбе, као једног трајног подвига, аскезе, ствара код хришћанина одређени „менталитет раста”. Та храброст коју као хришћани имамо у сусрету са животним недаћама представља нашу највећу снагу. А та снага води са собом и наду да ће оно што није добро у садашњости бити поправљено и искупљено у будућности, историјској или есхатолошкој.

Марко Трајковић

У СВЕТУ, АЛИ НЕ И ОД СВЕТА

Хришћанство у сусрету
са државом

днос хришћана према свету у коме живе је нешто што заокупља мисао људи у сваком времену, тако да је тема хришћанског схватања државе, власти и политике увек актуелна. Који су новозаветни текстови који се баве овим питањем, и који су могући одговори хришћана на тему политичког живота у данашњем друштву?

ПОДАЈТЕ ЦАРУ ЦАРЕВО, А БОГУ БОЖЈЕ

Христос се и сам одредио према овом питању. Наиме, њему су приступили присталице Рима (иродовци) и осведочени противници Господа (фарисеји), постављајући му питање о томе да ли треба плаћати порез цару (држави). Уколико би Господ рекао да не треба плаћати порез, то би био директан удар на државу и власт. Са друге стране, на новцу који је Господ затражио да види био је лик „божанског” Тиберија Цезара. Изображавање ликова и давање божанских прерогатива владарима је за Јевреје била својеврсна јерес и увреда, тако да би потврдан одговор Исуса указивао на то да је Он идолопоклоник и лажни Месија. Провокатори су постављањем питања направили двоструку замку и довели Господа у наизглед безизлазан положај, јер би га негативан одговор учинио анархистом (зилотом), а позитиван лажним учитељем. Он је затражио да погледа новац и, констатујући са присутнима да се на њему налази лик Цезара, кратко одговара: *Подајте дакле ћесарево ћесару, и Божје Боју* (Мт. 22. 21).

Аутор је професор верске наставе у Гимназији „Девети мај” у Нишу

Христос поучава да је однос према Богу упоришна тачка у животу сваког хришћанина и да властима треба дати оно што у земаљској стварности потражују, али њему треба дати оно највредније – срце (љубав). Управо је љубав и однос према Богу детерминанта свих других односа које човек гради са својим социјалним окружењем.

19

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Код светих
отаца
налазимо
тумачења да
је лоша власт
често казна за
наше грехе.
То само
упућује на
исправљање
сопственог
живота као
најбољег вида
„друштвеног
ангажмана”.
Речју,
променом
(преумљењем)
себе
постигемо
да се свейли
свейлост
наша њред
људима
(Мт. 5. 16).

Небески
Јерусалим,
минијатура,
XII век

Овим лаконским одговором Христос поучава да је однос према Богу упоришна тачка у животу сваког хришћанина и да властима треба дати оно што у земаљској стварности потражују, али њему треба дати оно највредније – срце (љубав). Управо је љубав и однос према Богу детерминанта свих других односа које човек гради са својим социјалним окружењем. Онај ко воли Бога, нужно воли све људе и читав свет, из чега произлазе обавезе које човек има према овом свету. У том смислу је извршавање земаљских обавеза дужност свих хришћана.

ПОКОРАВАЊЕ ВЛАСТИМА КОД АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА

Двојица најистакнутијих следбеника Господњих су се такође бавила овим питањем. Апостол Павле у Посланици Римљанима истиче да *нема властии која није од Бога* (Рим. 13. 1), те да је супротстављање властима грех. Ово, разуме се, не значи да хришћани дугују слепу покорност свакој власти ма каква она била, већ упућује на то да је постојање хијерархије у свету резултат Божијег Промисла, као и да је власт дата са циљем да чува мир и поредак. Сам апостол истиче да власт није *сйрах за добра дела* (Рим. 13. 3) тако да она постоји да би спречила анархију у друштву. У том смислу је поштовање института власти израз вере у самог Господа. Даље, Павле у пастирским посланицама својим ученицима, Тимотеју и Титу, саветује да се моле за све људе укључујући и царе, као и да уче верујуће да буду послушни властима и спремни на свако добро дело. Једини „посао” свештенослужитеља је молитва и она треба да буде узношена за све људе, да би на тај начин потенцијално загрејала и преобратила срца оних који су неверујући. Следствено томе, уколико бисмо се молили само за оне који су верујући, наша вера би била лишена подвига и труда око оне браће који су изван заједнице са Богом, а управо њима је „помоћ” најпотребнија.

Апостол Петар, слично као и Павле, упућује хришћане на добро владање међу незнабошцима који их прогоне, да би они, видевши мирнодопски карактер хришћанства, оставили верујуће на миру и можда чак и сами постали хришћани. Петар продубљује изречено код Павла упутом да се хришћани покоравају не само цару, већ и локалним властима (1. Петр. 2. 13-17). То подразумева још већи подвиг, јер је цезар удаљен од народа, а овде се захтева покоравање онима које хришћани често срећу и од којих свакодневно трпе неправде. Међутим, чинећи тако, хришћани стичу благодат Божију, јер је похвала пред Богом страдање због добрих дела (1. Петр. 2. 20).

Дидактички потенцијал ових текстова је и те како богат, али га можемо свести на неколико кључних аспеката за живот у савременом друштву. Најпре, можемо закључити да су хришћани позвани да учествују у животу овога света и у доношењу одлука око свих питања која се тичу развоја друштва у коме живе. Они нису затворена група људи затворених унутар зидова Цркве, него они који снагом своје вере треба да оплемене свет. Хришћани ту мисију остварују делима мира и љубави, јер тамо где има присиле нема љубави (читај Бога). У том смислу анархизам и револуција су страни хришћанима. Тачније, једина револуција (лат. *revolutio* – преокрет) за хришћане треба да буде лична револуција срца, да би преокренули сопствени грех у врлину, победили слабости, оплеменили свој живот и на тај начин последично учинили и своје окружење бољим местом за живот.

Хришћани, дакле, учествују у свету, покоравају му се, али са уверењем да је потребно покоравати се више Богу него људима (Д. Ап. 5. 29). Овакво расуђивање треба да превенира идеализацију државе, разне политичке системе и личности (чему смо кроз историју склонили), као и пратеће сукобе. Несугласице праћене мржњом су готово увек последица партикуларних интереса појединаца, а нипошто жеља за општим добром. Зато спремност на „свако добро дело” треба да подразумева служење, бригу и помоћ другоме, без обзира на могуће разлике. Даље, расуђивање у јавном животу не треба да буде засновано на користи коју као појединци стичемо, већ сходно народној „по правди Бога јединога”. У ширем контексту то не значи бригу само о људима, већ и о читавој творевини Божијој, те стога хришћани неће варати (порески) систем, испуњаваће своје обавезе према друштву, бринуће о (животној) средини у којој живе.

Када је реч о поступању хришћана према власти која узурпира свој положај, код светих отаца налазимо тумачења да је лоша власт често казна за наше грехе. То само упућује на раније поменуто исправљање сопственог живота као најбољег вида „друштвеног ангажмана”. Речју, променом (*преумљењем*) себе постигемо *да се свейли свейлост наша њред људима* (Мт. 5. 16), те на легалан и демократски начин мењамо све оно што је лоше у свету у коме живимо.

Илија Стојановић

ШТА ОН ТО ИМА, ШТО НЕМАМ ЈА?

О све већој популарности
будизма

Може се приметити да је код младих будизам све популарнији. Тачније, популарније су одређене идеје и праксе будизма, као што су медитација, јога, свесност (awareness), заједно са интроспекцијом у популарној психологији. У двадесетим годинама, када се из адолесценције прелази у зрело доба, то углавном бива праћено кризом. Услед те кризе „средњих двадесетих”, све већи број младих тражи утеху и одговоре у наведеним идејама. Зашто би оне биле привлачне за младог човека од онога што Црква и Христос имају да понуде?

Карл Јунг у *Писму швајцарском клиру* пише следеће: „Савремени човек је чуо довољно о кривици и греху. Њему је његова савест већ довољан терет. Због тога би он много радије да сазна како да се помири са својом природом – како да љуби непријатеља свог, који је у њему самом.” Он такође каже: „Модерни човек не жели да сазна на који начин може да подражава Христа, већ како да живи свој лични живот... он се можда и не знајући, понаша као да је његов лични живот питање воље Божије, која се мора испунити по сваку цену.” Тема писма је егоизам модерног човека. Почев од епохе просветитељства у Европи свест човека се интензивно мења, његово поимање света, себе и своје улоге у свету и поимање Бога. Бог се полако склања са централне тачке света, и ту се поставља човек. Како Јунг примећује, већ средином XX века је тај процес прилично узео маха, а сада смо се можда већ и примакли врхунцу.

Све популарнији појам „самољубље” (self-love) представља модел живљења који је све више заступљен и заговаран. Он подразумева свестан напор ка прихватању себе у потпуности – сваке своје емоције, жеље, нагона, и стављање себе и своје среће на прво место. У оваквом моделу живота, човек постаје сам своје чедо – љубимац, ближњи постаје оруђе за достизање сопствене среће, а Бог мање-више нерелевантан.

Са хришћанског гледишта овакав живот је промашај. Љубав према себи је наравно предуслов за све друге љубави и за живот сам. Али ако из једначине уклонимо Бога и ако у себи не љубимо Божије особине, оне особине којима подсећамо на Њега – како да знамо шта љубимо? Човек је конгломерат свега и свачега – како бисмо могли да љубимо све?

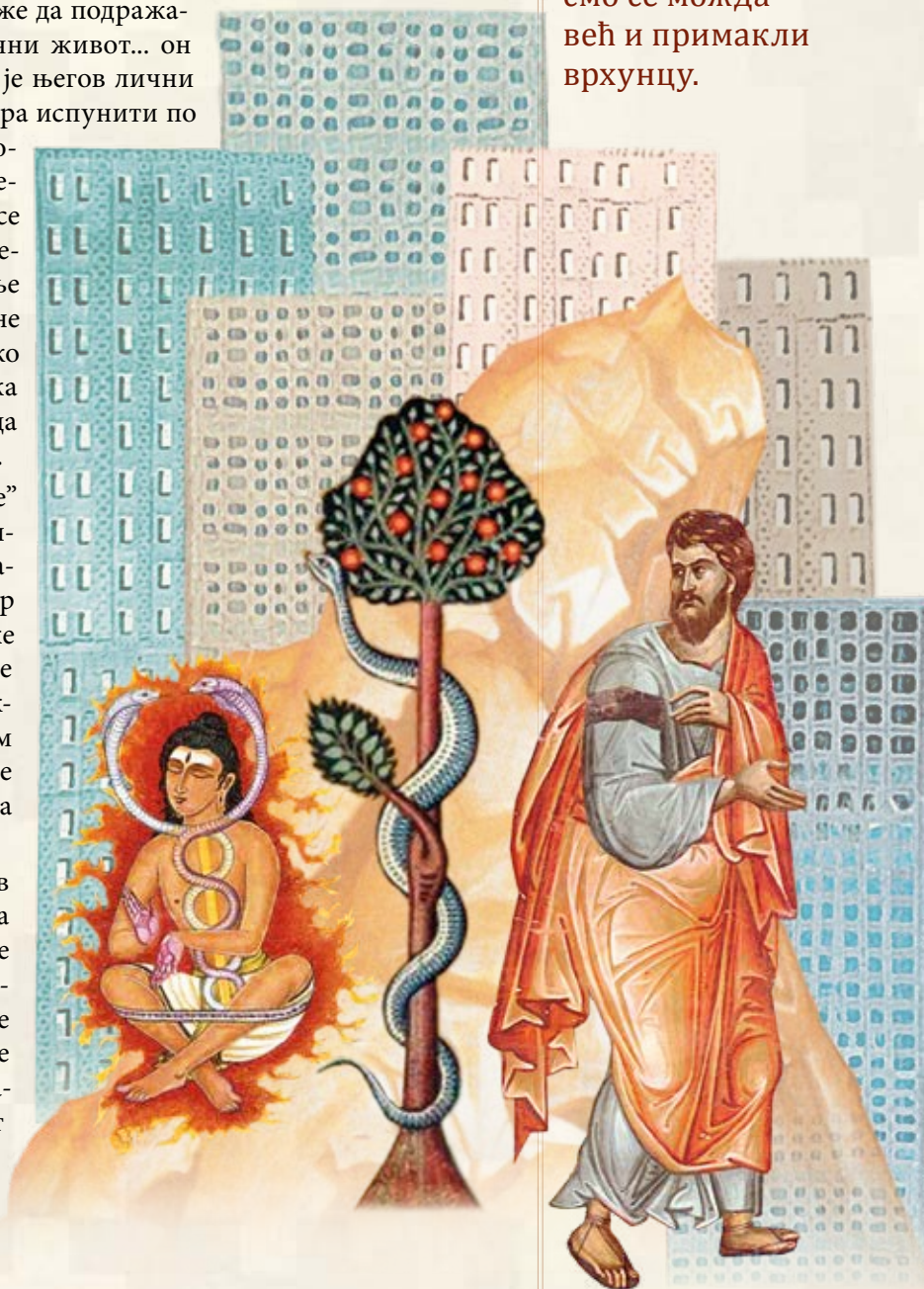
Аутор је
богослов и
дипломирани
германиста,
бави се СЕО
оптимизацијом

21

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Бог се полако
склања са
централне
тачке света, и
ту се поставља
човек.
Како Јунг
примећује,
већ средином
XX века је
тај процес
прилично узео
маха, а сада
смо се можда
већ и примакли
врхунцу.

Веровање да је Творац универзума постао човек, да је од свих тих планета изабрао нас и нашу планету, да је шачица народа успела да Свемогућег Творца разапне на крсту као разбојника и да је Он онда васкрсао, модерном човеку делује наивно и назадно. Модеран човек Бога замишља безлично, као неку силу/енергију/вибрацију или као спој свега у универзуму, под условом да уопште постоји.

Међутим, учења будизма су изузетно компатибилна са оваквим начином размишљања. Можемо издвојити три тачке у којима се модерни човек и будизам срећу:

1. Концепт греха не постоји. Душа се развија из живота у живот, из реинкарнације у реинкарнацију. Када постане савршена, она прелази у нирвану. Што је душа несавршенија, то јој више реинкарнација предстоји, али ће пре или касније стићи до свог циља – нирване. Концепт добра и зла такође не постоји. То су само две стране једне исте медаље, два партнера која плешу вечни плес – један без другог не могу.

Ово модерном човеку одговара, јер он не жели да се бори против греха, већ да га прихвати. Чак је и поносан на свој грех, јер он његову личност чини јединственом и непоновљивом. Нема страшног суда, нема плача и шкргута зуба, самим тим не би требало да има страха и кривице.

2. Циљ живота је достизање унутрашњег мира. На медитацији човек се труди да одбија све мисли и да његов ум постане празан и миран, да прима сваки тренутак без ометача и филтера. Онај ко постане савршен у овоме, доспева у стање непрестане медитације. Тој особи се ниво свести подиже и она задобија непрекидни душевни мир.

Ова идеја звучи јако лепо. Свака здрава личност тежи ка унутрашњем миру. Осим тога, ова идеја је привлачна модерном човеку из још једног разлога. Из истог разлога из ког је *sola fide – sola scriptura* доживела такав одзив какав је доживела пре 500 година. Нема ближњих, нема надређених, никог не морате да трпите, ником не морате да одговарате. Свако може сам у свом дому да има непосредан однос са Богом, или у овом случају спиритуално искуство. Јер како каже Сартр: „Пакао, то су други људи.” Или како једна бака из мог села коментарише индивидуалистичке тежње младих: „Два су много, један је мало, кад би могли по један и по да живе...”

3. Наука више није ствар мањег броја стручних људи. Она је у XX веку постала популарна. Часописи, емисије, документарни програми интерпретирају науку и представљају је широј јавности. Нарочиту популарност је доживела астрономија. Она за велики број људи представља непремостиву препреку ка вери. Иако је сам творац теорије о великом праску, Жорж Леметр, био свештеник и професор на католичком универзитету, за нестручног човека ова теорија је апсолутно неспојива са хришћанством. Осим тога, откривено је да у нашем универзуму поред млечног пута постоји још сто милијарди галаксија и у њима седамдесет квинтилиона планета (7 x 10²⁰). Веровање да је Творац универзума постао човек, да је од свих тих планета изабрао нас и нашу планету, да је шачица народа успела да Свемогућег Творца разапне на крсту као разбојника и да је Он онда васкрсао,

модерном човеку делује наивно и назадно. Модеран човек Бога замишља безлично, као неку силу/енергију/вибрацију или као спој свега у универзуму, под условом да уопште постоји.

У будизму се сматра да постоји безброј божанстава, али молитве или славословља њима не би ништа донели. Јер она постоје у другој сфери, одвојеној од људи. Човек може сам да постане божанство просветљењем. А за веровање у Бога као у врховно биће сматра се да има свој корен у страху.

Имајући ово у виду можемо поставити питање – има ли наде за оваквог модерног човека? Може ли се скратити јаз између њега и Христа? Може ли се њему вера интерпретирати на начин који би успео да заобиђе ове препреке и приближи му Христа? Треба ли то уопште покушавати или би то било бацање бисера... ■

Свети Варлаам проповеда хришћанство индијском принцу, будућем испоснику и светитељу Јоасафу, грчка икона

Презвитер Александар Миловановић

ЛАИЦИ КАО (НЕ)ПОСВЕЋЕНИЦИ

Аутор је војни свештеник, начелник групе за верске послове Мешовите артиљеријске бригаде, официр Војске Србије

Путир,
о. Стаматис
Склирис

23

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Новозаветна Црква је простор светог и простор богојављања *par excellence*. Призивање човека и света да постану Црква сада се остварује оваплоћењем Сина Божјег. Црква као Тело Христово, као пуноћа богочовештва, јесте управо у Старом завету антиципирана *Светиња над светињама*. Напоменимо да није у питању неки ексклузивни домен унутар Цркве, већ њена целовитост као једног Тела Христовог, којим су захваћени сви чланови и удови.

Интерес људи за свето и профано сеже уназад до самога *Посиња*. Поменути егзистенцијални корелати проистичу из човековог опажања како себе самог тако и света који га окружује, али и из (пред) осећања оног што их надилази. Са друге стране, старозаветне књиге говоре о Божјем изабрању Израиља *од свих народа који су на земљи* (5. Мојс. 7. 6), да му буде *народ свети*. То значи, народ *издвојен од осталих* (Пс. 33, 12). *Ја сам Госиод који вас је извео из земље еџипћанске да вам будем Бој. Сиоџа будиџе светијер сам ја свети* (3. Мојс. 11. 45).

Речено се јавља и у новозаветно доба, у којем Бог опет изабира апостоле (Јн 15. 16), те твори Цркву своју као сабрање *новој народа Божјеј*. Народ Божји сада није одређен етнички, као у старозаветно доба, већ вером у оваплоћеног Сина Божјег.

Новозаветна Црква је простор светог и простор богојављања *par excellence*. Призивање човека и света да постану Црква сада се остварује оваплоћењем Сина Божјег. Црква као Тело Христово, као пуноћа богочовештва, јесте управо у Старом завету антиципирана *Светиња над светињама*. Напоменимо да није у питању неки ексклузивни домен унутар Цркве, већ њена целовитост као једног Тела Христовог, којим су захваћени сви чланови и удови. Јер, *јовори Госиод, излићу од Духа мојеја на свако џело* (Д. Ап. 2. 17). Свет није примио Духа и не познаје Бога, али га познаје Црква као сабрање свих изабраних у Христу.

Посветовњачени лаици и саму Цркву уносе у процес посветовњачења.

Препуштени могућностима активирања

само на правној основи, лаици (сада мирјани)

и саму Цркву опажају на тој истој основи.

Ако је правни аспект и једини са којег они имају учешће у Цркви, онда се и Црква своди на своју институционалност, постајући један од друштвених механизма.

Црква је простор живота само онда када је тело Христово, и само када је возглављена Христом. Без Христа као главе, која љубављу устројава тело своје, она се лако претвара у пуку институцију која више не поседује мистагошки и мисиолошки потенцијал.

Цела Црква је изабраница Христова. Читава Црква заручена је Духом Светим, кога *Отац шаље у име Сина* (Јн 14. 26). Крштени у име Свете Тројице заручени су Христу за Дан Господњи. Деоба унутар Цркве је историјски иманентно искуство и ране еклисијалне заједнице светих, јер их апостол Павле опомиње речју: *Ви ни сад нисте сиремни, јер сће још увек телесни. Заиста, док има зависћи и свађе међу вама, зар нисте телесни, бдући да се йонашате као људи у свету?* (1. Кор. 3. 2-3) Услед небројених завера „умног Фараона” на путу ка обећаној земљи, човек данашњице и Цркву наших дана види као духовни сервис, подељен на секторе посвећеника и непосвећеника. Истакнимо на овом месту да су помнути непосвећеници управо сам *народ Божји* (1. Петр. 2. 10).

Припадање Цркви се потврђује не другачије до служењем. Служење јесте исповедање на делу. Нераскидива веза служења и исповедања још од самог почетка присутна је у православном предању. Порицањем могућности исповедања кроз служење, лаицима је ускраћена веза са самим Богом. Тако се лаици, који се *са Христом йоїредоше кроз кршћење у смрти* и као *род изабрани* харизму царско-свештеничке службе по милости задобише, деградирају на позицију пасивних „неслужашчих” световњака. Како је уопште могуће да они који су *мртви іреху, а живи Боју у Христју Исусу* (Рим. 6. 11) напросто буду одстрањени из тела истога Христа који *умре за ірехе наше* (1. Кор. 15. 3)?

Није све што је написано увек било *на изградњу освећенима у Христју Исусу* (1. Кор. 1. 2). Да ли теологија данас, имајући исувише често за своје исходиште академске структуре, одолева искушењу да и сама потпадне под службу нечијих идеологија? Као што знамо, заједница по свим црквама светих била је свагда први и једини критеријум, како писаног тако и неписаног предања. *Зайто одбациите лаж, іоворите истину сваки са својим ближњим; јер смо удови један друіом* (Еф. 4. 25). Чегга год се латили, у жељи да то буде на изграђивање заједнице светих, треба да се присетимо да смо *удови једни друіих* (Рим. 12, 5), те да у једном телу Христовом имамо живот (1. Кор. 12. 12).

Горепомнути непосвећеници сада постају „мирјани” (световњаци) који теже да на светован начин делују у Цркви, претварајући благодатни организам Цркве, по речима Афанасјева, у правну организацију. Посветовњачени лаици и саму Цркву уносе у процес посветовњачења. Препуштени могућностима активирања само на правној основи, лаици (сада мирјани) и саму Цркву опажају на тој истој основи. Ако је правни аспект и једини са којег они имају учешће у Цркви, онда се и Црква своди на своју институционалност, постајући један од друштвених механизма.

Бити уд самог тела Христовог (1. Кор. 12. 27), а притом остати непосвећен, значило би да је учешће у евхаристијском хлебу нешто само привидно. Апостол Павле користи слику хлеба и тела, а затим и крви и вина, како би што верније истакао органску природу нашег општења и заједницења са Христом. Тако Апостол незнабожаца и казује: *Чаша блаіослова коју блаіосиљамо није ли заједница крви Христйове? Хлеб који ломимо није ли заједница шела Христйовој?* (1. Кор. 10. 16) Речено указује на евхаристијско *ломљење хледова* (Д. Ап. 20. 11), на којем се пројављује поменута заједница крви и тела Христовог. Заједницење јесте обедовање, дакле трпеза. Ко није причасник Трпезе Господње, тај нема заједницу са Христом, *јер један је хлеб, једно смо шело мноіи, йошійо се сви од једноі хлеба іричешћујемо* (1. Кор. 10. 17). Стиче се утисак да ове речи Светог писма немају значајнијег утицаја на живот већинског дела данашњих хришћана. У Цркви се чак јавља фаворизовање појединих (виших) служби, као и субординисање других.

Одступање од љубави као постамента и темељног критеријума по којем Црква постоји, води нас у девалвацију самог живота наше, на крсту стечене еклисијалне ипостаси. Црква је простор живота само онда када је тело Христово, и само када је возглављена Христом. Без Христа као главе, која љубављу устројава тело своје, она се лако претвара у пуку институцију која више не поседује мистагошки и мисиолошки потенцијал. Или, како то трезвено поима Георгије Мандзаридис: Црква често у институционалном облику постаје бесплодна и од области заједнице с Богом постаје средство одвајања људи од Бога. ■

Јован Вељковић

ЖИВЕТИ КАО ЦВЕТ У БАШТИ ГОСПОДЊОЈ

Када сам Те напoкoн сусрeо
свe мучнo узнeмирeње је нeстaлo.
Oлoвнa лoптa рaстoпилa сe,
зa тoм вaтрoм
пoкyлaлo је из дубинe срцa
нeзaдрживo, кaо oслoбoђeње oд oкoвa
нeзaустaвљивo, кaо жртвoвaње зa ближњeг
живo врeлo сузa.
Билo ми је у тренуткy јаснo
дa си тo Ти, Једини, oд пoчeткa Исти,
мaдa нeмa пoчeткa кoјим Ти пoчињeш
ни крајa кoјим би сe зaвршиo.
Видeо сaм Те у свeмy, Хрaнo нaсушнa,
Вoдo кoјoм ми сe бићe умивa
oд зoрe пoстaнкa, Живoтe
у јeднoј кaпи.

Када сам Те напoкoн сусрeо!
Из великe дубинe сe, нeизрeцивo,
пoмoлилa Твoјa нeжнa рукa
и прихвaтивши мe,
пoмиловaлa свe мoјe лyтe рaнe, пoимeнцe
и лaкo кaо бoжaнскa снaгa
пoпрaвилa нaбoрe мoјe душe!
Тaдa си мe дaрoвao стрaхoм Бoжијим,
кoји је истo штo и пoвeрeње нeукaљaнoг дeтeтa.
Дa, нeкaдa сaм тo и јa биo.
Oндa сaм сe стрмoглaвиo.
Умиo сaм Тoбoм лицe и oнo је зaблистaлo!

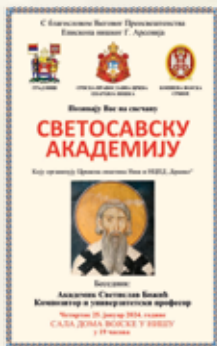
Кaдa сaм Те нaпoкoн упoзнao,
извoрe Свeтлoсти,
Истoчничe свeсвeтoсти,
oд тoг сјajа oсвeтлилa сe пoдзeмнa тaмницa
крaљeвствo рeптилa,
хлaднoкрвнa силa и слeпилo
кoји сe зoвy „Ђaвo” и „Сaтaнa”.
Нeoслoвљивa, бeзличнa инeрцијa бeсмислa
oд чијe ми сe жaокe крв слeдилa
кaдa мe oнo, у јeдaн сyтoн
уз пeсмy цикaдa прoбoлa
крoз срцe тa црнa
шкoрпијa Гeенскa.

Видим сликy: вињaгe лeжe o стубoвимa,
у грoжђицe кoагулисaлa Свeтлoст;
јeдaн рaспукли, кoсим зрaцимa пoкoшeн пaрaдajз
прoсyтo црвeнo сeмe
у злaтнoм сyтoнy ври и прeвирe живoт
нeбo и зeмљa нa слици у злaтнoм прeсeкy.
Испуњeн цeлим бићeм хвaлoм Твoмe трпљeњу
и мoјe сe бoлeснo срцe рaспучe;
тaкo ми дyшa нaчaс зaвири у утрoбу ствaри
Јeдинa нaукa чoвeкa дoстojнa
бoгoчoвeчaнскa
је сaзрeти зa смрт.
Сaбрaти свe снaгe у тy жижy,
свe у тeчнo злaтo прeтoпити
и oтвoрити сe бeз oстaткa
oтвoрити сe бeз икaквoг жaљeњa
и ништa нe oстaвити изa, Oрфeјy!

Рaјски живoт дaнaс јoш
живи јeдинo цвeћe.

А чoвeк нeћe,
aх, чoвeк нeћe...

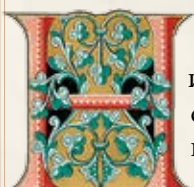
Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније

ДЕЛОМ СВЕТОГА САВЕ ПОСТАВЉЕНИ СУ ТЕМЕЉИ НАШЕГ БАЛКАНСКОГ МИКРОКОСМОСА

Поздравно слово на Светосавској академији
2024. године у Нишу

Као што историја цивилизације почиње стварањем писма, тако и просветитељским делом Светога Саве бивају постављени духовни и културни темељи нашег балканског микрокосмоса.

егујући деветовековну културу сећања на лик и дело Светога Саве и баштинећи плодове светосавске традиције, вековима клесане у свести српског народа, природно је питати се са чиме се наслеђе највећег изданка нашега рода може упоредити. Заиста, као што историја цивилизације почиње стварањем писма, тако и просветитељским делом Светога Саве бивају постављени духовни и културни темељи нашег балканског микрокосмоса.

Ипре Светога Саве, наш народ живео је на овим просторима. Променило се и више династија: Властимировићи, Војисављевићи, Вукановићи. Но, и поред примања новог, словенског писма, и поред ширења хришћанске вере у српском народу, у време Свете браће Кирила и Методија, не беше човека који се могао заиста назвати просветитељем. Столећа су прохујала док на двору рашког великог жупана Стефана Немање није на свет дошао трећи по рођењу син, коме он и његова супруга Ана наденуше име Растко. Како пише Теодосије Хиландарац:

А Госјод, који је близу ових шїю їа їризивају ваистїину и слуша њихову молиїву, їослуша и њихова мољења као и остїалих їраведника. И ово је дио їочетїак неисказаних Божїих судова, да као їосле живоїтом, їако најїре у рођењу буде чудесно деїше, јер їо није ни било само дело људске їрироде, неїо и зайовесїї свесилноїа Боїа, који їодеїује закон їрироде како хоїе. И їлод молиїве їо їрироде се родивши, од Боїа дан, Боїу се и намени, шїю и ди.

Напустивши овај свет, иза себе је оставио уређену Цркву, снажну државу којом су управљали његови најближи сродници, као и верни народ, који је, вођен династијом Немањића, спремно корачао ка златном добу српског средњовековља.

саветник владарима, учвршћивао је народ у вери, истовремено градећи и школе и болнице, радећи на општем напретку своје пастве. Напустивши овај свет, иза себе је оставио уређену Цркву, снажну државу којом су управљали његови најближи сродници, као и верни народ, који је, вођен династијом Немањића, спремно корачао ка златном добу српског средњовековља.

Наслеђе нашег Светог оца Саве стога и данас, вековима касније, представља један од стубова носача српског идентитета, културе и опредељења. Историјски гледано, подсећа нас на давна, славна времена, из којих треба да црпимо примере и лекције. Садашњост је збир свега онога што је део прошлости, а своју будућност можемо градити само на том основу.

Син великог жупана тако и вођаше свој живот од самога почетка, усмерен ка духовном и културном уздизању, не показавши превелико интересовање за светска блага и угодност двора. Побегавши на Свету гору, он настави путем који води у Живот, свесрдно се предавши монашком животу. Узраставши у светогорском духу, напослетку својим примером приволе и своје родитеље да своје последње године живота проведу у монашком чину, а са својим оцем, који понесе ново име Симеон, подиже Свету Хиландарску лавру, која и данас стоји као столетни подсетник на наш историјски темељ и његове осниваче, који су се у њему обогатили духовним искуством и напредовали у вери Христовој.

Свој пуни потенцијал Свети Сава показује управо у улози Архиепископа, поставши први поглавар аутокефалне Српске православне цркве. Као архипастир, био је

Наслеђе нашег Светог оца Саве стога и данас, вековима касније, представља један од стубова носача српског идентитета, културе и опредељења. Историјски гледано, подсећа нас на давна, славна времена, из којих треба да црпимо примере и лекције. Садашњост је збир свега онога што је део прошлости, а своју будућност можемо градити само на том основу. Но, за нас хришћане историјски аспект није једини и коначан. Поред тога што је значајна историјска личност, Свети Сава је и наш велики заступник пред престолом Божјим, коме се и сада молимо да молитвено предстоји за нас у доба великих искушења. ■

Фото:
Медијско-информативна служба
Епархије нишке

Академик Светислав Божић

СВЕТИ САВА – НЕЗАЛАЗНА СВЕТОСТ НА ПУТУ КА СВЕТОСТИ

Беседа одржана на
Светосавској академији
2024. године у Нишу

авом, кроз таму векова који му претходе и које он собом покреће, подрхтава земаљска историја народа српског. Савом огрнута и пажена, та поднебесна радилица обележила је територију, а њоме и судбину Савом укотвљеног великог православног опхода који се промишљу највишег реда постарао да Срби до ових времена постану и опстану народ аутохтон, умрежен у свет васељенски, у сазвежђе које у широком луку засводи ехо Византије. Призван незалазном плавети мора Егејског, примивши постриг тик изнад великог Руског манастира Светог Пантелејмона у Русику, Сава оставља Растка и своје световно име, које ће бити украс у српскоме именовану до данашњих дана. И Растко и Сава постају од тог часа земаљски и небески двојац српскога православља који два имена имају објашњавају карактер, порекло, трпељивост, али и плаховитост и виолентност путање мученичког али и победоносног корака Србиновог.

Фото:
[insajder.net/
agape](http://insajder.net/agape)

Растко је као понорница, као силовита ерупција младости и снаге са Ибра остао у Сави, у његовој моћи да води царство, избори аутокефалност, препозна Никеју и одабере логиком земаљског и духовног владоаца страну којом је за сва времена одредио судбину Србинову и омогућио му да никад не напусти призив и незалазни сјај светлости источне. Земаљско и небеско се укрштају у Растковој путањи ка Сави. Саве без Растка не би било, не би у Савином делу било оне нетрулежне снаге и арматуре да она није радочелом покренута и распевана и да Сава није у својим ноћима и Хиландар Студеницом разиграо. Да Сава кроз Растка није запамтио силину брзака и притока Ибра, не би ни море Егејско тако плаветно и бистро подрхтавало под Хиландаром, нити би лађе доносиле Светој гори непролазан сјај понуда из Свете земље.

Као што Сава сведочи својим духовним подвигом Растка, тако и Растко земаљски припрема све будуће подвижнике у роду српскоме да иду ка Сави и оној високој мери која ће их по промислу Господњем учинити светим. Човек се одазива призиву творца и иде ка светлости Богочовека. Човек иде путем усиновљења и носи свој земаљски завежљај и сведочанство о лепоти света створеног. Таквом смиреном и трпељивом човеку понуђена је радост и моћ да међу салвама непрегледних револуција, од геостратешких, политичких, технолошких свих нивоа и генерација, преко светрајућих ратова, декларација, реформи, ођавољених савеза притворних и озверено-радикалних хегемона, сачува незалазну лепоту Божјег дела. Једна шанса је прокоцкана. Емануил је дошао на свет да кроз велики бол, Адамову клонулоост незалазном љубављу васкрсне и врати у седло вечности и да усмрћену природу човека Другим доласком озари. Сава ту истину собом остварује. Кроз Саву Растко васкрсава, а тим подвигом Сава отвара двери на Богом отвореном путу ка светости.

Српски народ је кроз Светог Саву и његове настављаче добио прилику да до граница потребитих сагледа природу обоженог домостроја и да своје земаљске кораке уподобљује крајњем циљу и смислу земнога живота. Иако за малена, земаљско царство је предукус Небеског. Уколико затравимо и у немару запустимо земаљске сате и дане, уколико заборавимо Растка и Саву, нећемо разумети ни радост као ни жалост које

Емануил је дошао на свет да кроз велики бол, Адамову клонулоост незалазном љубављу васкрсне и врати у седло вечности и да усмрћену природу човека Другим доласком озари. Сава ту истину собом остварује.

су нам дате као улазнице за Царство небеско. Платили смо и плаћамо високу цену за боравак у царству земаљском. Очигледно да је кирија папрена и да су земаљски лихвари и препродавци себе силно уградили у зараду коју остварују. Притиснути невољама и страдањем, заборављамо Светог Саву, заборављамо његову ноћ изнад Милешеве, заборављамо студени пој Старога Влаха и Ђурђевих Ступова, заборављамо на папњаке у Топлици, заборављамо на Косару и Владимира, заборављамо да ми држимо и врата Отранта и све страже изнад Проклетија, и да Косово и Метохију надгледају очи српских светитеља и светих ратника и војске арханђела и анђела.

На нама Србима је да носимо са радосћу свој крст и да са вером у Бога и Свету Тројицу корачамо у дан светлости незалазне. Тако опремљени нећемо трошити снагу на препричавања дневних догађаја, на јалове анализе земаљских прилика, на уложени мали труд, на погрешно одабране послове а превелика очекивања

**Кроз реч
Господњу
меримо
свако
обећање,
сваки
уговор, сваку
стопу оних
са којима
делимо
време
земаљско, а
који су нас
насиљем,
изгоном и
уценама у
векове али
и данас,
опомињали
и опомињу
да будемо
смотрени и у
сваком часу
будни.**

од истих, и тиме жалостити Творца небеснаго. Пребацимо своје бриге на Господа и слушајмо реч његову. Тако ће кроз нас загрмети сила Јеванђеља и сваки Србин ће бити у земаљски-ефикасном послушању и надахнуто-оперативан у озареној одбрани својих светиња и територија од Господа поверених му за живот, рад и искушења у трпљењу и подвигу. Нисмо дошли да летујемо, да се одмарамо, да падамо на колена пред земаљским страдањима, да гордо-недоучени подучавамо, али ни да у тренуцима варљивих понуда, потцењујемо снагу својих непријатеља и напуштамо своја стражарска места и куле осматрачнице.

Кроз реч Господњу меримо свако обећање, сваки уговор, сваку стопу оних са којима делимо време земаљско, а који су нас насиљем, изгоном и уценама у векове али и данас, опомињали и опомињу да будемо смотрени и у сваком часу будни. Стражимо да нас ноћ или оскрнављени дан не изведу на суд са кога неће бити повратка. Дошли смо да будемо светлост јер смо Савом из светлости у светлост и светост призвани.

Још увек Растком имамо младост и радост, имамо снагу да летимо и у силини чувамо отменост нашу. Светим Савом смо обожено мудри, добри али и посвећени и просвећени. Још увек можемо да се пренемо, братски загрлимо и земаљску кирију накупцима исплаћујемо нашим мерама и проценама. Растко је Савом спознао и земљу Србинову просветио и просветлио. То је жељена путања и циљ духовног и материјалног кретања свих нас, свакога Србина. И ниње и присно и во вјеки вјеков. Амин! ■

БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ СВЕТОСАВСКИ ДОМ, НИШ

8. ЈАНУАР/26. ДЕЦЕМБАР
2024/23. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ

СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА Дом војске, Ниш

25/12. ЈАНУАР
2024. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ

Медијско-информативна служба Епархије нишке

ОКОВ РУДАРСКОГ ЈЕВАНЂЕЉА

32

ИЗ ПРОШЛОСТИ

ков Рударског целивајућег јеванђеља представља драгоцен примерак кујунџијске вештине у обради сребра. Таквих металних окова је код нас веома мало, а постоји мишљење да је овај оков један од најлепших кујунџијских радова у читавој југоисточној Србији. Када је и где израђен овај оков и који мајстор га је исковао

странама, око централних сцена, по угловима причвршћене четири плочице са допојасним фигурама јеванђелиста и сигнатурама на словенском. На горњем делу корице и са једне и са друге стране су представљени јеванђелисти Матеј и Јован, а на доњем су Марко и Лука. Ликови јеванђелиста заједно са симболима на задњој страни разликују се од ликова представљених на првој. Символи: дете или анђео са крилима, орао, лав и теле (овде је бик са роговима), врло су интересантни као примитивна уметност наших старих мајстора кујунџија. Апостоли и јеванђелисти Матеј и Јован приказани су са дужим брадама, док су Марко и Лука са нешто краћим. Да одмах напоменемо да су и остале личности на

остаје непознато, али је сигурно да је он дело неког локалног мајстора са простора данашње Југоисточне Србије. Оков овог јеванђеља чини десет сребрних куцаних плочица и две обрађене плочице, причвршћене за предњи и задњи део корице, и две обрађене плочице које служе за закопчавање.

На предњој страни је приказана сцена из Јеванђеља Христовог распећа, а на задњој је композиција Христовог силаска у Ад. Око представе распећа и око сцене силаска Христовог у Ад, искомповане су фигуре четворице јеванђелиста са симболима како црквена иконографија иначе представља ове ликове. Тако су на обема

окову приказане са брадама, изузев четири лика која уздигнутим рукама према распетом Христу стоје испод распећа. Средиште окова на предњој страни четворојеванђеља испуњава призор распећа. Христос је приказан на крсту са помнутим ликовима и једним вероватно римским војником, који такође диже руку према Христу. Око главе распетога је нимб на коме су искуцани иницијали.

На задњој страни је композиција изласка Христовог из пакла. Наиме, Христос победоносно изводи из Ада праведнике, држећи двојицу за руке. Иза те двојице се назире више праведника и сви уздижу руке према Христу. ■

Зоран Стевановић

АРХИМАНДРИТ НИКОДИМ ТОШИЋ, ИГУМАН МАНАСТИРА СВЕТОГ СТЕФАНА У ЛИПОВЦУ 1908–1921.

Никодим Тошић, игуман, премештен је из Манастира Свете Тројице у Габровцу 1908. и постављен за старешину Манастира Светог Стефана. Тамо је био старешина манастира све до смрти 1921. године, са изузетком од 1915. до 1918. године када су у манастиру били Бугари. Рођен је у Пожаревцу око 1862. године. Завршио је основну школу и два разреда гимназије, а потом је 1877. године отишао у манастирску школу Манастира Рајиновац, у Бегалици на домак Гроцке. Монашки чин примио је 1879. године. Игуман је постао 1886. Био је члан свештеничког и монашког удружења, Српске књижевне задруге и Земљорадничке задруге.

За време управе игумана Никодима у Манастиру Светог Стефана налазили су се јеромонаси Георгије и Герасим од 1911. године, и од 1913. јеромонах Константин.

Задругарство игумана Никодима везано је за оснивање и рад Земљорадничке кредитне задруге у Липовцу. Наиме, септембра 1906. године за учитеља у Липовцу постављен је Сава А. Димитријевић. Учитељ Сава је, да би побољшао услове живота у Липовцу, почео са мештанима да разговара о оснивању задруге. У селу је постојала јака опозиција овој идеји и тек после две године агитовања и убеђивања, маја 1908, приступило се образовању задруге. На збору у липовачкој школи основана је Земљорадничка кредитна задруга Липовац. Оснивачи су били: Сава Димитријевић, учитељ, Василије Филиповић, Љубомир Поповић, Арса Илић, Милутин Ђурђановић, Милојко Ђурђановић, Андреја Крстић, Велимир Петровић, Петко Бранковић, Петко Крстић, Ранђел Радојчић и игуман Никодим.

Делокруг рада задруге био је за целу општину станачку у чији састав су улазила села: Липовац, Горњи Крупац, Станци, Пруговац и Црна Бара. Задружна канцеларија била је у учитељевом стану у школској згради. Завршени су административни и судски послови и уложени су први месечни улози штедње. Прве позајмице задруга је дала Милојку Ђурђановићу у износу од двадесет четири динара и Милутину Ђурђановићу у износу од тридесет динара. Сваке недеље Сава Димитријевић је држао предавања задругарима из хигијене, економије, задругарства, живинарства, воћарства, пчеларства... Задружни дом завршен је након Балканских ратова 1913. и задруга је прославила своју славу Спасовдан 1914. у новој згради. Том приликом освећен је задружни дом.

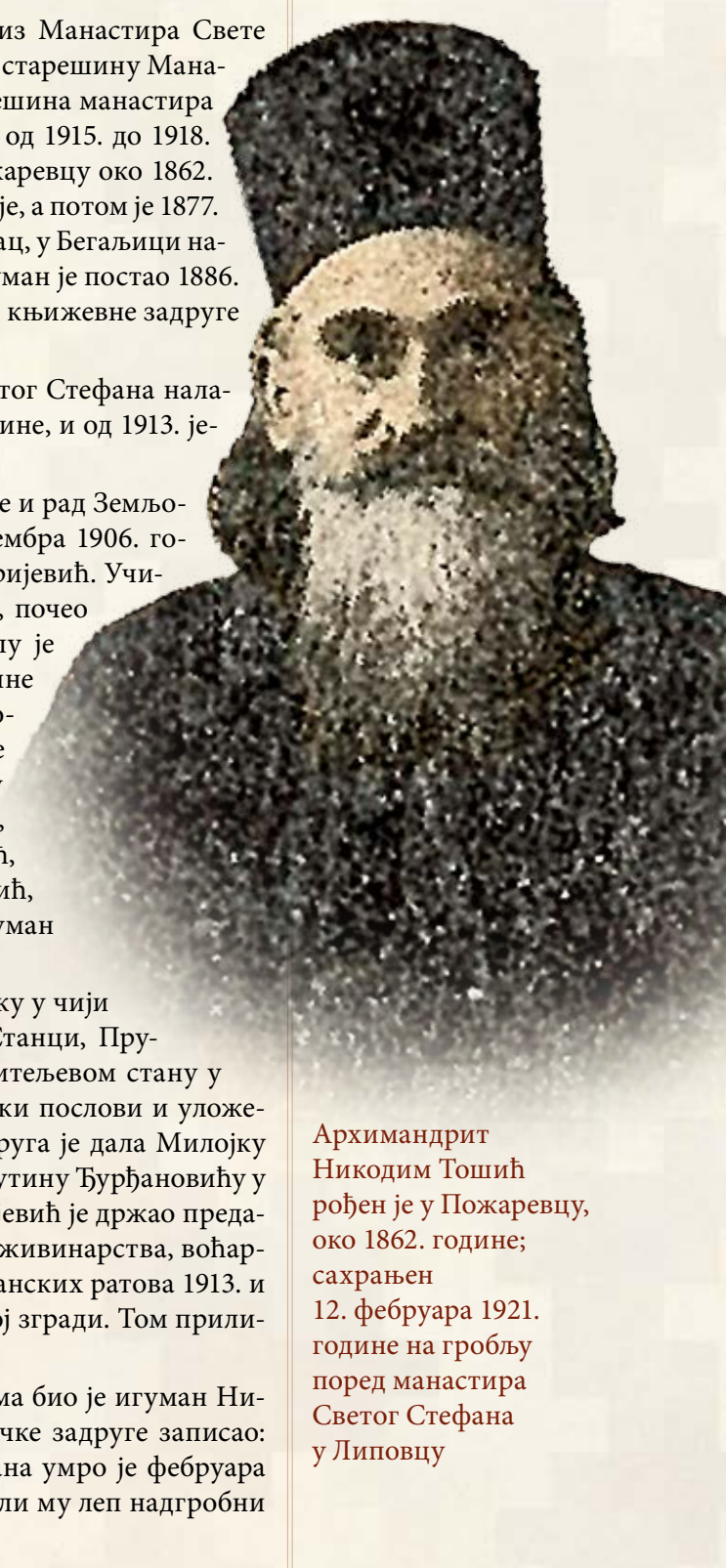
Поред учитеља Саве, најистакнутији међу задругарима био је игуман Никодим. Сава Димитријевић је у историјату Липовачке задруге записао: „Игуман Никодим, старешина Манастира Светог Стевана умро је фебруара 1922. Задругари су га сахранили крај манастира и подигли му леп надгробни споменик.”

Аутор је професор историје из Алексинца, писац већег броја монографија и стручних радова из области завичајне историје

33

ИЗ ПРОШЛОСТИ

Архимандрит Никодим Тошић рођен је у Пожаревцу, око 1862. године; сахрањен 12. фебруара 1921. године на гробљу поред манастира Светог Стефана у Липовцу

Никодим Тошић примио је монашки чин 1879. године. Игуман је постао 1886. Био је члан свештеничког и монашког удружења, Српске књижевне задруге и Земљорадничке задруге.

Многи задругари су страдали у ратовима 1912–1918. Да би сачували успомену на њих, задруга је подигла спомен-чесму у селу и спомен-плочу у Манастиру Светог Стевана са именима изгинулих ратника.

Поменута спомен-плоча у виду лимене табле постављена је по ослобођењу за време управе архимандрита Никодима Тошића на зиду са унутрашње јужне стране звоника.

После Првог светског рата обновљен је рад Задруге. Тада је имала и три фонда: Фонд за културу села, Фонд игумана Никодима и Фонд Саве Димитријевића. Позајмице су варирале од двадесет четири до шест хиљада динара и углавном су даване за набавку нових справа у пољопривреди, за набавку радне и приплодне стоке, за одужење приватних дугова, за набавку сточне хране, за куповину земље и за подизање малих индустријских предузећа на селу (ваљевице, воденице, стругаре).

Намесништво алексиначко својим актом бр. 3 од 14. новембра 1918. године позвало је преживеле свештенике или тудоре цркава у намесништву да доставе извештаје у којима се налазе цркве и њихова имовина након бугарске окупације, са посебним нагласком да наведу шта је уништила или оштетила непријатељска војска приликом доласка у ове крајеве, што за време окупације, а што приликом повлачења. Из ових извештаја сазнајемо да је овај акт упутио заступник намесника прота Стева Димитријевић по захтеву Његовог преосвештенства г. епископа нишког. Наведени оригинални извештај о Манастиру Светог Стевана у архиви Епархије нишке није пронађен, па нам није познато шта је старешина манастира, односно игуман Никодим Тошић, о страдању манастира известио. Сачуван је, међутим, извештај начелника Среза алексиначког, Душана Н. Милосављевића „Списак изгинулих лица од стране непријатеља за минуле 3 године у срезу Алексиначком бр. 2201”, који је по наредби начелника Округа нишког саставио Душан Милосављевић, начелник Среза алексиначког, 10. децембра 1918. године у Алексинцу. У њему се наводи да су свештеник Илија Јанковић из Добрујевца и игуман Манастира Светог Стевана, Никодим, остали код својих кућа. Целокупно имање Манастира Светог Стевана узели су Бугари у своје руке, са истим располагањем и приходе прикупљали, не давши цркви и игуману ништа за издржавање. Игуман је био принуђен да проси да би себе исхранио. У два маха од дивљаштва Бугара морао је скакати са горњег спрата своје куће, да би себи живот сачувао.

Многи задругари су страдали у ратовима 1912–1918. Да би сачували успомену на њих, задруга је подигла спомен-чесму у селу и спомен-плочу у Манастиру Светог Стевана са именима изгинулих ратника. Наводи се да је краљ Александар посетио Липовац и да је одао почаст палим ратницима, зачудивши се великом броју изгинулих Липовчана. Ова посета краља Александра Липовцу вероватно је била у септембру 1934. године, пред његову трагичну погибију.

Поменута спомен-плоча у виду лимене табле постављена је по ослобођењу за време управе архимандрита Никодима Тошића на зиду са унутрашње јужне стране звоника. На њој су исписана имена палих ратника из Липовца у ослободилачким ратовима од 1912. до 1918. године. „Величина табле је 3x1 метар. Она је у раму од племенитог материјала и са позлатом. У оквиру рама при врху исписане су ове речи: 'СЛАТКО ЈЕ ЗА ОТАЏБИНУ УМРЕТИ'. Потом су исписана имена и презимена лица пострадалих у рату поменутих година. Међу исписаним именима су четрдесет тројице редова, деветорице подофицира и свештеника Радисава Пешића из Липовца.”

Првобитну таблу коју описује прота Петар Гагулић обновио је Манастир Свети Стефан 1989. године и на њој дописао девет имена палих у Другом светском рату.

За претрпљену ратну штету, за коју нисмо установили колика је била, Манастир Светог Стевана добио је обвезнице ратне штете. То сазнајемо из одлуке Епископа нишког Јована Илића да 1934. године упути предлог, а што је Свети синод Српске православне цркве у Београду и одобрио, да се половина новца наплаћеног од купона обвезница ратне штете Манастира Светог Стевана уступи „Дому мира слепих девојака” за његово издржавање.

По ослобођењу 1918. године у Манастиру Светог Стевана обнавља се монашки живот, а старешинство преузима предратни старешина игуман

Никодим Тошић. Игуман Никодим је 1920. године произведен у чин архимандрита од Епископа нишког господина Доситеја. „Када је произведен у чин архимандрита од стране епископа Нишког Доситеја, тога дана била је свечаност у манастиру, а отац Никодим у знак захвалности је казао: 'Свети владико, нарочите школе и спреме немам да Вам се писмено захвалим, за моје унапређење у чин архимандрита. Све што могу од себе да дам ово је, ако је по жељи да Вам отпевам коју црквену песму', што епископ Доситеј одобри и чу се песма оца Никодима: *Преславнаја днес...* Овим се ова свечаност заврши и беху сви гости заједно са владиком задовољни.”

За време његовог старешинства у манастиру је, као што је напред наведено, подигнута спомен-плоча изгинулим ратницима у балканским ратовима и у Првом светском рату. Спомен-плоча је постављена на видном месту, у па-

Манастир
Светог Стефана
у Липовцу,
фотографија из
прве половине
XX века

перти, десно од улаза у цркву. Сродници ових дивних палих јунака су о свом трошку подигли спомен-плочу (што се и на самој плочи да видети). За ово хумано дело мора се одати признање оцу Никодиму јер је он био руководилац да се спомен-плоча подигне и постави у цркви. Он је био и задругар кредитне задруге у селу Липовцу, где и сад у задрузи постоји његов фонд. У знак (част) овога, задругари села Липовца су о његовом трошку подигли спомен-плочу над његовим гробом у манастирском гробљу. Отац Никодим по нарави беше блага душа. Одликовао се лепим црквеним певањем и познавањем црквених правила – типика.

Укњизи умрлих лица Цркве Свете Петке у Станцима, на страни 11, упис број 14, за 1921. годину, стоји да је архимандрит Никодим Тошић рођен у Пожаревцу, умро у 55. години од запаљења плућа. Сахрањен је 12. фебруара 1921. године на гробљу поред манастира. Опело је обавио јереј Илија Јанковић, парох добрујевачки.

Отац Никодим
по нарави беше
блага душа.
Одликовао се
лепим црквеним
певањем и
познавањем
црквених
правила –
типика.

Игњатије Ђорђевић

ДВА БОГОРОДИЧИНА МОНАСТИРА У СИЋЕВАЧКОЈ КЛИСУРИ

Осликани
парапет –
Богородичин
манастир у
Сићеву

Осликани
парапет –
црквиште у
Сићеву

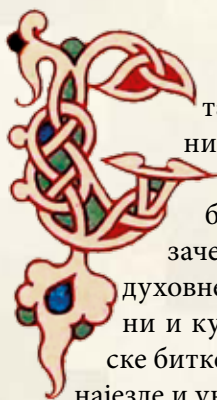

У Сићевачкој клисури, на левој обали Нишаве, наспрам села Сићева, налази се Манастир Пресвете Богородице, посвећен њеном Ваведењу. Црква је једноставна грађевина са источном апсидом и припратом. Изграђена је и живописана 1644. године. На супротној обали Нишаве, испод села Сићева, налазе се рушевине цркве, за коју се везује предање да је била некадашњи Манастир Ваведења, који је у доба Турака био срушен, и да су његови пребегли монаси на супротној обали реке основали данашњи Манастир Ваведења. Четири фрагмента живописа на урушеним зидовима црквишта носе интересантне трагове, на основу којих се могу извесити прелиминарни закључци, који би донекле расветлили односе између ова два споменика. На једном од њих изобразен је део завесе, која се подудара са осликаним парапетом северног зида наоса данашњег Сићевачког манастира. Иако је фрагмент од атмосферских утицаја истрвен и испран, може се закључити да његово подударање са фрескама манастира није само стилско, него припада истом периоду и истом сликару. На основу наведеног може се закључити да су обе цркве истовремено биле активне и осликане у исто доба.

Данашње црквиште могло је бити параклис на манастирском поседу, пошто је много мањих димензија од садашње манастирске цркве. Њега су изгледа у неком моменту срушили Турци, док је одсуство монаха на овом поседу у предању остало упамћено као пресељење манастира. Познато је да је у народу био распрострањен обичај да су многи храмови, који су били уништени у доба Турске окупације и сеоба становништва, и чије су посвете светитељима биле заборављене, након ослобођења посвећивани оним празницима о којима се народ окупљао око њихових рушевина због литије. Потврду овога имамо у чињеници да они данас често славе пролећне и летње празнике, током периода када се врше литије ради плодности усева. На тај начин две посвете цркава Ваведењу указују на заборављање патрона срушене цркве и *преузимање њајироуаџа* од садашњег манастира, због памћења првобитне, јединствене управе. Фрагмент сачуваног живописа и изнета теза не поништавају предање о пресељењу манастира са једне обале Нишаве на другу, него расветљавају околности у којима се догодило рушење цркве и напуштање тог посуда од стране монаха.

Мср Невена Милосављевић

ПОЕТСКИ ЕЛЕМЕНТИ У СРПСКОЈ ЖИТИЈНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ XV ВЕКА

Нара српска књижевност одликује се једним сложеним жанровским системом. Иако се ослањала на византијске утицаје, она се од њих постепено и ослобађала, па су наши писци доносили новине и били зачетници нове епохе немерљиве историјске, естетске и духовне важности. Света лоза Немањића донела је државни и културни процват српским земљама, а после Косовске битке било је тешко успоставити државност и мир услед најезде и унутрашњих и спољних непријатеља. У XV веку, захваљујући успону деспотовине долази до ширења српских граница, али и културних, па имамо и два најзначајнија писца, који су пореклом били странци, али су пронашли своје уточиште у српским манастирима и дворовима.

Ауторка је мастер филолог из Косовске Митровице

Најважнији животопис после Даниловог зборника и уједно једно од најпознатијих дела XV века, написао је „туђин” Григорије Цамблук (1364–1419/20), недовољно познатог порекла, а својим деловањем оставио је трага у бугарској, румунској, руској и српској књижевности. Његов књижевни рад био је најпродуктивнији у Србији. Написао је четири списа повезана са српским темама: *Слово о ѡреносу моштију свѣте Пейке*, *Стихиру ѡреносу моштију свѣте Пейке*, *Житије Сѣфана Дечанског* и *Службу Сѣфану Дечанском*, од којих је *Житије Сѣфана Дечанског* најважније његово дело. Као главни разлог писања житија неки од истраживача наводе да је био највероватније тај што Стефан Дечански није имао ни житије ни службу за помен у манастиру Високи Дечани, чији је он био оснивач, а Григорије Цамблук игуман. Претходно житије које је саставио Данилов ученик није било житије светитеља него владоца, и састављено је пре него што је Стефан Дечански проглашен за свеца. Отуда налазимо многе разлике у посматрању личности Стефана Дечанског, као и поступака код ова два писца. Код Цамблака житије Стефана Дечанског добија облик мученичког житија и у њему је изражена психологија јунака. У старој српској књижевности нема личности са више трагичних акцената него што је Стефан Дечански у његовом спису. Цамблук готово идеализује лик Дечанског и налази у њему жртву удеса и свих невоља које су га задесиле, и не приписује му само идеалне особине *средњовековних ѡринчева*, већ га описује као исихасту, где је он више молчалник и мученик него владалац. Сами описи Стефана Дечанског метафорама и атрибутима су поетски, најчешће га пореди са старозаветним личностима, понајвише са Јосифом. И када га упоређује са царем Давидом, псалмописцем, он Стефана уздиже изнад Давида, говорећи да он није певач песама уз харфу, већ песама „које извиру из срдачног инструмента”. Цитирање и угледање на *Псалтир* је најприсутније у овом житију, јер је псалмодија, држање

Дечански
препис службе
Светом
Стефану
Дечанском

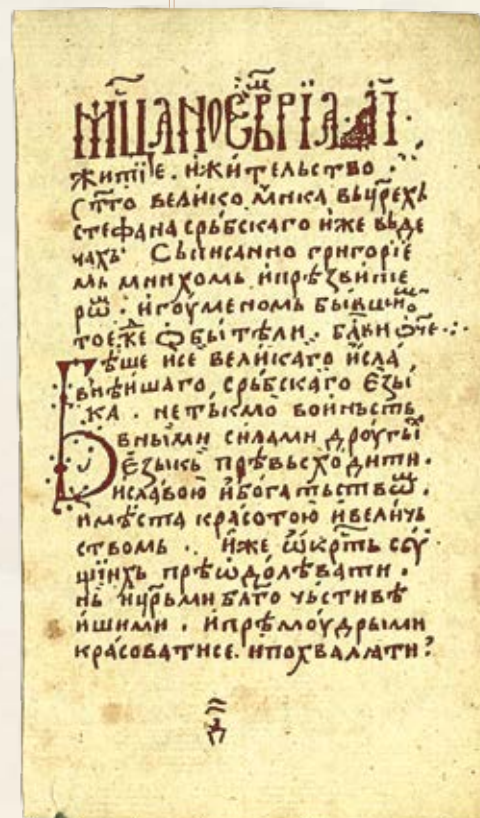

37

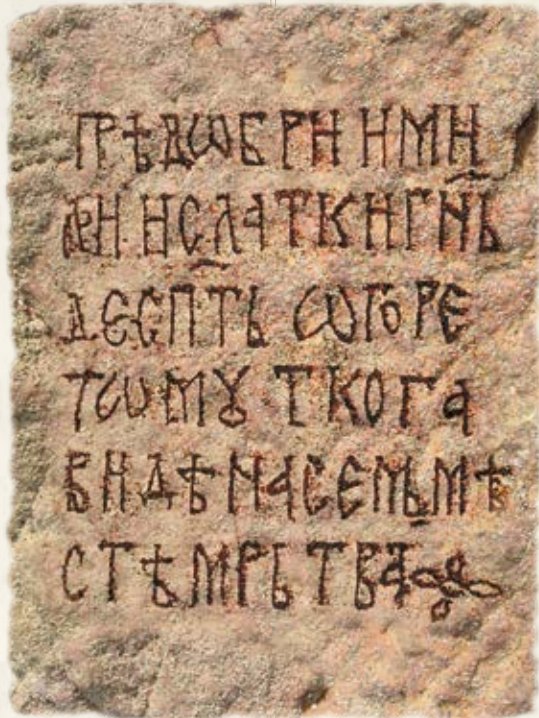
ИЗ ПРШЛОСТИ

Житије Светог
Стефана Дечанског,
Хиландарски рукопис

Спомен-камен
на месту
смрти деспота
Стефана,
натпис на
северној страни

Почетак Сказанија о
џисменех Константина
Философа

Псалтира, имала не само молитвени, већ и педагошки карактер. *Псалтир* је по речима Василија Великог „књига већа и узвишенија од свих осталих”, те су многи монаси готово напамет знали псалме. Поред псалама наилазимо и на цитате из *Јеванђења ђо Луки*, али су и основне мисли из свих Јеванђеља присутне. Најпоетичнији део у читавом житију је опис Дечана, очаран лепотом и природом, као и самим манастиром.

Најважнији писац у доба деспотовине, Константин Филозоф или Костенечки, дошао је из Бугарске и први је наш животописац који није био монах, био је професор на кнежевом двору, а познат је и као преводилац. Писао је у време када је у нашој књижевности расло интересовање за историју и античке писце. По налогу деспота Стефана саставио је *Казивање о џисменима*, где је покушао да изведе језичку реформу. А његово најзначајније књижевно дело, *Житије десиоџа Сџефана Лазаревића*, спада у најбоље књижевне творевине српске средњовековне књижевности и то је уједно најопсежнији очувани животопис, износи око стотину страница. Ово житије се и садржином и карактером, а потом и по материји и идејама разликује од свих дотадашњих списа, а како и сам Филозоф каже, написано је по заповести деспота Стефана који му се јавио у сну. Константиново житије је биографија једног владара и историја државних и ратних догађаја, па се по тим особинама можда не би могло много говорити о поетским деловима, међутим сама структура житија у акростиху, а потом његова изражена реторичност одаје присуство лирских делова.

Приметни су византијски облици и фигуре, а затим и значајан број богослужбених песама. Најприсутније је деловање *Псалтира*, што још једном потврђује важност светосавске „молитве која не престаје”, а онда и молитви, похвала, служби и уопште богослужбених песама. Приметан је утицај античке и византијске књижевности, нарочито када одушевљено говори о античким Грцима, помињући значајна имена из античке историје и књижевности. Највећи утицај

на њега је имао Плутарх, па је за модел свог житија узео Плутархову биографију Александра Великог. У похвали деспоту Стефану на крају житија изражава у потпуности своје песничко умеће. Константиново житије, иако важи за историјско, описи врлина личности, описи Београда и Ресаве, библијски мотиви у које су уткане најлепше кованице и поређења, акростих, делови плача, похвале и значај молитве за самог деспота Стефана који се пред сваку битку молио Богородици, анђелима и Господу, чине ово житије и естетски вредним. Због тога житије излази из оквира историчности и добија одлике литерарног, на тај начин не губећи тачност казивања, јер пажљиво поменути датуми и описи историјских догађаја чине га историјским документом од велике важности.

На крају, и Цамблаково *Житије Сџефана Дечанског* и Константиново *Житије десиоџа Сџефана* у својој структури имају мноштво поетских елемената, не често жанровски дефинисаних, али њихова ритмичност, богатство стилских фигура и сам стилски израз аутора управо потврђују присуство песничких делова. Све поменуто сведочи о образовању и даровитости ове двојице писаца који су обележили књижевност XV века, али и о жанровском плурализму старе српске књижевности. ■

Биљана Јоцић

„ДА ЈЕ СВАКА ЋЕЛИЈА НА СВОМ МЕСТУ”

Др Милан Јовановић Батут –
лекар и просветитељ

Уочи Михољдана, пре 175 година у Сремској Митровици родио се будући доктор медицине и народни просветитељ Милан Јовановић Батут, као десето дете трговца Косте Јовановића. Новим поколењима др Батут звучи блиско најчешће кроз магловиту представу о Институту за јавно здравље који носи његово име. Школовао се у родном месту, Панчеву, Осјеку, Бечу. Неколико година радио је у водећим медицинским установама Европе, у Минхену, Берлину, Паризу и Лондону. Његово научно интересовање биле су области хигијене и бактериологије. Након специјализације позван је да оснује Катедру за бактериологију на Карловом универзитету у Прагу, али је ту част одбио и прихватио да буде професор на Катедри хигијене и судске медицине на Великој школи у Београду. Заслуга за оснивање Медицинског факултета у Београду, готово двадесет година након што је успостављен Универзитет, такође припада др Батуту. Дуги низ година предавао је студентима са високим научним и људским ауторитетом.

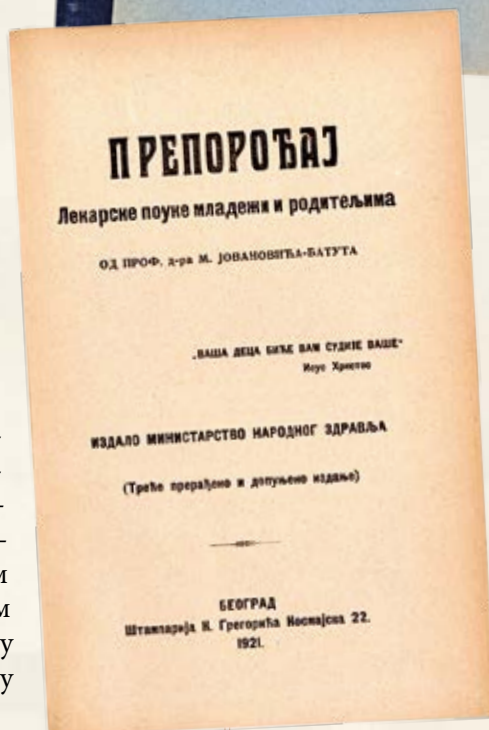
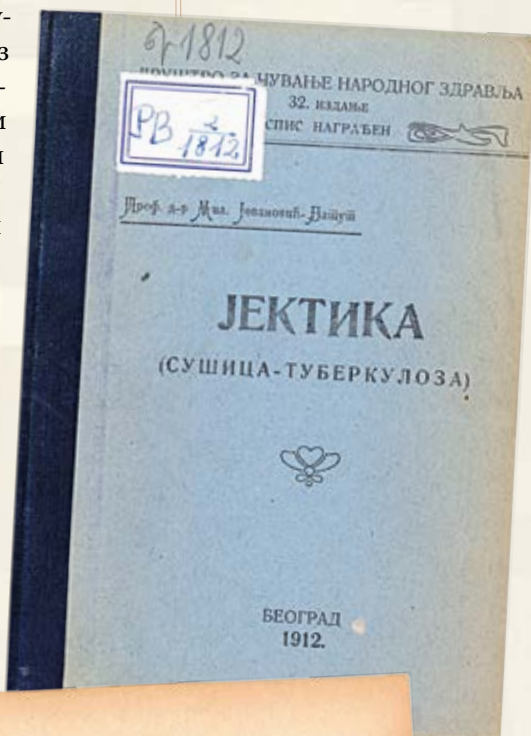
Свој народ је осведочено волео и добро познавао. Тако је и писао: надахнуто и домишљато, а његов библијски јасан стил оставља упечатљиве слике и поуке које се лако памте, а тешко пренебрегавају. Написао је педесетак књига, свежака, брошура и чланака, понављајући у часопису *Здравље*, првом листу са хигијенско-просветним садржајем на словенском југу који је покренуо још на почетку

своје лекарске праксе. Међу њима су: *Муж и жена*, *Поука о чувању здравља*, *Буквица здравља*, *Буквица болести*, *Бранич од зараза*, *Грађа за медицинску терминологију*, *Недеља и израшници*, *Пијанство*, *Трудна жена*, *Породиља*, *Дејте у првој јодуни живој*, *Сељачка кућа*, *Медицински факултет у Србији*, *Јектика*, *Буквица за веселу браћу*, *Мајини и дејте*, *Луј Пастер*, *Дејтењи љач и мајчина милости*, *Нежење и старожење*, *Прејорођај*.

Буквица за веселу браћу (1920), коју је др Батут саставио не би ли изнова скренуо пажњу на погубну навику опијања, изашла је као 10. свеска у Књижници против алкохола. Кратке поуке написане једноставним, питким, народним језиком, обавештења из разних крајева света

о начину борбе против пијанства смењују се са епиграмским изрекама које је сам сковао, понекад у рими, и народним мудростима на ову тему: „руб чаше – ивица пропасти”; „умерена младост – лепа старост”; „вино даје добру вољу, ал’ не даје памет бољу”.

Министарство Народног здравља издало је такође двадесетих година прошлог века, у великом, а више пута поновљеном тиражу Батутов *Прејорођај – лекарске поуке младежи и родитељима*. На многим странама др Јовановић пише о значају чувања здравља и целомудрија, обраћајући се и младићима и девојкама. Као брижан родитељ, иако сам није имао деце, упућује корисне савете како да се избегну животне странпутице. Брак је, речима др Милана Батута, основица људског друштва, велика лична добит и за мушкарца и за жену, најсавршенији облик заједнице и узајмице,

Ауторка је професор енглеског језика и књижевности, руководилац старе и ретке књиге и посебних фондова у Библиотеци САНУ

39

ИЗ ПРОШЛОСТИ

у којем се живи бољим, уреднијим и питомијим животом. Припомаже се он и статистикама из далеке Америке које показују да је у браку и мање злочина, те да се, по званичним подацима тога времена, на неподопштине углавном одлучују они ван њега. Нарочито су упечатљиве речи које народни доктор упућује будућим мајкама у поглављу „Затиру већ зачет плод”, а о погубности оваквих животних одлука исписао је потресне редове.

Онима који одлажу женидбу поручује: „И та превласт саможивих покрета душе – када се једном у човеку већ уврежи и укорени – не да се лако ни прикрити, а камоли сасвим савладати. Дефицит у области алтруизма и социјалних осећања не може се никаквим средствима поунити и надокнадити.” У редовима који следе, готово шаљиво уверава др Батут самце да жена и деца нису и не морају бити „озбиљна сметња циљевима права, одушевљена трудбеника”.

Поред науке и наставе, професор Батут је имао дуг и плодан стаж друштвеног радника: био је председник Српског лекарског друштва, један од оснивача Српске књижевне задруге, сарадник Матице српске, Српског књижевног гласника и Политике.

Готово све читанке, буквице и поуке које је неуморно писао, апел су роду да се окане празноверица, врачања и магијских обреда. О овоме највише пише у делу пословичног назива *Ваља се – не ваља се*, у којем низу народних пракси супротставља своје стручно лекарско мишљење, али и одобрава оне навике које су настале из вековног искуства, а оправдане су и са здравственог становишта.

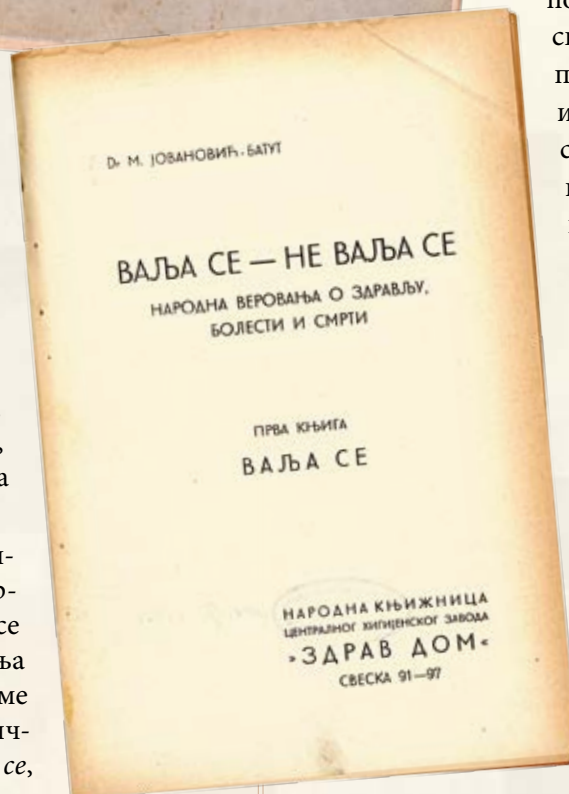
Ко је *прејтежнија чињеница у људском роду – човек или жена?*, наслов је предавања одр-

жаног 1929. године на Народном универзитету у Београду у корист „ђачке трпезе”. Дајући кратак преглед друштвених устројстава, др Јовановић настоји да истакне њихову динамичност, у којима је значај каткад придаван више мушком, а понекад женском принципу. Међутим, његово гледиште почива на биолошком, тј. биотичком

принципу да „свака ћелија у живом телу треба да је на свом месту, а сваки орган на својој физиолошкој дужности, а сви укупно да сложено, у заједници и узајмици, сарађују на задаћама целине”. Такво је, дакле, његово разумевање биолошког односа мушкарца и жене, који није никакав конструкт, „вештачка творевина човечијег ума”, већ создава један жив организам – „веома компликовано тело особите врсте”, односно „две половине једне целине”, како је то Платон вековима раније описао. „Разум надима, а љубав поправља... па зато и поред свих величанствених напредака Науке, Уметности и Технике 20. века, којима се просвећена Садашњост поноси, ипак је мало изгледа да ће у скорој будућности бити међу људима питомине, непомућене човечности и истинске културе.” А неће их, вели, бити док год се не избавимо из „модерног индивидуализма, који нагиње потпуном егоцентризму”.

Дело др Батута, оно што је за живота сакупио и документовао, пре свега богату грађу за речник медицинске наро-

дне терминологије, данас чува његов лични фонд у Државном архиву Србије. Лична библиотека од 2000 јединица легат је у Библиотеци САНУ, а његове бројна одликовања и дипломе окосница су Збирке одликовања Архива САНУ.

СВЕТИ ВЕЛИКОМУЧЕНИК ДИМИТРИЈЕ

Драмски текст

Написао и приредио Миливоје Петровић, катихета у Дољевцу *Почиње одговарајућим аудио-видео записом на видеодиму изнад ученика који љоворе. После љар минуџа звук се блаџо уџишава да би љовор ученика био у љрвом љлану и, док видео насџавља, љрви ученик љочиње:*

Ива: Драга браћо и сестре, имамо велику част и благослов од Бога да се на дан наше школе слави један од највећих светитеља цркве Христове: Свети великомученик и победоносац Димитрије!

Какве речи могу описати духовну снагу и величину овог горостаса међу светитељима? Оног, чије свето тело чува древни град на обали Егејскога мора. Ено тамо! Крај обале солунског залива, у светлости древног храма хришћанског леже његове свете мошти и зову – призивају свакога човека, свакога путника да застане и испроси здравље и мир душевни.

Још као млади војвода солунски, Димитрије је пламтио неугасивим огњем вере у јединог живог Бога. Сав свој ум, срце и душу поклатио је ономе који је створио васиону и све људе.

Николина: Помагао је бедне, сиромашне, хранио гладне; штитио је слабе и гоњене и тешио тужне. Јавно пред свима говорио је и учио људе о Христу. Учио их је о Царству небеском које је Бог припремио за све оне који га воле и верују у њега. Говорио је и сведочио о Царству Христовом у ком нема бола, туге, ни смрти.

Због ових речи и због његове вере у Христа, незнабожни римски цар Максимилијан бадио је Димитрија у мрачну тамницу.

У овом моменџу у љозадини иду звук и слика џамнице – звекеџ ланаца и чекиђа.

Ива: Док је клечао у хладној тамници на молитви и уздизао ум свој ка Богу, одједанпут је засијала нека чудна светлост пред њим и испунила сву тамницу. Појавио се анђео Божји и стао пред Димитрија, рекавши: „Снажи се и крепи се, војниче Христов!”

Николина: После неколико дана, посла цар војнике у тамницу да убију Димитрија. Војници нађоше светитеља како се моли и избодоше га копљем!

Хришћани су узели његово свето тело и положили га у прелепи храм, где Свети Димитрије од тада, па све до дана данашњег, пружа утеху и исцељење свакоме ко му се искрено и од срца моли.

На видеодиму у љозадини сада иду звук и слика џаласа.

Ива: Браћо и сестре, чујете ли немирне тала-се како ударају о оштро стење крај Солуна? Као да нас зову – призивају да дођемо у древни храм и поклонимо се великом чудотворцу и заштитнику нашем.

На крају обоје ученика заједно изџоварају џласно:

Свети великомучениче Димитрије, моли Бога за нас!!!

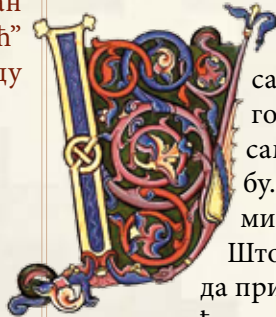
Ауторка
је магистар
теолошких наука
са Универзитета
у Атини,
наставник
верске наставе
у ОШ „Деспот
Стефан
Лазаревић”
у Београду

Наставница
Татјана
са својим
ђацима,
фотографија
из личне
архиве

Татјана Петровић Драгутиновић

ЈЕДНО „ДА” КОЈЕ ЈЕ ЗАУВЕК ПРОМЕНИЛО СВЕ

Благовести за
савремено доба

савремено доба, послушност и предавање вољи другог сматрају се неприкладним за једну модерну, самосвесну, слободну и социјално одговорну особу. Савремена индивидуа је слободна, интегрална, мислећа, самовољна, обдарена критичким разумом. Што више пројављује своју независност и неспремност да прихвати све што јој се чини непојмљиво, нелогично и претеће њеном интегритету, она задобија већи степен слободе и људског достојанства. Не спорећи друштвена постигнућа, као што су слобода мишљења и грађанске слободе које савременим људима омогућавају овај начин саморазумевања, један поглед у наше хришћанско наслеђе може нас упозорити да од оваквог приступа не правимо идола који ће у целости регулисати међуљудске односе и свеукупну стварност.

У Јеванђељу по Луки описан је један разговор који је суштински одредио будућност света и човека, а који показује да човек, да би био слободна и достојанствена личност, не мора безусловно да буде дистанциран, непослушан, критички настројен и неверљив према свему око себе. Реч је о сусрету анђела Гаврила, послатог од Бога, и сасвим обичне девојке, Јеврејке Марије коју ће од тада сва поколења звати блаженом, Богородицом, оном која је родила Исуса, Спаситеља света (Лк. 1. 26–38). Анђео, биће из једне друге и човеку непознате сфере постојања, обраћа се једној девојци, Марији поздравом:

Радуј се благодатна! Господ је с тобом, блајословена си ти међу женама!

Маријина реакција је потпуно природна и људска, јер она се најпре уплашила овог присуства и ових речи. Међутим, њена вера је убрзо овај страх преточила у мисао:

...и размишљала је: какав би ово био поздрав?

Дакле, она не остаје у страху, то осећање је не паралише, јер је веровала да божанско може ући у сферу људског. Стога, она у оквирима сопствене вере почиње да размишља, не о томе да ли је то могуће или немогуће, да ли је то сан или јава, да ли умишља и сл, него активира своју мисао и почиње да мисли о томе какав је то поздрав. Анђео је утврђује у томе, говорећи јој да не треба да се плаши, јер је она нашла благодат у Бога, Бог је њу посебно издвојио и баш њој упутио своју реч. Тада јој анђео саопштава да ће она родити Сина, да ће му наденути име Исус и да ће он бити цар њеног народа – и то не неки земаљски цар,

Не спорећи друштвена постигнућа, као што су слобода мишљења и грађанске слободе које савременим људима омогућавају овај начин саморазумевања, један поглед у наше хришћанско наслеђе може нас упозорити да од оваквог приступа не правимо идола који ће у целости регулисати међуљудске односе и свеукупну стварност.

већ онај чијем царству неће бити краја. Ни на ове речи Марија не остаје нема и затечена, већ, мислећи о речима анђела, поставља питање које је сасвим логично са становишта људске сфере постојања:

Како ће њо бићи кад ја не знам за мужа?

Анђео јој потом не објашњава како ће то тачно бити, већ само да ће се то збити Духом Светим, дакле божанском, људима непојмљивом интервенцијом. Она ће родити Сина Божјег. И гле, и Јелисавета, њена рођака, коју су сви звали нероткињом због њене старости, такође ће родити сина. На овај начин, један зачет Духом Светим – Исус, а други зачет против свих закона природе – Јован, покренуће јединствен догађај у историји људског рода који ће даље бити описан на страницама Јеванђеља. И коначно, анђео казује Марији да је Богу све могуће:

Јер за Бога је све могуће и њо каже...

Наглашавајући тиме да је прихватање свега што нам се чини немогућим вером, пут којим смо позвани да кренимо. А Марија управо ступа на тај пут:

Ево слушкиње Господње, нека ми буде њо њвој речи!

После два питања, једног које је поставила размишљајући у себи и једног које је поставила Гаврилу, Марија је донела своју одлуку – и та одлука заснована је на њеној верујућој слободи да прихвати уплив божанског у сопствени живот, не као робиња, не као особа која се ништа не пита, не у слепој послушности, већ као потпуно самосвесна, слободна и достојанствена личност. Она јесте слушкиња, али слушкиња Господња, слушкиња која је донела сопствену одлуку да буде тако како јој је саопштено. Без тог у вери слободног људског „да” Божијој вољи, не покреће се историја спасења, ни света и човечанства, нити, пак, било ког појединца.

Имајући у виду наведени опис сусрета, може се констатовати да је вера једног човека ангажована на два нивоа: 1) први ниво захтева отвореност за несвакидашње, непојмљиво и, са становишта природе, необјашњиво, тј. спремност за примање присуства божанског и препознавање оностраног; 2) други се, пак, ниво односи на лични пристанак и допуштење упливу оностраног у онострано. Оно што је апсолутно страно овом свету наравно да није део општељудског искуства. Јеванђеље отвара нове перспективе и позива нас да прихватимо веру да онострано није целокупна стварност. Баш као што је Марија надвладала разум и логику чистим љубавним осећајем који једини води ка потпуном поверењу и доприноси томе да апсолутно „да” преовлада, победи и обузме читаву личност. То је савршен пример у коме се, љубави ради, престаје имати потреба за егоистичним опирањем и дилемом услед неизвесности и логичке недоумице. Има ли у савременом добу боље парадигме за младе нараштаје и за њихово образовање и упућивање на истину? Исто, наравно, мора бити парадигматско и посведочено, а не наметнуто од стране оних који су опитовали благодат вере у сопственом животу. Теоретски, неодносни савети и препоруке, као и ауторитативне „команде”, стварају аверзију и имају контраефекат. Једино лично сведочење и сопствени пример у врлинском и животу окренутом и посвећеном другима, ближњима, помаже да пројављујемо радост због постојања, прослављајући име Господње и исту рефлектујемо на друге.

Вера једног човека ангажована је на два нивоа:

- 1) први ниво захтева отвореност за несвакидашње, непојмљиво и, са становишта природе, необјашњиво, тј. спремност за примање присуства божанског и препознавање оностраног;
- 2) други се, пак, ниво односи на лични пристанак и допуштење упливу оностраног у онострано.

Педагогија која је ученико-центрична једина је која може и мора бити валидна у данашње време. Час који се никада не завршава и настава која вечно траје су могући у оквиру верске наставе и реализација поменутог зависи само од могућности потпуне посвећености.

Дијалoшка форма којом јеванђелист Лука описује Маријин разговор с Гаврилом је инструктивна и тиче се сваког од нас. Она је од суштинске важности и за педагогију и извођење наставе у школама. Наиме, наставници морају бити оспособљени за искрен и истински однос са својим ученицима, у чему им умногост помаже способност за вођење дијалога уз стављање акцената на праве ствари. Да би до дијалога дошло потребан је савремен приступ образовању младих, тј. превасходно да наставник није окренут старомодном приступу и принципу рада са децом који подразумева да је само он носилац знања, и да он од ученика не може научити нешто, разменити идеје. Нажалост, дешава се да неки наставници апсолутно избегавају креативну атмосферу због степена неизвесности који то са собом може носити и ретко у свој рад имплементирају ма какве иновације које имају везе са реалним животом, животном праксом и захтевају више ангажовања. Самим тим, смањује се могућност подстицања и подржавања ученика у ономе у чему су добри и за шта су надарени и губи се шанса да се они свеобухватно сагледају и усмере. Педагогија која је ученикоцентрична једина је која може и мора бити валидна у данашње време. Час који се никада не завршава и настава која вечно траје су могући у оквиру верске наставе и реализација поменутог зависи само од могућности потпуне посвећености. Само тако се могу превазићи недостаци нашег образовног система и увести нова парадигма образовања која произлази из суштинског „марења” и старања за другог и односности.

Када је Марија слободно и љубавно реаговала и питала Гаврила шта јој је било нејасно и нелогично, није се плашила да буде то што јесте – љубав и однос с Богом су јој дали снаге и слободе за такво нешто. Своју вољу, тело, ум, срце, читаву своју личност предала је њему. То и такво „да” изречено је једном, али вечно траје и утрло је пут свим врлинским и љубавним одлукама. Није израз ропског пристајања на све

и резултат слепе, безидејне и бесловесне послушности, већ пројава највишег нивоа самосвесности и живота у љубави са самим собом, другима и Господом. Њиме не губимо, већ добијамо, оплемењујемо се и обогаћујемо се. Оно је парадигма за читаво човечанство свих времена. ■

Само тако се могу превазићи недостаци нашег образовног система и увести нова парадигма образовања која произлази из суштинског „марења” и старања за другог и односности.

Ђакон Лазар Павловић

„ГДЕ ЈЕ БЛАГО ВАШЕ...”

Богатство и сиромаштво у хришћанском животу

една од великих тема која прати људски род још из библијских времена јесте однос људи према богатству, однос богатства и сиромаштва, као и социјалне поделе које могу да доведу и до духовних подела.

Однос према материјалном у великој мери опредељује нечији однос према духовности: колико се ко труди да направи отклон од искушења материјалног, толико ће његова духовност бити плодотворна.

Стари завет инсистира на томе да је богатство дар Божји. Оно је знак Божјег благослова, присуства и изабраности. Пример из Књиге постања говори да је Аврам био врло богаћин и слушаоцима, сребром, златом и стоком. Родоначелник изабраног народа, праотац Аврам, потиче из града познатог по свом богатству, Ура Халдејског из Месопотамије. Из тог подручја Аврам добија позив од Бога да крене у земљу коју ће му он показати и дати. Он најпре долази у Харан, а потом, због појаве глади, иде у Египат. Одатле је, због једне неприлике фараона са његовом супругом Саром, отпуштен уз велике почести и богатство. Аврам се вратио у Хананску земљу, место где ће му бити постојбина, са тим богатством. Кад год Бог даје благослов Авраму, прво му говори да ће његовог поштомства бити као звезда на небу и као њеска у њуштини и да ће га благословити свим даровима. Други пример је из Књиге о Јову, која почиње најбрајањем његовог богатства, злата, стоке. Библија га представља као једног од најимућнијих људи Старог истока. Његове муке су друга тема. Приче Соломонове говоре о благослову Божјем који доноси богатство. Божји благослов не подразумева само дуг и мудар живот, не само заштиту од непријатеља, већ и материјалну обезбеђеност.

Христове приче, често инспирисане темом господара, најамника и слугу, осликавају друштво његовог времена.

У Старом завету постоји идеја да је богатство дато људима на управљање. Оно није наше, људско, већ га добијамо од Бога да њиме економисемо. Економ значи онај ко управља и распоређује. Ако неко добије од Бога благослов да економисе ствари, то значи да треба и да брине о потребитима. Мојсијев закон заповеда старање о таквим људима. Он, рецимо, у Књизи левитској говори о ономе ко има виноград или њиву, да не бере свој виноград до краја, да не скупља плодове са њиве своје до краја, већ да један део остави потребитима да би они могли да се насите. На тај начин Мојсијев закон је стварао један социјални поредак који је имао за последицу пре свега духовну добробит, али на извесан начин и ред у друштву.

Стари завет не познаје категорију сиромаштва као врлине по себи, нити богатства као врлине по себи. И једно и друго као дар Божји служе да се људске врлине истичу кроз међусобни однос богатих и сиромашних. Треба избегавати грамзивост и идолопоклонство према новцу. Књига проповедникова каже да је *корен зла човек који се њоклонио новцу односно богаћинству*. Када човек једном поклекне, његово срце се везује за нешто што није Бог, није личност

„Погледајте птице небеске, јер оне не сеју нити жању нити скупљају у житнице...” (Мт. 6. 26) – за илустрације коришћена дела Фикоса Антониса

Где је
Христос, ту
је Царство.
Знакови
Царства су
васкрсавање
мртвих,
лечење
болесних,
превази-
лажење
онога што је
по природи
немогуће
превазићи.
Господ
говори да
је истинско
благо
Царство
Божје.

Творца, и творевина је оно што постаје господар. Међутим, и сиромаштво носи искушење роптања и очајања, о чему се посебно опширно говори у Књизи премудрости Соломонових.

У Јудеји или Палестини Христовог времена највишем слоју друштва припадали су велики земљопоседници и левитско свештенство: фарисеји, садукееји итд. Међутим, највећи број људи који су у Христово време чинили друштво Палестине били су средњег или нижег слоја – земљорадници или риболовци. Било је много најамника који су били или робови или људи који су за одређену своту новца били ангажовани да раде. Христове приче, често инспирисане темом господара, најамника и слугу, осликавају друштво његовог времена. У најбогатијем слоју друштво тог доба било је изразито такмичарски настројено. Разлика између слојева у друштву била је велика. Једни су се грабили за почасно место и живели у изобиљу, а други су преживљавали.

Основна ствар од које полази новозаветна перспектива у односу људи према богатству је следећа: на првом месту треба да буде Царство Божје. Господ каже: *Ишїиїїе најїре Царїїво Божїе и їравду Њеїову, а остїало ће вам се їридогаїїи.* Под тим „остало” неки тумачи Светог писма Новог завета сматрају материјално богатство. Господ нас позива да се не бринемо за сутра. Његова перспектива је тако радикална. Сви имамо потребу да мислимо за сутра; свако о томе брине. Истакнут је пример где човек не може да изађе из оквира које му је задао његово идолопоклоничко старање о богатству. Младић пита шта је потребно да учини да наследи живот вечни – то је веома озбиљно питање. Господ му каже да разда своје имање сиромасима и да ће бити савршен. Многи мисле да тај младић долази са једном искреном намером код Господа. Међутим, њему Христос заправо није потребан. Дошао је да истакне врлине по Мојсијевом закону које врши, а о Царству и вечном животу разговара у категоријама богатства. Господ зна да ће захтев да разда своје имање за тог младића бити неприхватљив. У наставку каже: *Где је блаїо ваше, онде ће биїїи и срце ваше.*

У Светом писму Новог завета прави се разлика између синова светлости и синова овога века. Синови овога века по апостоу Павлу су људи који живе по систему „услуга за услугу”. Са друге стране, синови светлости су заправо хришћанска заједница. Разлика између њих је у

односу према материјалном. Синови светлости могу бити такође богати, али они чине дела милосрђа. Господ нас позива да будемо милостиви као што је милостив Отац наш небески. Ако нас богатство не поробљава, већ ми њиме управљамо, оно ће послужити на корист и другима, ближњима, хришћанској заједници.

У Новом завету Царство Божје је персонализовано и оно се налази у личности Христовој. Где је Христос, ту је Царство. Знакови Царства су васкрсавање мртвих, лечење болесних, превазилажење онога што је по природи немогуће превазићи. Господ говори да је истинско благо Царство Божје. Како доћи до тог блага? Постоје две инспиративне приче: о скривеном благу и бисеру у пољу. Када пребивамо у Господу, ми смо у Царству и у цркви имамо предокус тога. Ко Христа нађе, он осећа неизмерну радост, попут човека трговца који нађе бисер у свом пољу. Ако је трговац учинио све да дође до бисера, шта ми све треба да чинимо да бисмо дошли до Царства Божјег?

Реч је о труду који треба уложити кроз духовну изградњу и рад на врлинама. Хришћанске заједнице треба да буду устројене тако да постоји једно охристовљено саосећање љубави, пажње и бриге. Апостол Павле нам казује да *носимо бремена једни друїїх, и свима да будемо све*, макар то значило да користимо у те сврхе и своје материјално благо. ■

АКТИВНОСТИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА „ДОБРИ САМАРЈАНИН” ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

066 82 88 918

vds.dobrisamarjanin@eparhija-niska.rs

vds.eparhijaniska.rs

ДОНАЦИЈА ЗА ТРИДЕСЕТ ПОРОДИЦА У ЦРНОЈ ТРАВИ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” уручило је 17. октобра 2023. године донацију припремљену за тридесет потребитих породица у општини Црна Трава. Донацију су уручили протонамесник Сениша Никитовић, координатор ВДС, и протојереј Никола Пешић, архијерејски намесник власотиначки.

ЈОШ ТРИ ПОРОДИЦЕ У МЕДВЕЂИ ДОБИЛЕ НОВИ ДОМ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је 26. октобра 2023. године Медвеђу, поводом усељења још три породице у своје нове домове, подигнуте на иницијативу Епархије нишке, у сарадњи са Општином Медвеђа и бројним хуманитарним организацијама. Кров над главом добиле су породице Богдановић, Анђелић и Премовић. Овим је испуњен овогодишњи план изградње пет нових кућа за социјално угрожене породице из Медвеђе са укупно шеснаесторо деце.

ДОНАЦИЈА РАЧАНСКОЈ ПАРОХИЈИ

Координатор ВДС предао је 3. новембра 2023. године донацију у виду прехранбених и хигијенских производа, припремљену за потребите парохијане рачанске парохије, у Архијерејском намесништву косаничком. Парохијанима из двадесет шест породица намирнице је предао надлежни парох рачански, јереј Вукоје Ђурић.

ДОНАЦИЈА ЈАНИ И ОГЊЕНУ СПАСОЈЕВИЋУ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” уручило је 9. новембра 2023. године новчану донацију Јани и Огњену Спасојевићу, близанцима из Крагујевца, који тренутно бораве у Нишу ради лечења. Донацију су породици Спасојевић уручили протонамесник Сениша Никитовић, координатор ВДС, и протојереј Дејан Јовановић, надлежни парох.

АКЦИЈА У БОЈНИКУ, МЕДВЕЂИ И СИЈАРИНСКОЈ БАЊИ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” је 14. новембра 2023. године извршило акцију доделе пакета хуманитарне помоћи за педесет пет потребитих породица из Бојника, Медвеђе и Сијаринске Бање.

ПОМОЋ ПОРОДИЦИ САРИЋ ИЗ ДЕГРМЕНА

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” уручило је помоћ породици Сарић из Дегрмена, села у непосредној близини административне линије према Косову и Метохији.

ДОНАЦИЈА ГЕРОНТОЛОШКОМ ЦЕНТРУ У НИШУ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин” уручило је донацију Геронтолошком центру у Нишу у виду хигијенских и прехранбених производа.

СЛАВА ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ „ДОБРИ САМАРЈАНИН”

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније началствовао је свештеним евхаристијским сабрањем у нишком храму Свете Петке на дан Светог Јована Милостивог, 25. новембра 2023. године. Преосвећени владика је осветио славске дарове поводом славе Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин”. Након Свете литургије додељена су одликовања истакнутим добротворима који су дали велики допринос делатности ове хуманитарне организације. Овом приликом, Орденом Светог Романа Ђуниског првог степена одликована је породица Рајовић, родом из Пећи, која је у целости донирала једну од кућа изграђених у Медвеђи током велике акције Епархије нишке.

ДОНАЦИЈА ПОРОДИЦАМА ИЗ ПАРОХИЈА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА АЛЕКСИНАЧКОГ

У оквиру хуманитарне акције прикупљања прехранбених и хигијенских производа „Да не буде гладних”, обезбеђена је донација од тридесет седам пакета помоћи за најугроженије породице из парохија Архијерејског намесништва алексиначког.

АКЦИЈА „ЈЕДАН СЛАТКИШ – ЈЕДАН ОСМЕХ“

Акцији „Један слаткиш – један осмех“, 11. децембра 2023. године у порти Саборног храма у Нишу, свој допринос дали су нишко свештенство и ученици основних и средњих школа из Ниша и околине.

ВЕЛИКИ ДОПРИНОС ПРОКУПАЧКИХ ЂАКА АКЦИЈИ „ЈЕДАН СЛАТКИШ – ЈЕДАН ОСМЕХ“

Позиву Верског добротворног старатељства и прокупачког свештенства у оквиру акције „Један слаткиш – један осмех“ одазвале су се и прокупачка Гимназија, Техничка школа „15. мај“, Медицинска школа „Др Алекса Савић“ и ОШ „9. октобар“ из Прокупља.

АРХИЈЕРЕЈСКА НАМЕСНИШТВА АЛЕКСИНАЧКО, БЕЛОПАЛАНАЧКО, ЛЕСКОВАЧКО И ПИРОТСКО ДАЛА СВОЈ ДОПРИНОС АКЦИЈИ „ЈЕДАН СЛАТКИШ – ЈЕДАН ОСМЕХ“

Допринос акцији „Један слаткиш – један осмех“ Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин“ дала су и архијерејска намесништва Алексиначко, Белопаланачко, Лесковачко и Пиротско.

ДОДЕЛА ДОНАЦИЈЕ ПОТРЕБИТИМ ПОРОДИЦАМА ИЗ ЛЕБАНА

Свештеници Храма Усековања главе Светог Јована Крститеља у Лебану 18. децембра 2023. године поделили су пакете прехранбених и хигијенских производа, припремљене од стране Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин“, потребитим лебанским породицама.

ПОДЕЛА ПАКЕТИЋА У ОШ „ХРИСТО БОТЕВ“ У ДИМИТРОВГРАДУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је Димитровград 26. децембра 2023. године. Након обиласка Храма Рођења Пресвете Богородице, Преосвештени владика је у пратњи представника хуманитарне организације „Наши Срби“ (Our Serbs) из Чикага и јереја Драгана Лазића, пароха димитровградског, посетио ОШ „Христо Ботев“, где је извршена подела преко четири стотине празничних пакетића димитровградским основцима.

ДОНАЦИЈА 63. ПАДОБРАНСКЕ БРИГАДЕ

Шездесет трећа падобранска бригада донирала је 29. децембра 2023. године пакете прехранбених производа Верском добротворном старатељству Епархије нишке „Добри Самарјанин“, у оквиру акције „Да не буде гладних“.

ПОДЕЛА ПАКЕТИЋА У ХРАМУ СВ. ЦАРА КОНСТАНТИНА И ЦАРИЦЕ ЈЕЛЕНЕ У НИШУ И ХРАМУ СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У МОЗГОВУ

Унедељу светих отаца, 31. децембра 2023. године, у Храму Свете Тројице у Мозгову и Храму Светог Цара Константина и Царице Јелене у Нишу, надлежно свештенство поделило је празничне пакетиће, припремљене од стране Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин“, најмлађим парохијанима ових светиња као традиционални дар о празнику отаца.

ДОДЕЛА ОДЛИКОВАЊА ХУМАНИТАРНОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ „НАШИ СРБИ“ ИЗ ЧИКАГА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније дочекао је 5. јануара 2024. године представнике Хуманитарне организације „Наши Срби“ (Our Serbs) из Чикага, председницу Кети Фенслоу, госпођу Мирјану Гушић и господина Зорана Гушића. Овом приликом, Преосвештени владика је Орденом Светог Романа првог степена, највишим одликовањем Епархије нишке, одликовао организацију „Наши Срби“, у чије име је одликовање примила госпођа Кети Фенслоу, док је госпођи Мирјани Гушић уручена грамата.

ДОНАЦИЈА ПОРОДИЦИ РИБАЋ ИЗ ГАЦИНОГ ХАНА

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин“ донирало је пакете помоћи многодетној породици Робаћ из Гациног Хана, које је уручио надлежни свештеник, јереј Душан Јанковић.

ДОНАЦИЈА ЦЕНТРУ „МАРА“ У НИШУ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин“ донирало је пакете помоћи Центру за пружање услуга социјалне заштите „Мара“ у Нишу. Донација се састојала од пакета са хигијенским производима.

ПОДЕЛА ПАКЕТИЋА У ПАРОХИЈИ РАЧАНСКОЈ

Празнични пакетићи које је обезбедило Верско добротворно старатељство Епархије нишке „Добри Самарјанин“, уручени су ученицима ОШ „Дринка Павловић“, као и деци вртића „Сунце“ у Рачи.

ПРАЗНИЧНИ ПАКЕТИЋИ ПОДЕЉЕНИ ДЕЦИ ИЗ НОВОИЗГРАЂЕНИХ ДОМОВА У МЕДВЕЂИ

Деци из Медвеђе чије су породице ове године усељене у нове домове, подигнуте на иницијативу Епархије нишке, уручени су пакетићи, обезбеђени од стране Верског добротворног старатељства. Дарове је уручио надлежни парох медвеђски, јереј Душан Ђорђевић.

СТИПЕНДИЈА ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ СТУДЕНТИМА НИШКИХ ФАКУЛТЕТА

Решењем ВДС Епархије нишке од 18. јануара 2024. године по расписаном конкурс, утврђена је додела стипендија у износу од 120.000 динара за шесторо студената нишких факултета.

ШКОЛА ВИЗАНТИЈСКОГ ПОЈАЊА

при Храму Светог цара
Константина и царице Јелене
у Нишу

а благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, а на иницијативу храмовног старешине, протојереја Дејана Јовановића, у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу отворена је Школа византијског појања „Константина”. Прва аудиција за полазнике ове, у нашим крајевима јединствене школе, одржана је 29. октобра 2023. године у крипти Храма. Упис је отворен за све заинтересоване, без старосних граница или разликовања по питању пола. Школа има намеру да све који се буду пријавили упозна са основама овог начина појања, као и да их оспособи и усаврши у сврху учешћа у црквеном богослужењу.

Византијско појање, музички жанр јединствен за православне цркве, настао је почетком хришћанства и опстао до данашњих дана. То је била древна црквена музика Источног ромејског царства, које је касније названо Византија – каже отац Александар. „Природа тог појања сеже не само у Стари завет, већ и у саму антику. То је један својеврсни сусрет семитског и хеленског духа, али се он тако давно формирао и ушао у саму конституцију црквено-историјског постојања да је постао делом онога што је непроменљиво у црквеном предању.”

По речима оца Александра, „музички укуса нашег народа у последњих двеста година формирао се са угледом на Европу и то је оно што је у нашој средини ново. До тог периода код нас се све време без прекида употребљавала ви-

Презвитер
Александар
Миловановић

49

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

Предавач и руководилац Школе „Константина” је презвитер Александар Миловановић, војни свештеник и сабрат Храма Светог цара Константина и царице Јелене. Он је упознао византијско појање током студија на Православном богословском факултету у Београду, највише захваљујући садашњем Епископу шабачком г. Јеротеју, великом познаваоцу овог музичког умећа. Похађао је Школу црквеног појања „Свети Јован Дамаскин” у Новом Саду, коју је завршио 2020. године.

зантијска музика. То није чак ни традиционална национална музика, не ни регионални народни етос нити мелос, већ је у питању музика Светог предања, попут догмата и учења вере у цркви. Стара црквена музика је неодвојива од црквених текстова који имају свој особени карактер. Ту музику компоновали су и писали текстове светитељи чија имена стоје у календару. Отуда се види да то није нешто произвољно. Она конституише цркву и њене мелодије одговарају тексту који се произноси. Било је много бриге

око тога да то буде уметност која ће својим тона-литетом, брзином и изражајношћу да саопштава речи разумљиве верницима током богослужења. Неки извори показују да су мелодије које се појављују у византијској музици или старом црквеном појању до 13. века биле јако сличне световној музици, али то само говори о томе какво је било то царство где је црква била присутна у свим порам друштва.”

Херувимска њесма, на пример, пева се у темпу до шездесет, што је дупло спорије од једне просечне песме поп-музике. То је музика која је медитативна. Она има улогу да, сходно врсти службе (јутарња, вечерња, акатист), припрема вернике и да их уз помоћ неког пригодног читања, возгласа и изражајности, динамике и брзине уводи у службу. Тај ритам је имао задатак да успори човека, никако да га узнемирава. Отуда су се те старе службе намерно певале отегнуто – објашњава он.

Када је реч о најстаријим забележеним црквеним композицијама у стилу византијске музичке традиције, на нашим просторима постоје доста скромни резултати. Помиње се Исаија Србин. Хиландар има одличну архиву, са записима из 13. и 14. века. У оно време преписивало се тешко и споро на хартији. Сви писани споменици налазе се у манастирима, где се могу наћи у архивама – нпр. Манастира Свете Катарине на Синају и слично. У 18. веку настала је прилика да се тај нотни запис поједностави. Замењена је само графичка слика, а мелодије су остале исте. Графички запис новијег датума учинио је да се византијско појање учи неколико пута брже. Стари појци на Светој гори кажу да је потребно петнаестак година да се научи појање. Нови метод пружа могућност да људи за пар година овладају том вештином. У новом методу велика слика је анализирана и рашчлањена на једноставније фразе, где се може ишчитавати све понаособ.

Отац Александар каже да су њему лично јако драги ватопедски појци са Свете горе (монаси Манастира Ватопед). Због школе у коју је ишао, близак му је покојни Ангелопулос, који је

са својим хором радио у Атини. Тренутно прати његове ученике који су наставили ту традицију. Ту је хор *Тройос* појца Ангелидиса или Констандину, чији је уџбеник преведен за потребе школе Свети Јован Дамаскин. Од старих покојних појца допада му се Станицас који је певао у Константинопољу. Каже да се у његовом појању чује тај оријентални дух који је необичан за наше европско уво.

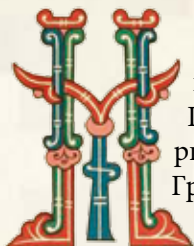
Појање какво постоји данас у цркви упрошћено је до крајњих граница. Наши композитори, школовани у Будимпешти и Бечу, ставили су ту музику у европске петолинијске ноте и упростили је, избаивши све украсе које су појци до тада користили. То је на крају добило некакав епитет народног појања, премда народ ниједног момента није учествовао у његовом формирању. То су радили људи који су били школовани за те ствари. Направљен је тај отклон према византијском појању. Сада се поставља велико питање зашто таквог отклона није било и према иконопису. Нема посебног српског иконописа – зна се да су наши средњовековни владари звали мајсторе из Источног царства или Млетачке републике. Сличан отклон није постојао ни у другим дисциплинама црквеног живота, али појање је баш претрпело то што се десило.”

Како закључује отац Александар, „државне границе су увек конструкт, а културне границе нису. Ту где смо ми повукли црту између народа, културне границе можда не постоје. Баштинимо сви заједно једно велико предање, било да се оно назива хришћанским православним или ромејским или византијским. Свакако, када зађемо међу људе, видимо да је то све једна иста велика традиција. Сада црква има улогу да окупља, сједињује и сакупља, саборно и наднационално. Када бисмо зашли у прошлост, било би нам јасно да баштинимо исто предање и да смо са истог извора пили”.

ОДЈЕЦИ ДРЕВНОГ НАИСУСА

Монографија
Милице Станковић

Милица Станковић је професор правне групе предмета у Правно пословној школи у Нишу, али и писац правне историје, историје и римског права. Недавно је из штампе, у издању Графичко-издавачког друштва „Пи-прес”, изашло њено капитално ауторско издање *Одјеци древног Наисуса*. Књига је објављена у тврдом повезу, формата А4 на 526

страна. Ова књига се бави историјом ових простора у првом реду преко историје једне изузетно моћне породице, коју карактерише не само богатство, политички утицаји и функције на којој су били њени припадници, већ и то што су били хришћани. Ауторка је пратила породицу Anicia од 168. године пре Христа до 565. године, упокојења цара Јустинијана. Интересантно је да су владари који су дали највећи допринос у области права управо припадници те породице. Њој је припадао и цар Константин преко своје баке по оцу Клаудије Криспине, као и преко своје мајке царице Јелене, која је такође преко своје мајке припадала овој породици која се ширила у све крајеве царства брачним везама, увећавајући на тај начин своје богатство, не само материјално већ и духовно.

Милица Станковић води читаоце ове књиге кроз правне акте од 229. године пре Христа до доношења Јустинијанове кодификације. Осим општих закона, узимала је у обзир и царске законе, тзв. едикте, декрете, рескрипте, преписке, дипломатска писма између римских царева и владара околних држава Персијског царства, Аксума (данашње Етиопије), владара тзв. *држава клијенаша* које су биле на периферији Римског царства и представљале једну тампон зону и сигурност и за Римско царство, а са друге стране и могућност да такве државе опстану поред Римског царства које је било изузетно велика империја.

Поред правног образовања, за подухват оваквих размера било је неопходно читање римских књижевника и песника, због разумевања стила писања, као и због велике употребе метафора и алегорија и у самим законским текстовима. Није било довољно читати само Цицерона, који се сматра највећим адвокатом свих времена и који је дао изузетна објашњења: требало је читати и дела Марка Теренција Варона, највећег античког филолога, који је издао једно велико дело о латинском језику где је дао тумачење значења сваке речи. Буквално се за сваку реч морало проверавати шта значи, да ли се ради о правном институту, након препознавања правног института опет се враћати на Цицерона и велике римске правнике, па тек онда радити превод и видети о чему се заправо ради. Уколико би се

Милица Станковић, професор правне групе предмета у Правно пословној школи у Нишу

Ова књига се бави историјом ових простора у првом реду преко историје једне изузетно моћне породице, коју карактерише не само богатство, политички утицаји и функције на којој су били њени припадници, већ и то што су били хришћани.

Милица Станковић

ОДЈЕЦИ ДРЕВНОГ
НАИСУСА

Структура самог дела састоји се од дванаест целина, при чему свака целина носи наслов који је фактички лајтмотив тог поглавља. А књига се може читати као да решавате осмосмерку.

буквално преводили законски текстови, настао би велики проблем. Превођење законских текстова доводило је до погрешних историјских интерпретација. Последице су биле изузетно велике.

Милица Станковић је морала да прочита буквално све сачуване записе из Римског царства, затим да прегледа све каталоге, новчиће који су сачувани из тог периода, онда да тражи преписку царева, царске наредбе, царску преписку са гувернерима, са државама које су биле на периферији Римског царства, итд. Тврди да је била изненађена колико странци знају више о Наисусу него ми, његови данашњи становници. Изучавајући све оно што се налази у архивама и музејима, а што покрива овај историјски период, и пратећи продају аукцијских кућа преко каталога за сваку годину са натписом и пореклом изложених предмета, приметила је да продаја антиквитета иде узлазном линијом након освајања севера Африке од стране Наполеона Бонапарте. Пратећи кретање, продају тих антиквитета, откривала је у којој су се библиотеци или музеју налазили, долазећи тако до све више података за израду и за писање књиге, коју је двадесет година надograђивала попут слагалице и тек на крају видела праву слику.

Структура самог дела састоји се од дванаест целина, при чему свака целина носи наслов који је фактички лајтмотив тог поглавља. Књига се може читати као да решавате осмосмерку. Може се читати од почетка до краја, али уколико

читаоца не занимају законска решења, ако је у питању грађевински инжењер, архитекта, може да се фокусира на једну област која је детаљно обрадила све римске грађевине, путеве, водоводе и канализационе системе, аквадукте, храмове, прве хришћанске базилике, куће, виле итд. Има у књизи понешто и за правнике и за инжењере. Има интересантних писама која су изнета у оригиналу, а обрађени су и знаменити људи који су пролазили кроз овај град. Свака тврдња у тексту је поткрепљена одређеним законом и у фусноти је наведено који је то закон, који члан закона односно *titulus*, односно ако је у питању натпис наведено је где се налази цео текст, ако је у питању новчић под којим се бројем води, из које ковнице, тако да је све поткрепљено *sine ira et studio*, без мишљења и става аутора, искључиво правном терминологијом и доказима.

Фотографија са промоције 9. децембра у Светосавском дому у порти Саборне цркве у Нишу

Књига Милице Станковић наишла је на велику подршку свештенства Епархије нишке. У првим месецима након њеног објављивања одржане су три промоције, све три у организацији црквених општина: 3. децембра 2023. у Белој Паланци, 9. децембра у Светосавском дому у порти Саборне цркве у Нишу и 24. децембра у парохијској сали при Храму Светог Николаја у Нишу. На сваком од ових представљања, поред саме ауторке, говорили су и свештеници – старешине поменутих цркава. Продаја књиге организована је при објектима поменутих храмова у Нишу и Белој Паланци, а приход у целокупном износу намењен је потребитој деци Беле Паланке и Епархије нишке. Због великог интересовања показаног на овим промоцијама, као и због позитивне реакције шире стручне и грађанске јавности, начињен је оквир израде већег броја ауторских емисија које ће ауторка ове књиге изложити на Радију Глас Епархије нишке.

**ЈЕРОМОНАХ ДОРОТЕЈ
ЗАБУНОВИЋ
(1970–2023)**

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 18. децембра 2023. године свештеничко опело новопрестављеном сабрату Манастира Светог великомученика Димитрија у Дивљани, јеромонаху Доротеју Забуновићу. Преосвећеном епископу саслуживало је свештеномонаштво из више манастира Епархије нишке. По литијском ходу, отац Доротеј је сахрањен на манастирском гробљу, поред олтарске апсиде Цркве Светог великомученика Димитрија.

Јеромонах Доротеј рођен је марта 1970. године у Призрену, као прво дете Драгољуба и Добринке Забуновић, добивши на светом крштењу име Дејан. Након завршене Средње медицинске школе у Призрену, студирао је на Медицинском факултету у Приштини. У својој двадесет седмој години ступио је у Манастир Црна река, где је замонашен и рукоположен у чин јеромонаха. Након више година монашког живота у Манастиру Црна река, живео је у Манастиру Улије код Лепосавића и Манастиру Сочаница, надамак Косовске Митровице. Студирао је на Православном богословском факултету Светог Василија Острошког у Фочи. Једно време био је сабрат обитељи Светог Јована Богослова у Поганову (од 2002. до 2005. године). Последњих неколико година (од 2016) живео је у обитељи Светог великомученика Димитрија у Дивљани, где се и упокојио 16. децембра 2023. године. ■

**ИГУМАНИЈА ХАРИТИНА
СУРДУЛОВИЋ
(1943–2024)**

Дана 30. јануара 2024. године у Господу је уснула мати Харитина Сурдуловић, игуманија Манастира Светих Кирика и Јулите у Смиловцима. Игуманија Харитина (световно име Калина) рођена је 14. фебруара 1943. године у селу Лазница код Жагубице, од оца Јанка и мајке Стане. У родном селу је одрасла и стекла основно образовање. Ступила је у монаштво 1963. године, у сестринство при Тршкој цркви. Учествовала је у обнови Манастира Вратне, где је живела од 1965. до 1975. године. У монашки чин расе била је пострижена 1967. године, са именом Калиста, док је у чин мале схиме замонашена 1987. године. Наредне 1988. године одликована је чином игуманије у Манастиру Свете Тројице код Књажевца. У Манастир Темска у Епархији нишкој прешла је 1999. године, док 2003. долази до свог крајњег одредишта, Манастира Светих Кирика и Јулите у Смиловцима.

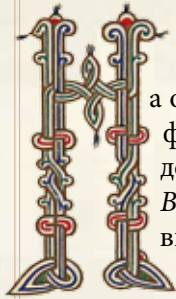
Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније одслужио је након свете архијерејске литургије са монашtvом и свештенством у Манастиру Смиловци 1. фебруара 2024. године опело новопрестављеној слушкињи Божјој игуманији Харитини, која је у овој светој обитељи, након шест деценија монашког подвига, дошла до краја свог земног пута. Ковчег са телом мати Харитине је у пратњи сабраних верника однет до гробног места, где ће чекати Други долазак Господњи. ■

**Јеромонах
Игњатије
Ђорђевић**

Владика Николај је своје духовне тежње у животу и науци усмеравао ка Богу, сматрајући да све оно што служи стваралаштву – песма, уметност, па и сам језик – постиже своју сврху само уколико је предано ономе који га је благодатно даривао.

ЈЕЗИК СВЕТОГ ВЛАДИКЕ – ПРАВИ ЛИНГВИСТИЧКИ ИЗАЗОВ

О капиталном делу
др Владана Јовановића

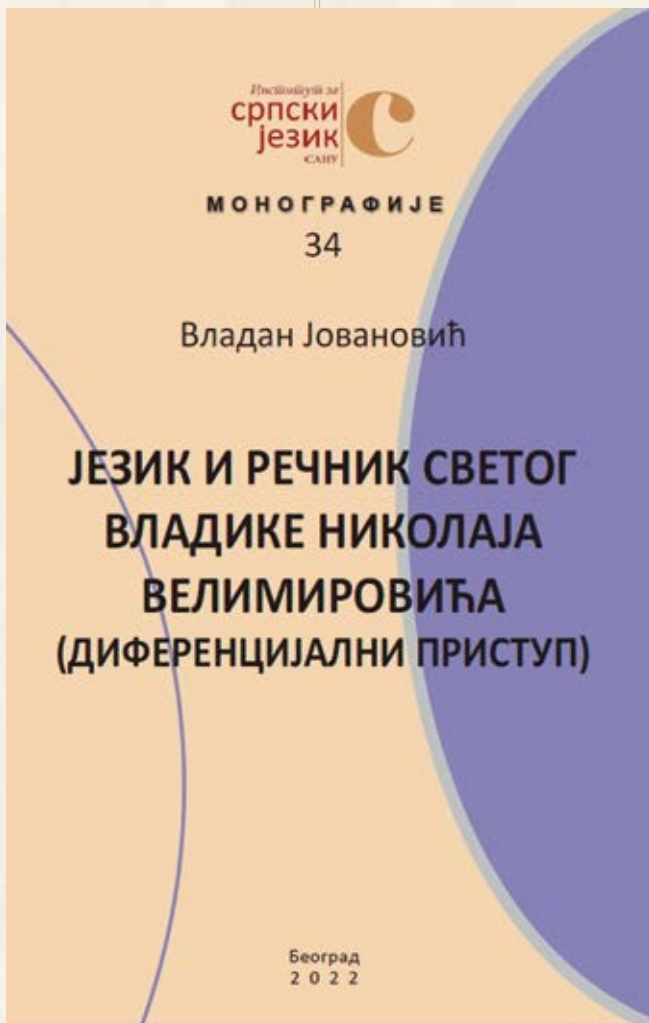

а отварању 62. Скупа слависта 11. јануара 2024. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду, награда „Павле и Милка Ивић” додељена је књизи под насловом *Језик и речник светиої владике Николаја Велимировића (диференцијални приступ)* аутора др Владана Јовановића, научног саветника у Институту за српски језик САНУ. О значају појаве овог капиталног дела, објављеног у едицији „Монографије” као књига 34 у Институту за српски језик САНУ у Београду 2022, на научном поднебљу наших простора, сведочи и велики број приказа штампаних у реномираним научним и стручним часописима филолошке струке.

Тако у часопису *Славистика* XXVII/1 (2023) Ксенија Кончаревић, са Катедре за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, пише да последњих деценија дело владике Николаја привлачи проучаваоце различитих области науке, културног и уметничког стваралаштва, што само по себи говори колико је његово дело мисаоно, али и емоционално-доживљајно богато и инспиративно. Владика Николај је своје духовне тежње у животу и науци усмеравао ка Богу, сматрајући да све оно што служи стваралаштву – песма, уметност, па и сам језик – постиже своју сврху само уколико је предано ономе који га је благодатно даривао.

У тексту „О Светом Николају пером лингвисте”, објављеном у периодичи *Nicholai Studies*, Vol. III, No. 6 (2023), Ружица Левушкина из Института за српски језик Српске академије наука и уметности у Београду, пише да је смелост да се ухвати у коштац са описом језика тако обимног стваралачког опуса расла и сазрела годинама у сараднику Института за српски језик САНУ, данас научног саветнику — др Владану Јовановићу. Монографија је резултат његовог вишегодишњег промишљања над језиком светитеља Николаја. Добили смо само део и почетак, надамо се, нових прегалаштава над описом језика овог великог свеправославног светога. Сва та нова, будућа истраживања започињаће на овим темељима, од ставова аутора који је добио дар да буде први ко је монографски описао језик српског Златоустог.

Како, пак, истиче Марина Љ. Спасојевић из Института за српски језик САНУ, у *Прилозима за књижевност, језик, историју и фолклор*, књизи 89 (2023), издању Филолошког факултета у Београду, стваралаштво владике Николаја осветљавано је са многих аспеката, пре свега са теолошког, философског и др., али ово је прва обухватна, систематски спроведена филолошка студија на материјалу његових дела писаних на савременом српском језику. У њој се сагледавају особености његовог језика као средства индивидуалне језичке реализације, али и као опште реализације књижевног језика у једној епохи и функционалностилском систему.

Према приказу Александра М. Милановића, са Катедре за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду, објављеном у *Јужнословенском филолоџу*, књ. LXXIX, св. 2 (2023), у издању Српске академије наука и уметности и Института за српски језик САНУ, личност владике Николаја Велимировића прави је лингвистички изазов: свештено лице које је снажно обликовало и световну културу у XX веку, спајајући у своме језичком изразу вуковски језик са црквенословенским на начин на који то није рађено ни пре ни после њега. Стога је Јовановићев подухват занимљив и на равнима историје српскога књижевног језика, стилистике и социолингвистике, јер покреће значајно питање: како је било могуће поново спојити језичке изразе који су се лексички пресудно удаљили у послевуковској епохи, односно у другој половини и крајем XIX века, и то после Вуковог превода *Новој завјети* и Даничићевог превода *Стихрој завјети*. Ово удаљавање, додајмо, даље се убрзало почетком XX века, у епохи „београдског стила”, када се стандардни језик у специјалним функционалним стилима убрзано ослобађао рускословенске и руске лексике из XVIII и XIX века, али и српкословенске лексике (па и лексичких хибрида) у жељи да се он, нарочито у књижевности, публицистици и науци, модернизује.

По речима Софије Милорадовић, у приказу објављеном у часопису *Црквене студије* (2024) у издању Центра за црквене студије у Нишу, у научном опусу Владана Јовановића доминантне су теме из области лексикографије, из творбе речи са морфологијом и терминолошке теме. Међутим, у овој су се књизи преплела ауторова сазнања везана за област лексиколошких истраживања, тачније за лексичко-семантичку анализу речи и израза, потом за план теоријских разматрања проблема лексичког значења, полисемије и др., као и ауторова промишљања о односу језика и духовности, те језика и културе српског народа.

Према објашњењу Ксеније Кончаревић, диференцијални приступ у методологији истраживања Владана Јовановића подразумева да се језички материјал, ексцерпиран из дела владике Николаја, посматра у односу на стање у савременом српском књижевном језику – његову књижевнојезичку норму и употребу у систему функционалних стилова. То значи да се језик у делима владике Николаја посматра у троуглу: језик писца (*parole*), језик националне заједнице (*langue*) и језик сакралног (пре свега теолошког) стила. Стога су у књизи представљене најпре особености језика које се уочавају на плану његове структуре (према врстама речи, творбеној структури), а потом су представљени резултати анализе у домену лексиколошких и семантичких истраживања, као и проблеми који се тичу правописа у објављеним делима владике Николаја Велимировића.

Ружица Левушкина напомиње да је уводне напомене о писаном стваралаштву Светог Николаја аутор дао ослањајући се на досадашње истраживаче (првенствено на Радована Биговића: *Од свечовека до Бојочовека*, Београд, 1998), према којима ово стваралаштво има три фазе, „омеђене друштвено-историјским приликама у којима је владика живео, као и утицајима теолога и филозофа са чијим је делима долазио у додир”.

Софија Милорадовић приказује прву целину централног дела, која носи наслов „Писано стваралаштво владике Николаја Велимировића из угла филолошке науке”, у оквиру које има девет поднаслова, а кроз њих аутор представља жанровски разноврсне текстове владике Николаја (нпр. верска читанка, црквена поезија, беседе и проповеди итд.). „Граматички и лексички слојеви” је наслов друге централне целине, која такође садржи девет поднаслова, а у којој аутор

Др Владан Јовановић, научни саветник у Институту за српски језик САНУ
Фото: Nova S

Језик се у делима владике Николаја посматра у троуглу: језик писца (*parole*), језик националне заједнице (*langue*) и језик сакралног (пре свега теолошког) стила.

Посебан допринос истраживању савременог српског језика аутор је дао анализом старокњижевне лексике којом обилује језик светитеља Николаја Охридског, нарочито у Охридском прологу. Он овде иде и даље од лексичког језичког нивоа, наводећи архаичне предлошко-падежне конструкције и примере. Верујемо да ће се убудуће, захваљујући анализи архаизама, историзама и застарелих речи у монографији, као и наведеном закључку – свестраније приступати одређивању извесних лексема савременог српског језика као (не) застарелих.

Ивица Живковић

даје морфолошку и лексичку анализу на основу свих излучених граматичких и лексичких „ентитета” који, у збиру узев, чине стил писања владике Николаја особеним и препознатљивим.

По анализи Марине Спасојевић, садржају, композицији, жанровској испреплетености, а самим тим и језичкој слојевитости, која се огледа у великој заступљености црквенословенских елемената, *Пролога* (синаксара) насталог на савременом српском језику, како би се превазишла језичка баријера према Прологу на старом словенском језику, посвећено је потпоглавље „Српска верска читанка – *Охридски њролоџ*”. О значају и улози Светог Саве у историји и животу српског народа у виђењу владике Николаја писано је у наредном потпоглављу, „Свети Сава и светосавље”. Спису *Религија Њејошева* и његовој рецепцији посвећено је потпоглавље „Сусрет двојице владика у *Религији Њејошевој*”. Текстови владике Николаја Велимировића у збирци васпитних примера *Најбољи васпитач* протојереја Живана М. Маринковића и приповетка (кратак роман) *Касијана* доносе садржај и теолошке, али и дидактичке и васпитно-моралне домете дела Светог владике Николаја. У завршном потпоглављу, „О српском народу и његовом језику”, Владан Јовановић представља однос владике Николаја према српском језику и ћирилици, те српском народу и идеји југословенства: „Духовни развој владике Николаја Велимировића снажно је обележила судбина његовог народа коме је служио исто онако као што је служио Богу. У првој својој фази, Велимировићева мисао је повезана са тежњама српског народа за ослобођењем и уједињењем у заједничку државу Јужних Словена. Развијајући идеје Његоша и Достојевског, Велимировић је дошао до сазнања и представе о свечовеку као основном принципу свог панхуманизма.”

Александар Милановић пише да централно теоријско и практично питање које аутор отвара у поглављу „Велико слово у издањима владике Николаја Велимировића (прилог изучавању српске правописне норме)”, као и на неким научним скуповима на којима је учествовао, постаје директно везано за актуелну нормативистику: колико ортографске специфичности религијског дискурса ваља узети у обзир при прописивању писања великог и малог слова у нормативном правопису (у овом случају *Правоиусу* Матице српске). Добро је што је Јовановић не само на овоме месту започео дискусију која ће несумњиво оставити одређеног трага у новом издању нашег правописа.

Посебан допринос – додаје Левушкина – истраживању савременог српског језика аутор је дао анализом старокњижевне лексике којом обилује језик светитеља Николаја Охридског, нарочито у *Охридском њролоџу*. Он овде иде и даље од лексичког језичког нивоа, наводећи архаичне предлошко-падежне конструкције и примере. Верујемо да ће се убудуће, захваљујући анализи архаизама, историзама и застарелих речи у монографији, као и наведеном закључку – свестраније приступати одређивању извесних лексема савременог српског језика као (не)застарелих.

На крају, треба истаћи да особеност ове монографије представља речник, који чини две трећине књиге. У њему су представљени и протумачени појмови из сфере српске православне духовности посведочени у делу владике Николаја Велимировића. У томе је учињен корак више ка специјалним речницима у којима се објашњавају речи из религијског дискурса. Лексикографска обрада утемељена је на принципима традиционалне српске дескриптивне лексикографије Београдске школе, отеловљене у српском тезаурусу – Речнику САНУ, чији је један од уредника и аутор ове монографије. Како би се бројни појмови из области православне духовности што потпуније дефинисали, будући да код њих није могуће одвојити лексичко значење од концепта чији садржај носе (голуб, змија, нада, срце итд.), аутор је – како указује Марина Љ. Спасојевић – лексикографски приступ надоврадио применом концептографије.

Српски језик је – како закључује Ксенија Кончаревић – изражајно средство којим је владика Николај Велимировић изразио своју мисао и духовност, али не само своју, већ и народа којем је своје дело и свој живот посветио. ■

ОБЕЛЕЖЕНА КРСНА СЛАВА КОПНЕНЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У НИШУ

Крсна слава Копнене војске, Обновљење храма Светог великомученика Георгија – Ђурђиц, свечано је прослављена у параклису посвећеном овом светитељу, заштитнику припадника тог најстаријег вида Војске Србије. Светом литургијом началствовао је Епископ липљански и војни г. Доситеј, уз саслужење угледних свештеника Епархије нишке. Светој литургији су при-

суствовали Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније и војни свештеници нишког гарнизона. Празничном богослужењу, приношењу и освећењу славских дарова и резању колача присуствовали су официри, подофицири, војници и цивилна лица Команде Копнене војске и гарнизона Ниш, на челу са командантом Копнене војске генерал-потпуковником Милосавом Симовићем. На крају свете литургије додељене су грамате Његове светости Патријарха српског г. Порфирија заслужним припадницима Копнене војске за допринос развоју верске службе након њеног обнављања у Војсци Србије. (Извор: Копнена војска Србије)

ЕПИСКОП НИШКИ НА ПРОСЛАВИ ХРАМОВНЕ СЛАВЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТИВЕРИОПОЉСКИХ У СТРУМИЦИ У СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ

У Струмици, граду на југоистоку Републике Северне Македоније, у старини познатом и као Тивериопољ, свечано су прослављени небески покровитељи овог места, Светих петнаест тивериопољских мученика,

древних страдалника из четвртог века, 10. децембра 2023. године. Свештеним евхаристијским сабрањем началствовао је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, уз саслужење четворице македонских архијереја и свештенства двеју сестринских цркава, а у присуству многих представника институција Републике Северне Македоније и верног народа овог краја. Након трпезе љубави, одржана је свечана седница Општине Струмица. Посебан печат на овој седници оставило је појање нишког дечјег хора „Бранко”, чији је наступ измамио овације многобројне публике.

ГОСТОВАЊЕ ТРОЈИЦЕ АРХИЈЕРЕЈА НА КРСНОЈ СЛАВИ ЕПИСКОПА НИШКОГ

На дан прославе свештеног спомена Светог оца Николаја, 19. децембра 2023. године, који Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније прославља

као своју крсну славу, служена је света архијерејска литургија у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ ваљевски г. Исихије, уз саслужење Његовог преосвештенства Епископа шабачког г. Јеротеја, Његовог преосвештенства Епископа јегарског г. Нектарија, викара Његове светости Патријарха српског г. Порфирија и Преосвећеног владике Арсенија, као домаћина. Празнична радост настављена је на славској трпези љубави.

СВЕТСАВСКА АКАДЕМИЈА 2024. ГОДИНЕ У НИШУ

Сблагодловом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у организацији Црквене општине Ниш и Нишког црквеног певачког друштва „Бранко”, 25. јануара 2024. године у нишком Дому Војске одржана је свечана академија уочи празника Светог Саве. Велика сала Дома Војске је била попуњена до последњег места.

Након извођења државне химне, програм је отворен поздравном беседом Епископа нишког. Обраћању Његовог преосвештенства следило је празнично слово овогодишњег беседника, академика, универзитетског професора и композитора др Светислава Божића. Овогодишњи извођачи културно-уметничког програма академије били су: Оркестар Копнене војске Србије, Нишко црквено певачко друштво „Бранко”, Дечје-омладински хор „Бранко”, Хор Богословије Светих Кирила и Методија у Нишу и Црквено-играчки ансамбл „Бранко”. Програму су својим учешћем допринели и бројни солисти, инструментални извођачи и фолклористи. ■

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од 15. октобра 2023. до 27. јануара 2024. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније је:

15. октобра – у недељу **деветнаесту по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

22. октобра – у недељу **двадесету по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу;

25. октобра – у среду недеље **двадесете по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Тројице у Манастиру Габровац;

27. октобра – на празник **Преподобне матере Параскеве – Свете Петке** служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Кумареву (Архијерејско намесништво лесковачко), на дан храмовне славе, на којој је рукоположио Стефана Живкова у чин ђакона;

29. октобра – у недељу **двадесет прву по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Василија Острошког у Нишу, на којој је рукоположио ђакона Стефана Живкова у чин презвитера;

31. октобра – на празник **Светог апостола и јеванђелисте Луке** служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Луке у Нишу, на дан храмовне славе;

5. новембра – у недељу **двадесет другу по Духовима** саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Свете Тројице у Ресистенсији (Аргентина, Епархија буеносајреска и јужноцентрално-америчка), на којој је извршен чин великог освећења храма;

14. новембра – у уторак недеље **двадесет треће по Духовима**, на дан Светих врачева Козме и Дамјана, служио свету архијерејску литургију у параклису Светих врачева Козме и Дамјана у Војној болници у Нишу, на дан храмовне славе;

16. новембра – у четвртак **недеље двадесет треће по Духовима**, на дан Обновљења Храма Светог великомуленика Георгија – Турџиц, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Темска, на дан манастирске славе;

19. новембра – у недељу **двадесет четврту по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николе у Бојнику (Архијерејско намесништво јабланичко);

21. новембра – на празник **Сабора Светог архангела Михаила**, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, на дан храмовне славе Саборног храма Светих архангела у Нишу;

25. новембра – у суботу **недеље двадесет четврте по Духовима**, на дан Светог Јована Милостивог, служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу, на дан славе Верског добротворног старатељства „Добри Самарјанин” Епархије нишке;

26. новембра – у недељу **двадесет пету по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Блацу;

3. децембра – у недељу **двадесет шесту по Духовима** служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

4. децембра – на празник **Ваведења Пресвете Богородице** саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Епископ браничевски г. Игњатије у Храму Ваведења Пресвете Богородице у Манастиру Горњак (Епархија браничевска), на дан манастирске славе;

10. децембра – у недељу двадесет седму по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Светих мученика Тивериопољских у Струмици (Митрополија Струмичка, Македонска православна црква – Охридска архиепископија), на дан градске и храмовне славе;

16. децембра – у суботу недеље двадесет седме по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Рујан (Епархија жичка), поводом једанаесте годишњице упокојења Његово преосвештенства Епископа жичког г. Хризостома;

17. децембра – у недељу двадесет осму по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. децембра – на празник Светог Николаја,

Архиепископа мирликијског чудотворца – Никољдан, саслужио на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ ваљевски г. Исихије у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

24. децембра – у недељу двадесет девету по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Манастиру Свети Роман;

31. децембра – у недељу тридесету по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

6. јануара – на дан навечерја Рођења Христовог

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Василија Острошког у Нишу; истога дана служио велико повечерје уочи Рођења Христовог у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

7. јануара – на празник Рођења Христовог

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

8. јануара – другог дана празника

Рођења Христовог, на дан Сабора Пресвете Богородице, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Христовог – Старој цркви пазарској у Пироту, на дан храмовне славе;

9. јануара – трећег дана празника Рођења Христовог, на дан Светог првомученика и архиђакона Стефана,

служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

13. јануара – у петак недеље тридесет прве по Духовима, на дан празника Светог Доситеја исповедника загребачког и нишког, служио свеноћно бденије са светом архијерејском литургијом у Саборном храму Силаска Светога Духа у Нишу;

14. јануара – на празник Обрезања Господњег и Светог Василија Великог

служио свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу;

15. јануара – у недељу тридесет прву по Духовима, на празник Преподобног Серафима Саровског,

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Димитрија у Манастиру Дивљана, поводом славе зимске капеле и имендана протосинђела Серафима, настојатеља Манастира;

18. јануара – на дан навечерја Богојављења

служио свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. јануара – на празник Богојављења

служио свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

20. јануара – на празник Сабора Светог Јована Крститеља

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светих архангела у Београду (Архиепископија београдско-карловачка);

27. јануара – на празник Светог Саве, првог Архиепископа српског,

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу. ■

Епископ нишки Арсеније

ПОРОДИЦА КОЈА ИМА ЈЕДНОГ ДУХОВНОГ ОЦА

Реч изговорена на
Светосавској академији 2024. године
у Лесковцу

аву да похвалим, знања, Боже мој, да-
руј ми! – речи су које је хагиограф и
химнограф Теодосије уплео у акростих
канона Светом Сави.

Надахнути овим речима, као и живо-
том и радом Светог Саве, Ми вашу
љубав подсећамо на значај Савиног дела.
Он је први Архиепископ српски, који је из-
дејствовао аутокефалност Српској цркви и
организовао њен духовни живот. Он је пре-
усмерио развој српске сакралне архитектуре
изградњом Манастира Жиче и отворио нове хо-
ризонте српског живописа. Свети Сава је и отац
српске књижевности као писац *Житија Свештог
Симеона* и аутор бројних писама и беседа. Он је
утемељио српско црквено право, обављао важне
државне и дипломатске мисије, неговао добре
односе са источним патријаршијама, даривао
многе манастире и још много тога урадио на
њиви Господњој како за Цркву, тако и за држа-
ву. И српска медицина своје дубоке коре-
не везује за Светог Саву, који је основао
прву и најстарију болницу у Хиландару
1199. године, а затим и прве болнице на
нашим просторима у Студеници и Мана-
стиру Светог Георгија у Дабру, познатом
и као Ораховица. Светога Саву познајемо
и као оца наше просвете и културе, који
персонификује све што је добро, лепо и
истинито, све што је стваралачко у срп-
ском народу. Из њега извиру и из њега
потичу и сва славна дела наше историје и
нашега народа.

И заиста
Свети Сава
је дао себе
за Христа
и за свој
народ.
За њега
Црква
јесте народ
Божји –
Тело
Христово.
Не говори
да је
Царство
Божје негде
тамо, него
да је Господ
присутан
овде и
сада.

Свети Сава је пре свега, васељенски
светитељ, светитељ апостолског кова
и духа, апостолских размера, који је своју
душу, срце и све своје таленте принео
Богу на дар. Бог је, видећи његову љу-
бав, његову ревност, ниспослао с неба
своју милост, благодат, силу и светлост
своју на њега и даровао му снаге и силе да
твори дела далекоснажног значаја, како
у то време, тако и данас. Свети Сава је
био христољубац, предавши целога себе
Цркви Христовој. Његов подвиг најбоље

описују речи: *Као што ни Син човечији није
дошао да му служе, него да служи и даде живој
свој у оикуи за многе* (Мт. 20. 28). И заиста Све-
ти Сава је дао себе за Христа и за свој народ. За
њега Црква јесте народ Божји – Тело Христово.
Не говори да је Царство Божје негде тамо, него
да је Господ присутан овде и сада. Казује да Хри-
ста не тражимо ни на небу ни на земљи пре него
га потражимо у другоме човеку. Ако Христа не
нађемо прво у ближњем, нећемо га наћи ни на
неком другом месту. Ако то не знамо, остајемо
без јасне представе о Светоме Сави и о нама са-
мима, о времену у којем живимо и о сопственим
искушењима и могућностима. Он је постао отац
наше народне Цркве, и целог нашег народа, по-
што је претходно постао богоносац – пошто је
понео у себи и на себи Бога, што је суштина ње-
говог живота и рада. Одатле почиње сва његова
духовна тековина и порекло његовог очинства
целом српском народу.

Лик и дело Светога Саве је духовна спона која
повезује све Србе широм земљиног шара, од
Манастира Светог Саве у Либертивилу у Амери-
ци до Манастира Светог Саве у Илајну у Аустра-
лији, од Цркве Светог Саве у Стокхолму до наше
Цркве у Јоханесбургу, благодарећи осећању да
смо породица која има једног духовног оца –
Светога Саву. Нека му је име вечно хваљено и
прослављано међу свима нама, да нас одговор-
ност према нашем Светом родитељу увек и сва-
гда опомиње да на родитељску и светитељску
љубав његову, детињом љубављу одговарамо. Да
живимо свесни његове жртве и дарова којих нас
ни данас не лишава, него их оставља у наслеђе
нашим поколењима. ■

**ИНТЕРНЕТ
ПРОДАВНИЦА
ВЕРСКИХ
АРТИКАЛА**

**ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН
ПОРУЏБИНА НОН-СТОП**

Адреса:
prodavnica.eparhijaniska.rs

Контакт:
prodavnica@eparhijaniska.rs
тел. +381 (0)18 415 05 05

[prodavnicaeparhijeniske](#)

[prodavnicaeparhijeniske](#)

**ПРАВОСЛАВНА
ЕПАРХИЈА НИШКА**

**Књижара-галерија
СВЕТИ ЦАР
КОНСТАНТИН**

Нова адреса:
18000 Ниш
ул. Обреновићева 124
(код Маргера)

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС

92 MHz

 www.radioglas.rs

 [radioglaseparhijeniske](#)

 [Радио ГЛАС](#)

 [radioglasnis](#)

